

НИВА

**ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС**

СІЧЕНЬ

1937

З М І С Т

	Стр.
<i>Редакція :</i>	
На стійці	1— 3
<i>Роман Лиско :</i>	
Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях	4—11
<i>о. Донат Новицький :</i>	
Ніч на Соловецькім Кремлі	11—17
<i>о. Василь Дубицький :</i>	
На актуальну тему	17—19
<i>о. Др. Г. Костельник :</i>	
Релігійні фалші нових часів	19—27
<i>о. Петро Хомин :</i>	
Унійний Зїзд у Львові	27—33
<i>о. О. Фацієвич :</i>	
Нова ділянка економічної праці для нашого духовенства	33—38
Всячина	38—40

З М І С Т

XXXII. РІЧНИКА „НИВИ“ ЗА РІК 1937.

Редакційні статті:

На стійці	1— 3
Великий ювілей	41— 45
Хрест і комуна	121—123
Радість Воскресення	161—163
Чи тільки економічні справи?	201—203
Голос без відгуку	241—242
Чи тільки на головнім відтинку?	409—414

Статті авторів:

<i>Роман Лиско</i> : Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях	4—11, 81—87, 213—223, 248—257 311—317, 374—380, 415—421
<i>о. Донат Новицький</i> : Ніч на Соловецькім Кремлі	11— 17 57—64, 124—128, 163—168 318—332
<i>о. Василь Дубицький</i> : На актуальну тему	17— 19
Рятуймо наші парохії	87— 93
<i>о. Др. Г. Костельник</i> : Релігійні фалші нових часів	19— 27 64—68, 265—268, 390—397, 421—429
Становище „Місіонаря“ до стигматизації Насті	
Волошин	97—104
Релігія розпусти	146—152, 180—186, 279—285
І далі плутають	189—192
Плутають без кінця	333—339
<i>о. Петро Хомин</i> : Унійний Зїзд у Львові	27—33, 45— 57
Некрольог	76— 78
<i>о. О. Фацієвич</i> : Нова ділянка економічної праці для нашого духовенства	33— 38

о. Андрій Лошній: Празники Різдва Христового і Богоявлення у нашій річній, церковній уставі	68— 72
Великдень в річній церковній уставі нашої Церкви	128—132, 168—173
П'ятидесятниця в річній уставі нашої Церкви	226—230 243—248
Др. В. Левицький: Світовий Календар	93— 96
б. л.: Надіслані журнали й часописи за 1936 р.	104—115
Сільський парох: Економічний реферат	134—137, 174—180
о. др. Вол. Фізолю: Абстинентський рух	138—145
Мих. Бардежа: Про закладання зразкових садів	152—155
Х.: Святочна Академія	155—156
З голосів преси	287—295, 397—403
Нова інструкція Ап. Престола в справі церковного З'єдинення	350—353
о. В. Рабій: Забуті скарги	180—187
Ювілят душпастирської праці священика громадянина	339—340
Дяківські питання	435—436
Василь Глібовицький: Деканальні книгозбірні	187—188
о. Й. Р.: Справді вже крайня пора рятувати наше парохіяльне духовенство	203—212
о. Теодор Цегельський: Перед сто роками	223—226
Канонічна вітання	275—279
о. Ю. Дзерович: Посмертна згадка	231—233
Научні пляни релігії	259—264
о. Микола Дядько: Пекуча справа	257—259
о. Волод. Кармазин: Передумови Католическої Акції у нас	269—272
Причини сектанства	380—383
о. Омелян Квіт: Навчання релігії для доросту	273—275
Рятуємо сільських дівчат у місті	353—356
о. З. Н.: Широко добру пресу	285—287
о. О. Годунько: На маргінесі наших імпрес	296—297
Сконфірсована стаття	305—310
А.: VI. Унійна конференція в Пінську	340—345
о. Ч. Я.: A vicino discel	345—347
о. др. І. Гриньох: Українці на XVI. Міжнародньому Конгресі „Pax Romana“	348—350

<i>Микола Данилевич: Кооперативні (уділові) сади на ерекціональних ґрунтах</i>	384—390
<i>о. Ст. Хабурський: Шеста правда віри</i>	429—435
<i>о. Олекс. Яримович: Наше духовенство на початку XIX століття</i>	436—441
Відозва	132—134
Ті, що відійшли від нас	193
До місійної праці	193—194
Розпочалася будова церкви	298—299
Нові книжки	72—75, 156—157, 191—192, 233—234 356—357, 403—404, 441—443
Всячина (в кождім числі)	
Проповіди (додаток) (один аркуш у кождім числі)	

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америки 2·50 долари річно.

адреса Редакції і адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

На стійці

Тридцятьодин літ минуло від часу, як „Нива“ сповняє ролю центрального органу всего українського греко-католицького духовенства галицької церковної провінції і тої її частини, яка опинилася за морем на еміграції та не пориває духових звязків із Рідним Краєм. Колишня єдність духовенства, що базувалася на спільнім вихованню в одній і тій самій центральній духовній семінарії, згодом пірвалася, а життя Церкви й духовенства розбилося на кілька епархій, ідеологічно зріжничкувалося і почало йти до одної мети ріжними шляхами, нераз аж суперечними собі.

Здавалося, що наше духовенство, чим далі, тим більше ідеологічно буде ріжничкуватися, просто буде відчужуватися. Центрального, на широкій платформі зорганізованого товариства, яке об'єднувало би ціле наше духовенство, з виїмком хіба чисто академічно-наукового, годі нині покликати до життя. Об'єднуючий центр, Первоєрарх галицької церковної провінції, як верховний чинник репрезентує наверх єдність нашої Церкви, головнo під оглядом церковно-догматичним і правним, щож торкається справ другорядних, не Божих, а людських, — розкривалося розлоге поле для диференціяції поглядів духовенства, ба навіть можливість взаїмного нерозуміння себе й відчуження.

І тому об'єднуючим чинником, що єднав би тисячні маси ідеологічно зріжничкуваного духовенства на одній спільній платформі, мусіла стати преса.

І ролю цього об'єднуючого чинника взяла на себе і сповняє його через тридцятьодин літ „Нива“. Вона є ви-

разницею усіх думок, ідей, плянів і змагань, які нуртують серед нашого духовенства, а духовенство визнає ту ідеологію, яку на підставі заобсервованого в минулому і плянів на майбутнє, — „Нива“ формує і голосить.

Тому „Нива“ і її читачі, духовенство, це одна духовна родина, із спільним ідеологічним родоводом, із спільними плянами і змаганнями. Часопис загалом сповняє в нинішньому світі велике, може в деяких випадках рішальне завдання у формуванні, згідно кристалізуванню світогляду людини.

Те завдання у відношенні до нашого духовенства сповняє від ряду літ наш пресовий орган.

Тридцятьодин літ стоїть „Нива“, наче вірний жовнір, на стійці, обороняючи Церкву і духовенство перед різнородними замахами. Не було за ті довгі роки справи, що торкалася нашої Церкви чи духовенства, до якої „Нива“ не зайняла б становища і не висвітлила б її з точки інтересів тієї Церкви й духовенства. Не було випадку, в якому вона занедбала б оборону Церкви чи духовенства перед ворогами, байдуже, звідки вони походили.

І хоч шуміли над нею вихри та бурі шаліли, хоч не раз і громи в неї били, вона не захиталася, а стояла все на сторожі прав Церкви і її духовенства, готова боронити їх до загину, — все гідно й високо держала прапор українського католицького духовенства, на якому виписані були високі гасла „Все на славу Богови, а на добро греко-католицькій Церкві й Українському Народові“, що стали наче її програмовими гаслами.)

Попри цю оборону „Нива“ заєдно заохочувала до праці на церковно-релігійнім і національнім полі, підносячи творчі моменти тієї праці, помагала духовенству в його душпастирській праці, даючи в кожнім своїм числі готові зразки проповідей, накреслюючи методику праці і перестерігаючи перед небезпеками. Бо хоч читачі, для яких „Нива“ призначена, люди з високою освітою і з заокругленим світоглядом, то все таки треба їх не раз заохотити, перестерегти, поставити на шляху дороговказ, тощо.

І так через тридцятьодин літ...

За той час „Нива“ перемогла не одну трудність, ідеологічної й матеріальної натури, та стає нині до нової праці і до нових змагань за піднесення престижу Церкви і за кращу долю духовенства. Стає до праці як трибуна живого слова і резонатор ідеології українського католицького духовенства, щоби ще тісніше об'єднати всіх однодумців на спільній платформі та поширити свою ідеологію й на тих, що досі стояли осторонь.

Та передусім в найближчому майбутньому змагатиме „Нива“ до остаточного сформовання ідеологічного обличчя

нашого духовенства, в якому сходилися б церковний Схід і Захід, українські церковні традиції та церковно-релігійна активність західного католицизму — в одну гармонійну синтезу.

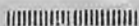
З тої причини „Нива“ й надалі буде пропагувати серед духовенства клич: виучувати і розуміти себе самих, себто пізнавати своє літургічно-обрядове життя, свої традиції, іс орію і свою ролю на Сході Європи, обов'язок сповнення якої вложило на нас саме Провидіння, — а своє знання і свій труд вносити у спільну скарбницю вселенської католицької Церкви. Рівнож будемо вказувати заєдно на ті досягнення, до яких на всіх ділянках церковно-релігійного і суспільного життя дійшла західна католицька Церква, та змагати мемо, щоби цю активність засвоїло собі і наше духовенство для піднесення релігійно-церковного й морального життя народу на ще вищий рівень.

Наше релігійно-церковне життя, одягнене у своєрідні, східні форми, і нашу національно-церковну працю звертати мемо лицем до Заходу, до західного творчого активізму і західних культурних форм.

При тому памятаємо все на церковний Схід, нині здебільша німецький і розбитий. До праці над його лікуванням мусимо заздалегідь приготуватися, якщо схочемо, щоби він вернувся до церковної єдності та до давньої величі й слави.

У нашій цьогорічній, важкій і відповідальній праці присвічувати муть нам **дві ясні зорі**, що з'явилися перед літами на небозводі нашого церковно-релігійного і церковно-національного життя та світять і до нині. Це великий митрополит **Иосиф Велямин Рутський**, що спрямував Українську Церкву на нові, правильні шляхи, та скромний сільський священик **Маркіян Шашкевич**, що своїм геройським зусиллям започаткував літературно-національне відродження Галицької Волости. І той **Стовп Української Католицької Церкви** і цей **Руслан Українського Народу**, що їх ювілеї будемо в цьому році обходити, нехай нам присвічують у нашій праці і змаганнях.

Редакція

Роман Лиско

Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях

3. Богородичні празники (Продовження)

Благовіщення й Акафістова субота

Дванадцять однакових літ при єрусалимським храмі лишили мало слідів у наших богослуженнях. Про те, що Марія часто приставала з ангелами, що після передання, вони кормили Її небесним хлібом, знаємо. Рівнож і те, що Вона пильно вчитувалася у св. Письмо, ясно виходить із наших літургічних текстів. Та стільки й всього. Бо коли церковна пісня відкриває нам чергову дію Марійської драми, ми вже не бачимо дитини! Вже стоїть перед нами 15-літня дівиця-Марія, що на загальну думку св. Отців зложила обіт до-смертного дівництва. Одначе, полишивши святиню, мусіла по закону віддатись за молодця зі свого роду. Та Господь дав Її опікуна дівництва, обручника, св. Йосифа, що зрозумів і погодився на цей обіт, а на зовні, згідно із загальною жидівською опінією, гідно репрезентував Її мужа.

Найбільший богородичний празник у Східній Церкві „Благовіщення“¹⁾ виводить перед нас цю жінку, на яку ждало стільки поколінь, яку заповідало стільки пророцтв. В Її руках вінець побіди, а на устах слова освободження. Їй, що одинока зі смертних стоїть, віч-на-віч з найглибшими Божими Тайнами, співає нарід визвольний гимн:

„Воізбранной воєводі побідительная, яко ізбавльшесе
[от злих,
благодарственная восписуем ти раби твої Богородице;
но яко імущая державу непобідимую, от всяких нас
[бід
свободи, да зовем ти: — Радуйся невісто не-
[невістная!
(Кондак празн.).

Так! Їй свою побіду завдячує ціле людство. Скінчилося довголітнє панування гріха. А людство, освободжене з кай-

¹⁾ На Сході празник цей ще називався: „Прихід Спасителя; Зачаття Христа; Благовіщення Христа“; Гомілії на цей день вже в II ст., пише Григорій Неокесарійський, рівнож св. Атанасій, св. Іван Золотоустий і св. Августин. Св. Єронім згадує, що на місці, де відбулося Благовіщення в Назареті, був построєний за його часів храм в честь Благовіщення. Авторами стихир на цей празник є: Анатолій, Андрій Критський, І. Дамаскин і Теофан.

данів гріха, звертає сьогодні свої очі на Пречисту. Та не тільки ця загальна перемога радує сьогодні Східну Церкву. Вона зокрема завдячує Марії ще одну славу перемоги, яку Богородиця дає своєму городові Царгородові в боротьбі з дикими варварами¹⁾.

На естраду сьогоднішнього празника виступає жінка, про яку вже і святе Євангелія починає писати. І тому за св. Письмом вводить нас сьогодні Церква в новозавітну хронологію: „В місяць шестий послан бисть с небесе Архангел Гавриїл во град Галілейский Назарет²⁾ принести Отроковиці радість благовіщення...” (стихир. Празн.).

Вже напружується атмосфера. Вже щораз частіше ворухають ангели людей дивними новинами. Так! Вже зацікавив Захарія, бо забув, що це з Богом справа і Предтеча заповідає: „грядий по мні, болий мене єсть”³⁾.

І шість місяців після його зачаття „послан бисть Гавриїл Архангел... ко діви... єйже імя Маріям” (Єванг. празн.). Та заки прибув небесний післанець, клячить Марія і молиться, а Старозавітна Церква фоліантами пророцтв приготує її до приходу архангела. Св. Церква заохочує Марію (в каноні предпразденства) до прийняття св. пропозиції: — „Світ тішиться, що зійде на Тебе Св. Дух, бо поглянь „на всю твар”, яка вона поневолена. Її Тобою Господь хоче спасти”. Отже „стамно світозарная уготовися на принятіє манны животниї! Божественное руно, діво нескверная” приготує, бо на Тебе, як роса, зійде Бог, щоби висушити потоки проступків! Палато великого царя відчини божеські

¹⁾ Акафіст Благовіщенню Преч. Богородиці, якого початок став новий саме вище згаданий кондак „Воизбранной воеводи”, повстав з нагоди охоронення Преч. Дівою міста Царгорода від нападу якихсь ворогів. Рівнож і зі змісту першого ікоса виходить, що автор акафісту має на думці імператора Іраклія (620—640). Автор зазначає смерть попередника імператора Фоки, який поповнив багато вбивств: „радуєся ізвергшая мучителя безчеловічаго”... Рівнож згадує автор про зруйнування Іраклієм храму огнепоклонників у Вірменії 624 р.: „...радуєся поклоненію огня угасившая”. Тому, що в акафісті не згадується про наслідників Іраклія, тому можна думати, що під облогою міста треба розуміти ту, що була за згаданого імператора. Майже певним є, що пам'ятку покінчення грецької війни святковано в місті разом з Благовіщенням; по перше тому, що війна скінчилася точно в той день, по друге, що Богородиця уважалася покровителькою Константинополя, в якому то місті вище згаданий празник установлено. Що до першого, то якщо вірити Пасхальній Хроніці, то у 18-тім році панування імператора Іраклія в письмі Сергія читаємо, що 24. березня наступили мирові переговори між ворожим сторонами, Іраклієм і сином перського короля Хозроєм, Сирієм. Сам Іраклій славно і скоро покінчення війни приписує помочі Богородиці. Так теж гляділи на цей факт і його сучасники, напр. Георгій Писидійський в своїй стихотвірній повісті о перській експедиції Іраклія. (Р. G. 92, col. 1298). (Карабінов: Постная Трїода).

²⁾ Лука 1, 26.

³⁾ Матей 3, 11.

входи! Облаче легкий приготуйся, бо незаходяче Сонце не довго критисьме поза Тобою! Воно скоро вигляне і своїм блеском прожене мряку людської злоби! Той, що стоїть праворуч Отця, поставить Тебе праворуч себе як царицю, а свою правицю простягне всім упавшим!"

І так Старозавітня Церква пригадує Її сумну минувшість, а Новозавітня бачить в Марії свою будучність. І це стоїть дівця Божою Провидіння на переломі двох епох, на границі прокляття і спасення!...

Та гляньмо! Злетів з небесних хоромів архистратиг, став перед Пречистою та по людськи кажучи, забув язика в роті: „помишляше собі чудеса удивляясь: іміяй престол небо і подножіє землю во утробу вміщається дівичу? На негоже шестокрилатії і многоочитії зріти не можуть словом єдинім от сея воплотитися благоїзволи?...“ (Стихир. предпр.). Архангела, очевидця Божої могутності, ця Тайна так бентежить, що він неначе призабув на свою місію, але заразже її собі нагадує: „Что убо стою і не глаголю діві?“ Але знову клопів, що сказати?! Побачивши красу дівичі, він ще більше зніяковів. „Кую хвалу принесу тобі достойную? чтоже возіменую тя? недоуміваю і ужасяюся, но яко повелін бих вопію ти: радуйся благодатная!“ (Богор. відпуст.).

Чи може якусь нову Божу постанову проголошує Їй небесний воїн?! Ні! Бог не змінється! „Світ превічний откривая... Архистратиг...“ (стихир. празн.) — співає св. Церква, а мелодія наповняє нашу душу святою дрожю. Ми свідомі, що тут не Марія, але ціле людство наче вкрадається в незгублені Божі містерії, які є від віків, але яких частину сьогодні уділяється людям. Послухаймо куди переносить нас церковна пісня. Слухаючи цього дивного співу, роздумуючи над невисказаним змістом, ми вже не в церкві, але в назаретській світлиці і разом з Марією ворухиться наша душа, коли чуємо слова нечуваного привіту. Здержуючи віддих, ждемо, що скаже Марія.

Архангельські слова до тої міри являються Їй незвичайними, що Пречиста догадується нового підступу діавола. Вона аж надто здивована і заскочена. Ось слова Її, повні невисказаного зачудовання: „Что твой вид огненний?... ..зачати сина провіщаваєши ми? не прелстиши чоловіче, якоже прежде Еву праматер злий прелсти!“ (стихир. пред.).

Святе Письмо передає нам розмову Архангела з Марією коротко. Архангел говорить два рази і двічі відповідає Пречиста. Та погляньмо, як поширила цей діяльог св. Церква. 46 тропарів 2-х Богородичних канонів¹⁾ напереміну передають довгу розмову Марії з Гавриїлом. В скороченню так представляється:

¹⁾ Автором канонів, як кажуть всі наші Мінеї, є Теофан, знов грецькі, що І. Дамаскин (здається, що це помилка в наших Мінеях).

— Я вваджувався — каже Ангел — і кличу Тобі, приклони своє ухо на послух тому, що Тобі звіщає зачаття, бо Ти позискала таку ласку в Бога, як ніодна друга.

А Марія: — Ангеле, говори ясніше, щоб я могла зрозуміти дивну силу твоїх слів!. Як зачну, будучи дівою?! Знаю, що „жезл от Юди оскудів“ і що має прийти Христос, очікування всіх народів, але розум не може зрозуміти тих чудес, бож не родила ще діва ніколи!

Це перше питання Марії торкається першого великого чуда в Воплоченню Христа, а саме дівственності материнства.

Марія другий раз боронить свого дівства: — Я обручена Йосифови „даже до нині не совокуплена, Ангеле, іскуса не познавше мужеска...“¹⁾

А він їй у відповідь: — Справді тішить мене Твоя постійність в обіті дівництва, однак „Богу хотящу удоб скончаються і преславная“ (Колиб захотів Бог, то і цей обіт, хоч є найкращим, не мав би ніякої вартости). — Хочеш, щоби я висказав Тобі спосіб Твого зачаття, „та сей несказанен єсть...“ — І коли ангел зове її красними іменами: „солнца носило твоє бисть чрево і чоловіком родиши світ невечерній“, остророжна Марія пригадує собі в тій хвилині упадок Еви і облесні слова змія: „...будете яко бози!...“²⁾ І Вона знаючи, як треба протиставитись покусі, рішуче висказує ангелові своє недовіря: — „Лестно віщати тя нині Ангеле смотряю, дверей моїх отступи, не віщай глаголов, їхже сбитія нікакоже можеши показати Архистратиге; что мой ум і душу смущаєши?! (чого лише непотрібно трівожиш мою душу?)“ — На це покійно ангел: — „Лестно мя віщати помишляєши?!“ Аж від себе цього не говорю! Бо про Тебе вже „іздека“ гомоніли пророчі труби, а я лише Божий слуга, що покійно станув біля Твоїх дверей!

Тоді Вона дещо успокоюється, оправдуючися: — „Моя прамати, послушавши намов змія, втратила небесний корм, тому боюся твого незвичайного привіту, бо боюся упасти“. На те ангел: — „Что мя боїшися паче Тебе боящагося, что благоговієши мні, Владичице, тебі честно благоговіющому?!“ — Колиж Марія дальше випитує його, як це буде, ангел: — „Нині — каже — смотріти стиждуся Тебе, яко убо дождь на руно снидеть на тя слово Отчес“. (Ангел стидається так дрібничково пояснити це дівці, тому послугується образцевим способом). — А коли не віриш, то нехай „увірить тебе купина неопалимая, жезл Ааронов, гора несікомая...“

І це переконуює Марію. — „Справді — каже — бачу

¹⁾ Лука 1, 34.

²⁾ Битія 3, 5.

тебе озареного світлом, голосиш мені слова життя, бо мене переконув дим'яча гора!" (Авакум).

Тут Марія починає вже сама вдумуватися у старозавітні пророцтва. Ангел це використовує і каже: — „Пригадай собі обітницю, дану Авраамові, Яковові й Давидові!...“ Тоді Марія пригадує собі пророцтво, записане в Ісаї: — „Я чула, що в пророків записано про святу діву, що породить Емануїла, одначе хочу знати, „яко єстество человеческое претерпит Божества растворение!“

Отже перша трудність вже розв'язана, Лишається друга що до другого великого чуда воплощення, в який спосіб можуть себе погодити дві природи: Божя і людська! Архангел, не могучи прямо пояснити Марії того чуда, пригадує аналогічний випадок зі Старого Завіта, коли то під видом облаку вмістився Бог в скинії: — „Повідаю тобі како скинія — іногда пріят і Бога вмісти Пречистая"... тімже не сумніся нині, но любезно цілованіє прийми чоловіком радість“.

І вкінці зі страхом годиться Марія, кажучи: „Смущає мене вещи величество, но убо понеже благоволи Всеблагій во мя вселитися паче ума се і душею і плотію храм еси чист соблюден єму“.

І в тій хвилині сталась Марія правдивим Божим храмом. Хвиля, в якій сталося найбільше чудо, буде від тепер безнастанно прославлювана. Бож подумаймо лише! Природа Божя лучиться з людським тілом і на віки його не полишить!

Св. Піснєписець, виводячи цей діяльог Непорочної з Архангелом Гавриїлом, викладає прямо цілу науку Церкви про Тайну Воплощення, стараючись zarazом кинути перед очі вірних живий образок святої розмови. Як з одного боку по мистецьки виведена тут генеза того рішення „буди“, так з другого як прецизно віддана тут тривога Непорочної Дівиці про свою чистоту. За цю чесноту Вона, здається, все віддалаб. З цієї постанови не зведе її ніяка обіцянка. Шойно, коли Ангел запевнив її, що „по рождестві пребудеши чистая“, тоді рішається і прихиляється до його слів.

Хтось міг би закинути, що літургічні пісні занадто недовірливою представляють Марію, всупереч св. Євангелію, де навіть віра Марії виходить на верх. Невжеж так довго мусів її Ангел переконувати?! Після того навіть Захарія скорше дав би віру Божим словам! А всеж таки за сумнів був покараний!

Так позірно могло б виглядати, коли не узгляднимо рацій, задля яких поширила наша Церква цей діяльог. Передовсім знаходимо в нім коротко цілу науку про Воплощення. Тут Марія не так не вірить, як радше цікава, як розв'яже

Ангел всі труднощі. Вона бажає пояснень: „рци ясно! навчаюча мя“! (канон). Відтак, — як вдатніше можна було б зазначити покору Марії і Її постійність у своїм обіті! Вона в свій покорі ані не думала, що могла б бути гідною статись Божою Матір'ю! Виховуючись при Єрусалимським храмі, вона знала, що означає слово „Благодатна“, але відносно до неї видалось воно їй радше іронією або підступом. Цеж таке природне! Коли нас стріне часом несподівано велике щастя, ми довго не віримо, випитуємось, думаємо, що це нам сниться або що це обман тим більше, коли маємо позірні рації його неможливості. Марія на думку св. Отців, з цілого серця бажала статись бодай найнижчою слугою Матері Месії, а обіт дівництва ще більше віддалював від неї можливість того Великого Чуда. Колиж ми узгляднимо ще й те, що після деяких св. Отців Марія своєю покорою і дівцтвом непрямо заслужила собі Боже Материнство, т. зн. що якраз Вона, а не інша сталася Матір'ю Спасителя, тоді вже зрозуміємо, чому Марія так борониться проти мнимого наступу на Її чистоту.

І від тоді співає св. Церква Марії: „Радуйся!“, повторюючи безнастанно слова привіту. Ангел сказав одно „радуйся!“, а наша Церква додала їх кілька соток і створила акафіст¹⁾.

„Акафіст етим. „ἀκρίβιστος“, несідальне, це похвальні пісні, спершу в честь Благовіщення Пресв. Богородиці, відтак в честь Ісуса Христа і святих, які співається стоячи і звідси їх назва. Найдавнішим із усіх

¹⁾ Хто є автором акафісту Благовіщення Пресв. Богородиці, ще до нині не устійнено. Насувається багато труднощів. Проф. В. Крипкевич думає, що автором цього акафісту є Роман Солодкопівець, творець около 1000 кондаків. Та однак Роман Солодкопівець це оригінальний творець, а в акафісті в деяких припівах повторюється Богородичні пісні св. Єфрема Сирійського з IV ст. Деякі з тих припівів взяті із слів св. Іван Золотоустого на Благовіщення, нпр.: „радуйся двер спасенія душ святих“. Відтак у творах Романа Солодкопівця є більше сердечности, а в акафісті більше старання про форму. Майже певним є, що перший кондак акафісту написав Р. Солодкопівець, бо він кінчиться „радуйся невісто неневістная“, (форма кондаків Р. С.) і ввійшов пізніше в склад акафісту. Інші, як проф. К. Крумбахер вважають автором акафісту царгородського патріярха Сергія (VIІІ ст.). Однак рукопис св. Марка з Венеції, де на початку акафісту підписаний патріярх царгородський Сергій, не є певним доказом, бо це легко можна пояснити в той спосіб, що Сергій ввів акафіст, як і другі пісні до уставу в церкві. Вже більше рацій мають ті, що приписують авторство акафісту Георгієві Пісиді, бо в акафісті находимо багато тих самих гадок і цю саму форму що в інших творах цього автора. Та вже зовсім неправдиве твердження А. Попадопуло-Керамаса, що побіда, про яку згадується в акафісті, це оборона Царгороду перед облогою Русичів 860 р. (Акафіст Божій Матері—Визант. Еремення, X 1903.). Його автором мав би бути Фотій. Та це лише тенденційна православна фікція. Певним однак є, що акафіст повстав в VII ст. і первісно уживано його у Влахерненській Церкві в Царгороді. Він став взором інших акафістів, як св. Миколая, Ісуса Христа, Предтечі і т. д. (З викладів о. проф. Ст. Рудя: „Подвижний Круг“).

акафістів вважається акафіст до Преч. Діви Марії, що рівночасно послужив за взір для інших акафістів. Складається він з 25 пісень, а то з 13 кондаків і 12 ікосів. Почавши від першого ікоса, ці пісні уложені після грецької азбуки, т. зн. перший ікос починається буквою „α“, другий кондак від „β“ і т. д. В змісті кондаків розрізняємо дві частини, а то до 7-го кондака є зміст більше історичний (нпр. історія ікони неустанної помочі), а від 8-го догматичний. Ікоси є звичайно 3 рази довші від попереджаючих їх кондаків. Перша третина ікоса займається подібним змістом як і кондак (нпр. про Благовіщення, про дитячий вік Спасителя, про чудесний вплив Вовлочення Іс. Хр. на нас, як це стрічаємо у вище згаданім акафісті), а інші частини ікоса це 12 візвань „радуйся“ грець. χαίρε в яких вичисляється совершенство в (нашій акафісті) Преч. Діви Марії¹⁾.

І коли сьогодні відграється на церковній естраді кульмінаційна дія з життя Марії, бачимо її на тлі цього акафісту, що первісно замість кондака цілий входив у склад канону Благовіщення. На тлі цього „радуйся!“, що мережаною лентою пронизує всі наші богослуження, стоїть наша Побідниця. В руці у Неї лавровий вінець дівицтва, що підніс її на висоту Спасительки, а на устах слова „се раба Господня!“, що ними проголошує перемогу!

Свято Благовіщення вважалось на Сході все найбільшим Богородичним празником. Щож, коли цей великий і радісний празник випадав майже все в часі Чотиродесятниці²⁾ і через те не можна було його як слід відсвяткувати т. зн. зі совершенною Літургією (св. Івана Золотоустого). Бо на Сході, крім субот і неділь, всі седмичні дні мали характер покаяний і в тих днях не можна було відправляти совершенної Літургії. Тому спершу почали переносити Благовіщення на найближчу суботу, як це зрештою роблять з іншими святами (Теодор Гирон). Вкінці усталилось це при 5-ій суботі вел. посту, яка від акафісту прозвалось Суботою Акафістовою. Щойно Трулянський собор VII ст. порішив, що на Благовіщення має відправлятися совершенно літургія (К. 52). без огляду на те, в який день чотиродесятниці цей празник припадає. Але Акафістова Субота лишилась і сьогодні ми ще бачимо там останки Благовіщення.

У днях попразденства очікували б ми відвідин Марії в Єлисаветі і благодарення Марії. Та зогляду на Чотиродесятницю не має цей празник попразденства³⁾. Однак гідно святкує наша Церква цю найщасливішу хвилю життя Марії. Зі слів ангела і Єлисавети зробила вона собі щоденну молитву „Богородице Діво“... А проречистим благодаренням „Величить душа моя“ безнастанно на Утренні дякує Творцеві за цю хвилю. Благовіщення вмістила вона на

¹⁾ Гляди Обряди: Подвижний круг.

²⁾ Благовіщення може випасти від четверга третього тижня посту до світлої середи включно.

³⁾ 26. березня є Собор Арх. Гавриїла згідно зі звичаєм нашої Церкви, що святкує наступного дня пам'ять осіб, що найближче злучені з празником. Це рівночасно віддання празн. Благовіщення.

царських вратах", щоби зазначити, що ним відчинилося нам небо. Благородження змальовує „непостижимими“ образами в Богородичних-догматах, а акафістом кличе з пророком: „Благословіте день от дне спасеніє Бога нашего! (Прокімен празн. на Утренні).

(Продовження слідує).

о. Донат Новицький

Ніч на Соловецькім Кремлі

(Продовження)

II.

Старовинний Соловецький Кремль спить. Перед і по півночі мало яка душа входить і виходить через Північну браму. Солдат, що сидить в будці по внутрішній стороні цієї кремлівської брами, чуйно повнить свою службу. Ба навіть не можна бути нечуйним. Не вільно задрімати. Дижурні товариші начальники також чують. Двадцять до тридцять кроків від будки знаходиться приміщення дижурного Соллагу. Цілісіньку добу один з дижурних — сам товариш начальник або його помічник — сидять з пролетарською чуйністю при телефоні і при заінстальованих тут апаратах таємної сигналізації.

Не можна не чувати в ночі на Соловецькім Кремлі. Не один каер і не один представник совітської шпани вискочив би без перепустки, і хто знає, чого вони могли би наробити.

І без того кожної ночі буває немало різних випадків.

Не думайте, дорогий читачу, що на Соловках одоманітне і сонливе життя. Не знати, чи там менше сензацій, чим на волі. Розуміється, що своєрідних сензацій. Але їх багато.

З раннього ранку після перевірки, починаються передавати з уст до уст останні новини.

Там пробували закрастися в Розмаг¹⁾, хитро підробивши всі ключі. Вже, кажуть, вийшли в городовинно-м'ясний відділ, але сторож, старий інгуш²⁾, запримітив на час „роботу“ незручних „мистців“ і при допомозі дижурного ИСО, зілківдував „економічну змову“.

Та на ділі таки справді обікрали Розмаг. Як і належить. Від початку, до самого кінця гладко перевели діло. Але тут не сама тільки „робота“ становила сензацію, а де-

¹⁾ Розничный магазинъ = роздрібний, деталічний склад.

²⁾ Інгуші = одно з кавказьких племен.

які „супровідні“ обставини. Один із сторожів-каерів, що працювали в Торгвідділі, вже кілька днів перед тим звернув свою увагу на обставину, що тов. Генкін, слідчий ИСО, якось зачасто і задовго гуляв останніми тижнями в перервах між денними і вечірніми заняттями з тов. Блюменфельдом, завом Розмагу, і що при тому часто згадувалось імя вязні Олени Петровни Булигіни. В таборі всі знали, які успіхи мала вязня Булигіна серед пролетарської аристократії, і як на неї витрачувались різні зави.

Треба сказати, що так уповажнений ИСО, як теж і зав Розмагу були заслуженими чекістами, оба були на волі заняті боротьбою з економічною контрреволюцією, але якось випадком чи через помилку — не нам судити високопоставлені особи — оба опинилися у Внутрішній тюрмі ОГПУ на Лубянці і дістали дуже неміле для них обвинувачення в розтратности пролетарського майна...

А ось дещо інакший випадок.

Пізнім вечором зібралися у зава Кирпзаводу, тов. Ремер-Работнікова, досить тепленьке товариство. Кого то там не було?! І каери, і чекісти, і розтратники, і валютчики¹⁾.

Не думай, читачу, що вони зібралися, щоби побалакати на якісь там актуальні теми. Де там! Відповідальним працівникам Соллагу не до того! Тай про що мали б вони балакати?! Цілий секрет зібрання був у тому, що на прохання і за гроші громадянина Смикова, бувшого валютчика, а на Соловках діловода Финчасти, один із матросів „Гліба Божого“ привіз із материка 4 літри спірту. Успів привести, мовляв, завдяки тов. уповаженному Мирзоеву, який — для успішности підприємства — сам обшукав матроса в Соловецькій порті.

Тепленьке товариство спеців сердечно дякувало тов. Мирзоеву за милу прислугу.

До рана прогуляли специ на Кирпзаводі. І все було би пішло гладко, але один каер наробив біди. Вертаючись до табору в незвичайно веселім настрою, забув він, що находитесь в совітській державі, і показуючи дижурному воякови — при вході у Кремль — свою перепустку, назвав його ні з цього ні з того „живодером з Лубянки“. Вояк приказав йому стати і загрозив крісом. Каер відразу спамятався і зрозумів, якої необережності допустився. Але було вже запізно. Червоноармієць віззав телефонічно дижурного табору і віддав йому відважного вязня. На другий день нач Адмчасти знав уже про веселі сходи на Кирпзаводі, і всіх шановних спеців посадив до карцеру.

Дісталосся й матросови.

Не можна в ночі на соловецькій Кремлі не чувати. Каери і шпана страшні перш за все в ночі...

¹⁾ Осуджені за махінації з заграничною валютою.

— Товариші червоноармійці, навчав раз начальник соловецького відділу військ ОГПУ своїх нових підчинених: перед вами велике і почесне завдання. Суворя пролетарська рука кидає на отсі холодні й ізольовані острови викидки совітського суспільства, буржуазну дрянь і всякого роду бандитів. Посилаємо їх сюди на поправу. Та багато з них настільки непримирні до пролетарської влади, що і тут намагаються вести свою шкідливу роботу. Тому ви, оборонці ідей безсмертної пам'яті тов. Леніна, не входіть з ними в ніякі окремі балачки, крім чисто службових, ділових. По друге, завжди чуйте, завжди надслухуйте, інакше ці гади задусять вас. Головно ж увайте в ночі. Кождий, хто стоїть на стійці, хай тоді збільшить свою чуйність. В ночі можуть відбуватися всілякі таємні сходи, змови відносно втеч і нарочного ушкодження совітського майна. Вже нераз пробувала буржуазна дрянь урядити втечі на материк і заграницю. Майже всіх їх стрінув „мокрий кінець“, „пролетарська шльопка“. Але гинули й наші підчас ліквідації білобандитських виступів. А скільки разів шкодили білобандити по ночах у наших господарських установах: навмисно псували у кремлівських складах бочки з капустою, обливали м'ясо нафтою, проверчували або проломлювали бочки з рибою, тощо.

Товариші червоноармійці, чуйте ночами в Кремлі...

І справді, ночі у соловецькім Кремлі гідні уваги.

Вони гідні уваги історії.

Російської і всесвітньої.

О, коби моє слабе перо могло передати хоч сотну, тисячну частину того, що діялось і до цієї пори діється на Соловках по ночах, — скільки то правди, гіркої, історичної правди довідались би не тільки Росіяни, але й Поляки, Литиші, Литовці, Німці, Українці, Білорусини, Чехи та інші народи, що їх кращі сини верстали тернистий шлях терпіння в соловецьких таборах і гинули там без одного доброго слова, серед діявольського оточення. Скільки горячих сліз пролили би матері, жінки і діти благородних та ідейних представників тих народів, — коли б вони до найменших подробиць довідались, — скільки дорогі їм особи витерпіли перед диким рострілом і як ночами їх розстрілювано в самому Кремлі, на кладовищі біля Кремлю та в інших місцях соловецького табору...

Ось один випадок.

На Соловках мучився син бувшого губернатора царського режиму Іван Петрович Осмолов.

Той небезпечний, по походженню, каер був засуджений колегією ОГПУ, розуміється, як завжди позаочно і без ніякого спеціально мотивованого обвинувачення, — на 10 літ концлагеру ¹⁾.

¹⁾ концстраціонный лагерь = концентаціонний табір

Побувавши в різних пересильних тюрмах і перевівши першу зиму свого ув'язнення на лісозаготівлях біля Кеми, прибув він по перебутім тифі, ще в дуже тяжкім фізичнім стані на Соловки.

Два місяці перебув у відділі виздоровців, куди попадали тільки деякі щасливіці, а саме ті ув'язнені, які були вичерпані недугою або потребували по тяжкій операції довшого відпочинку. Хоч головним лікарем і самотнім ліком була тут сама природа, то все таки повний відпочинок і звільнення від робіт робили своє: бідні страдники приходили до себе і знову ставали здібними до тих чи інших робіт.

По виході з відділу виздоровців Осмолова знову післано на т. зв. общі, себто тяжкі фізичні господарські роботи.

В 1930 році, себто приблизно рік опісля, вдалося йому завдяки тому, що спеціальний надзір над ним трошки ослаб і при допомозі знайомих „спеців“ дістатися до кацелярної праці.

З тої пори бідний соцвредник ¹⁾ відчув значну полєкшу в своїм кошмарнім життю.

На світі стільки пов'язаного: багатство і вбогість, щастя і нещастя, радість і горе, життєві труднощі й полєкші.

600 грамів чорного хліба, 25 грамів цукру, 20 гр. омасти, 100 гр. круп — яка розкішна, ідеальна їда добового харчування дня кожного соловчанина!...

До речі, дещо про історичний для кожного соловчанина 1930 рік.

Буржуазні часописи зовсім не видумували і не перебільшували, що в часі зими 1919—30 рр. померло на Соловецьких островах до 8.000 в'язнів. Подумайте: із 20—22.000 загальної кількості ув'язнених! Гинули, як мухи.

Гинули внаслідок кошмарних, і то кошмарних в повнім значінню цього слова, мешкальних умовин життя, внаслідок недостачі або й цілковитого браку одежі, внаслідок непосильних робіт і від звичайного в соловецьких умовах, і то зовсім не випадкового гостя — п'ятнистого тифу.

Тиф зачав свою роботу, як висказувались на Соловках, почавши від січня чи лютого. Косив він своє обильне жпиво в березні, квітні, а навіть травні.

Центральна Управа ОГПУ, себто славна Лубянка ч. 2, яка сама хвалиться своєю всюдиприсутністю і всевідучістю, і яка постійно має на Соловках своїх уповажнених, що її правильно інформують не лиш про важніші події в життю табору, але й про річи менші, — Лубянка, ще раз кажу, не знала (!) до травня, себто майже до початку пароплавби, про те, що діється на Соловках...

¹⁾ соціальний вредний = соціальний шкідник

І нараз довідалася.

О, тоді всі благородні, всі чутливі й зворушливі серця обурилися...

Передусім обурилися мягкосердні члени колегії ОГПУ, себто ті наші печаливі другі, що без переслухань і без суду, скоро й милостиво рішали наші справи, а відтак цілими масами посилали нас в табори важких робіт, в голодну совітську Сибір, на Урал і т. д.

На Лубянці відразу „зрозуміли“, що робота тифу і старого буржуазного пересуду — смерти не що інше, як нове „шкідництво“ білогвардійців, які й там, на Соловках, підривають добре ім'я совітської влади. Але тому, що комвласть ¹⁾ все рішає „об'єктивно“ і не горячкуючись, постановили післати комісію для розсліду.

В травні першим пароходом, який їхав з Кеми на Соловки, удалася комісія на місце бунтарських подій.

Вже перші її кроки були оригінальні, мистецькі.

Як тільки парохід опинився на повному морю, члени комісії, з револьверами в руках, показавши капітанови пароходу якісь документи, заявили, що накладають на всіх подорожніх арешт.

Коли парохід причалив до Соловецького порту, висіли на беріг тільки члени комісії.

Всім іншим — капітанови пароходу й ув'язненим матросам — заборонено виходити на беріг і вести якінебудь розговори з членами соловецької адміністрації, що дижурили в порті.

Між членами комісії були чекісти, які вже не перший раз відвідували Соловки.

Під їх проводом всі неждані гості, про приїзд яких кемське радіо зовсім не повідомило Соловецького радія, приступили відразу до своєї праці.

Насамперед були арештовані і замкнені до одної кімнати УСЛОН-а всі чини таборової адміністрації, що стрічали парохід. Відтак декілька членів комісії вийшли на другий поверх і вийшли до телефонічної стації. Панночці арештантці, яка на стації дижурила, загрозили револьверами, заявили, що вона арештована і приказали працювати під проводом одного члена комісії.

Завдяки тим мірам ніхто із членів управи табору не міг, бодай з початку, довідатись про приїзд комісії, а комісія могла свobodно приступити до виповнення свого завдання,

І приступила.

Одягнені в однострої військ ГПУ члени комісії увійшли свobodно, не показуючи навіть перепусток, до Кремлю,

¹⁾ комуністическая власть

і відразу подались у різні роти, щоби там, користуючись ранньою порою, стрінутися безпосередно з в'язнями і зібрати цікаві для них інформації, а головне — зробити особливіше вражіння.

Один член комісії зайшов до помешкання дижурного в таборі і, показавши документ члена колегії ОГПУ, заборонив усім співробітникам, що були в дижурній кімнаті, повідомляти когонебудь з таборової адміністрації про приїзд на Соловки особливої ревізійної комісії з центру. А самому дижурному приказав товаришити членам комісії.

Перші відвідини зробила комісія „пролетарським“ чи пак робітничим ротам, — 12, 13, 14 і 15, в яких були поміщені переважно робітники, селяни, шпана і в меншій кількості — інтелігенція. В'язні тих рот, при звичаєні до грубого й немилосердного відношення з боку соловецького персоналу, були насправду здивовані, коли прибувші раннім ранком якісь незнайомі товариші-начальники заявили їм в вічливій і привітній формі, що вони приїхали з центру, з Москви і хочуть довідатися правду про те, що діялося в зимі на Соловках.

Не бійтеся, ребята, не закривайте нічого, говоріть саму правду. Від імени колегії ОГПУ ручимо, що ніхто з вас не потерпить за свою отвертість. Ми чули про дещо з того, що цеї зими діялося в таборі. Ми повинні все знати, щоби покарати винуватців і поліпшити ваше положення.

В'язні, в яких у душі накіпіло море всіляких кривд і великих бід, моральних і фізичних, зачали відкрито і зовсім щиро розказувати симпатичним товаришам начальникам про всі гидоти, що їх зазнали на собі і виділи довкруги себе.

Начальники з Москви уважно слухали, а двох із них старанно записували все... те, що давно вже було відоме в Москві.

Так треба було...

Ділова й об'єктивна комісія з центру працювала.

Переслухувала ув'язнених в пролетарських ротах. Але чомусь не вшанувала своєю увагою в'язнів тих рот, де перебували передовсім каери, духовенство і загалом інтелігенція.

Комісія щиро працювала.

Переслухувала вищих членів соловецької адміністрації. Її об'єктивність дійшла до того, що навіть ми, звичайні в'язні, довідалися, як суворо переслухувала комісія начальника Соллагу тов. Мордвінова і начальника І. відділу тов. Заріна. Члени комісії лаяли їх, грозили розстрілом...

Переслухувала комісія відповідальних працівників зпоміж в'язнів, які занимали високі посади в Санчасті, Хозчасті і в адміністрації.

В рядах адміністрації і „спеців“ зпоміж в'язнів панувала паніка і недобрі прочуття.

Одного разу рано пішли по таборі уперті вісти про переведені в ночі арештування. В полудне вісти потвердилися. Арештовано начальника І. відділу тов. Заріна, начальників Хозчасти різних пунктів, лікарів і т. д.

Наслідком того морочливого кількадевного слідства удалось комісії точно і ясно „установити“, хто саме був виновником чергових гидот на Соловках.

Виновниками лихого харчування в'язнів, недостачі елементарних предметів умундуровання, непосильних робіт, масових занедужань на тиф, слабої боротьби з епідемією і нелюдської поведінки з голодними і вмираючими серед жахливих антисанітарних умовин в'язнями показалися відомі вороги совітської влади — контрреволюційно настроєна інтелігенція, бувші аристократи, офіцери і старі царські урядники.

(Продовження буде).

На актуальну тему

Чи нам потрібно нового журналу?

У життю Товариства св. Андрея, в останньому періоді, попри купно власної домівки і зужиткування її до практичних цілей і потреб духовенства, попри забезпечення і використання для нас санаторії, попри шукання нових, а загалізування дотеперішніх джерел доходу, як зосередження у своїх руках закупу літ. вина, свічок, кадила і т. і., на перший плян висунулася kwestія власного журналу.

Безперечно, Товариство, що числить около 800 членів, розсіяних у цілій нашій Архиепархії, потребує свого інформаційного, а також й ідеологічного періодика, в якому можна би було освітлювати свої ціли, приєднювати нових членів і заохочувати їх до виконання намічених завдань.

Є ще й інший, неменше важний, деkim гостро маркований, аргумент, на попертя ставленого домагання, а саме:

Ми потребуємо окремого журналу, бо цього домагається від нас престиж нашого Товариства і деяке невдоволення з дотеперішніх, призначених для нас, часописів, бо вони замало узгляднюють наші станові болячки й потреби сірого, сільського духовенства. Мотиви, — що їх легкодушно перечеркнути не можна, бо в кожному з них є своя питома правда.

Одначе, при вирішенню цього питання, треба конечно і головно зважити на дві речі:

1. На нашу фінансову спроможність.

2. На те, що в цій квестії більше відповідає загальному добру Церкви і духовенства.

Кожний зайвий видаток у нашому теперішньому положенні є гріхом. Злидні і матеріальна скрута парохіяльного духовенства не кожному вповні ясна. Вона все є ще закрита, в часті злосливим, передвоєнним і заздрісним поглядом наших противників, „що попові і котові найлегше жити“, а ще більше серпанком нашої власної амбіції, що каже нам не виявляти перед світом вповні правдивого обличчя свого недостатку.

Загальне ж добро Церкви і духовенства вимагає від нас, не нищити, а попірати, піддержувати, а не підкопувати і так хитку основу існуючих вже для потреб Церкви і духовенства часописів, що мусіло би наступити через непотрібну емуляцію, або, що гірше, через нерозумну нехитість деяких одиниць до своєї преси.

Кожна дієцезія має вже свій власний орган для духовенства і вірних: „Мета“, „Нова Зоря“ і „Бескид“. Ці органи удержують місцеві круги духовенства своєю пренумератою. В останнє почав виходити для нас гомілетично-проповідничий місячник „Сівач“.

Залишається ще наш заслужений в праці, з виробленою солідною маркою, місячник, в руках нашого найповажнішого Богословського Наукового Товариства „Нива“.

Змістом, формою, шириною і глибоким підходом до всякої проблеми, приносить нам честь навіть перед чужими! Чи ж мав би він упасти, або лише захитатися у своїй екзистенції, з нашої вини?! Думаю, ніколи! Він заслуговує вповні на охорону і на якнайкраще вивінування у матеріальне забезпечення свого дальшого існування.

Узглядаючи усе сказане, Видавнича Комісія при Товаристві Св. Андрея, по провіренню настроїв найповажніших представників села, по основній дискусії, на снов прихильної нам пропозиції зі сторони власників „Ниви“ рішила, не видавати, покищо, окремого органу Товариства, а лише увійти у спілку з „Нивою“ і в ній, в окремій частині, під заголовком: „Андріївські Вісти“ поміщувати свої ділові й ідеологічні статті з практичного душпастирського життя і обговорювати найбільш пекучі справи нашого економічного положення і поратунку.

Тим робом, сполука Товариства Св. Андрея з Богословським, „Андріївських Вістей“ з „Нивою“, має при Божій допомозі сповнити для духовенства спільне завдання: дати йому духовий корм, а враз і помічну руку, захистити його перед зневірою у власні сили і дати відпір перед нападом на нього ворожих сил.

І тому, відтепер нашим кличем хай стане симбіоза ідеологічних напрямків обох наших Товариств, споріднених

собі ціллю: Товариство Св. Андрея і Богословське „Хай будуть єдино“!

А ми гуртуймося під цим кличем, бо лише те, що нас зєднує, є інструктивне і корисне, а все інше, що може хвилювати підлещує нашій амбіції, є небезпечне і веде нас і нашу Церкву в загибель!

о. Василь Дубицький

член Видавничої Комісії Тов. св. Андрея.

о. Др. Г. Костельник

Релігійні фалші нових часів

I

Трагедія науки

Ніщо так люто не мститься на Європі, як релігійні фалші, що потворилися і так дуже поширилися в нових часах. Це вони спричинили духову катастрофу Європи, яку переживаємо і кінця її не бачимо.

Новітні релігійні фалші потворилися у звязку з новочасним розвитком науки, небувалим у давнішій історії людського роду. Як грецький Прометей гірко заплатив (а властиво вічно платить) за викрадений огонь з неба, так і Європа гірко платить за свою науку — той „огонь з неба“.

До кожної глибшої пізнаної правди треба духом доброти, щоб її гідно прийняти, інтерпретувати, бо інакше нова правда може стати соблазном, духовою катастрофою, трагедією. Христос дуже добре знав цей психологічний закон людського життя і звертав на нього увагу в відношенню до себе самого: „Блажен, хто не соблазниться мною“.

Якби європейська наука була живою особою, то й вона, для добра людей, мусіла би разураз звертати увагу на цей закон: „Блажен, хто не соблазниться мною“.

Всі новітні релігійні фалші потворилися в наслідок фалшивого прийняття, фалшивої інтерпретації новочасної науки. Вони є виразом трагедії, що її принесла зі собою європейська наука.

Захоплені й запаморочені небувалим розвитком науки люди науки перецінювали її, абсолютизували її механістичне становище, покладали на неї всі свої надії, які тільки питомі людській душі. Здавалось їм, що наука ось-ось розв'яже всю загадку життя-буття, що

наука заступить релігію. Релігія стоїть на містичному становищі, а передвоєнна наука стояла на механістичному, матеріялістичному становищі. Відсі ніби виходило, що наука *κατ' ἐξοχήν* і релігія *κατ' ἐξοχήν* суперечать собі вже у своїх основах. Цей погляд був загально поширений, особливо в II половині XIX віку. Наука виповіла релігії боротьбу на смерть і нівелювала її всіми способами. (Очевидно, не наука, як така, бо вона є тільки абстракцією, але люди науки це робили).

Всі новочасні релігійні фалші повстали на тлі відносин між наукою та релігією. Горда наука втратила розуміння релігії, обезцінювала її й фалшувала її характер та значіння.

Наука поставила як ідеал модерної людини людину, що зовсім визбулася релігії, а замість релігії прийняла „науку“. Стара мудрість, утверджена вже грецько-римськими мудрцями, переказала нам, що людина це „ens religiosum“ (релігійне єство). Це значить, що релігійність належить до природних прикмет людини. А новочасна наука вже тим своїм твердженням, що ніби наука має й повинна заступити релігію, що людина може жити без релігії, представляла людину в такому світлі, начеб релігія була видумкою людей і то наївною, яка в часах науки ніби вже пережилася. Учені „на гвалт“ шукали якогось дикого народу, або бодай невеликого племені, що не мало би ні сліду з релігії.

Боротьба з терену релігії переносилася на терен людської природи. Це була конечна льогічна послідовність, бо релігія має всеобіймаючу вартість: вона інтерпретує не тільки характер первопричини світа, але й характер світа та людської природи. Релігія навчає про божеське, високе походження людини. Наука, заперечивши Бога, мусіла послідовно заперечити й божеське, високе походження людини. Вона зрівняла людину зі звірятами (теорія механістичної еволюції), а через це, очевидно, мусів обнизитися також рівень етики. Замість релігійних понять „святого терпіння“, що відчиняє двері „царства небесного“, наука висунула безоглядну „боротьбу за істнування“, що її соціялісти оформили як безоглядну „клясову боротьбу“. Замість релігійного ідеалу „святости“, наука висунула й поширила поняття „фізичної сили-перемоги“. А замість релігійного „царства небесного“, наука поставила ідеал ідеального людського особистого й збірного життя на землі — ідеал „земського раю“.

Кожна релігія є тим духовим цементом, що об'єднує людей. Великі релігії об'єднували різні раси й народи

в духову єдність — а така духова єдність конечна для будування життєвих вартостей у більшому стилі та для тривкого мира.

Наука, підкопуючи авторитет релігії і нівелюючи її, занархізувала людські душі, затемізувала їх. Кождий інтелігент чи навіть півінтелігент став найбільшим авторитетом для самого себе, кождий має свій власний світогляд. Скільки людей, стільки вір. Наслідки того духового розбиття такі, що кождому народови кожного дня загрожує вічна революція. Проти всякої форми громадського життя завсіди будуть підноситися широкі маси, бо в них наука розбила, розпорошила поняття про світ і людину, що їх релігія зводила в одно русло.

І ще наука навчила людей за богато жадати від землі (від земського життя). В найважливіших життєвих проблемах люди втратили тверезу критичність, усякі свої фантазії про поліпшення громадського життя вважають за легко можливі; а марні або й звихнені типи виносять себе понад найбільших геніїв людства та вважають себе за наймудріших, навіть за „спасителів“ людства або бодай свого народу.

Хаос, трагедія в найбільшому стилі! Аргіогі ніхто не міг би був сподіватися такого „дарунку“ по науці. Але „зависть богів“ *ὑπερησίου* всі — ті давні поняття з грецької мітології, що й зродили міт про Прометея, трафляли в глибоку життєву правду. Ту саму правду, тільки що з її земського боку, висловлює й наша приповідка: „Не дай, Боже, з Йвана пана“. Іван, простолудин, звичайно зле інтерпретує своє панство, і надуживає його, коли його несподівано осягне, коли духом не доросте до нього. Новочасна наука це дуже велике „панство“ над природою, а люди не доросли до гідного прийняття цього „панства“. Ось відсі ціла трагедія новочасної науки — вогонь у руках недосвідчених дітей.

Головний фалш новочасної науки в тому, що вона без усякого права й проти тверезої логіки присвоїла собі терен чи сферу релігії: ніби то вона покликана „науково“, себо у формі знання, вирішити ті проблеми, що їх релігія вирішує у формі віри. Очевидно, наука цього не могла доконати й ніколи не доконає, але фалш був зроблений: свою перспективу на світ, отже свою віру, наука проголосила за науку (*Wissenschaft*) — а що „віра“ це віра, а не наука, коли науку протиставимо вірі. Як ми вже сказали, наука стояла на матеріялістичному становищі (для фізики, хемії й інших наук це було правильне методичне становище), а наука з цього вузького свого становища кидала матеріялістичну, отже атеїстичну перспективу на ціле буття-життя. І виходило їй, що матеріялістичний, атеїстичний світогляд це ніби наука, а не віра.

Атеїзм — наука! Не може бути більший та погубніший фалш, ніж цей. Ми переконаємося, що атеїзм це вдійсності віра в релігійному значінню та що людині ніяк не можна позбутися релігії (бо не можна втекти від своєї власної природи). Саме оце помішання (*Verwechselung*) понять зробило новочасних людей науки безкритичними в проблемах релігії. Їм здавалося, що вони говорять про релігію зі становища науки, а в дійсності вони говорили зі становища атеїзму, значить: зі становища своєї нової релігії.

Це атеїзм видумав усі новочасні фалші про релігію й про себе самого, а не наука. Себе він хвалив, а всі інші релігійні віри обезцінював, фалшував і виклинав — як це робить кожда релігія супроти всіх інших. Але кожда релігія щиро признає, що вона є тільки вірою; а атеїзм настільки згордів і втратив розум, що проклямував себе за науку!

Практичні наслідки такого пофалшування понять „релігія“ — „наука“ — „атеїзм“ безконечні, а всі трагічні. Ця трагічність загально вже зразу проясниться нам, як тільки усвідомимо собі, що релігія це „шлях життя“ („дорога“ в св. Письмі). Модерне людство, перейняте тими пофалшованими поняттями, іде фалшивим шляхом життя. А фалшивий шлях життя мусить вести до катастрофи, як нпр. коли російська інтелігенція зразу не зорієнтувалася, що большевизм несе зі собою, і безчинно гляділа на ріст большевизму, а большевики потім вирізали її наче баранів. Релігія це завершення цілого людського внутрішнього життя, її проміні й мотори розходяться по всьому життю. Отже фалшива релігія заражує, викривляє й повертає ціле людське життя.

Коли доростаюча дитина довідається, як людина приходить на світ, то соблазнається, і — буває — обнижуються її етичні поняття та почування. Потім, як доросла людина, вона стидається тих своїх дитинячих понять.

Уже надійшов час, коли європейська наука зачинає стидається тих своїх незрілих понять, котрими обнижувала характер людини та релігії. І це моє писання, по змозі, має причинитися до правильного зрозуміння релігії та атеїзму.

II

Релігійні війни

Коли я ходив до гімназії, нас учили, що релігійні війни вже пережилися. Це ніби тільки в давнині та в непросвічених середніх віках народи безтямно кровавилися

в релігійних війнах. А „тепер“, це значить: тоді, перед світовою війною, люди вже „змудріли“, релігійна війна вже „неможлива“. Все те йшло на рахунок науки, поступу. При-тім одні собі уявляли, що релігійна війна вже неможлива задля „толеранційної свідомости“, яка ніби була визначним овочем поступу та науки; а інші, вільнодумці й атеїсти, уявляли собі, що релігійна війна вже пережилася тому, що релігія пережилася, втратила вартість, бо ніби наука вика-зала її фальшивість — а за дурницю ніхто не буде воювати.

Зрештою вільнодумці та атеїсти залюбки обвиняли ре-лігію, що вона нетолерантна, що ніби вона є збоченням, бо дозволює людям без викидів совісти ненавидіти й мор-дувати інших людей „задля іншої віри“. Світова література повна таких книжок і місць у книжках.

Атеїсти надіялися й проповідали, що релігію має заступити наука. А для „науки“ не щадили ніяких ви-соких та благородних атрибутів: що ніби „наука“ гуманна, толерантна, правдиво творча, благодатна під кожним погля-дом. Вона має стати тим, вічно пошукуванням, останнім, „Третім Завітом“, що землю перетворить у небо. Релігія — під уздоровлюючим промінюванням „науки“ — мала би са-ма від себе розкластися й розпастися, як щось пережите, немічне й негідне.

В нас Іван Франко у своїй поемі „Мойсей“ писав про жидівський нарід та його віру:

„Він же в своїм куточку хова
Непохитне завзяття,
І ненависть лиш має для всіх
І незмінне прокляття.
Та ненависть, найтяжша з усіх,
„Задля іншого Бога“ —
Бач, як кублиться біля того
Храмового порога!
Вона плодить ненависть...
— — — — —

І загасне Ізраїля звізда,
Щоб вже більше не сяти;
Лиш ненависть, що в храмі зросла,
Піде світом гуляти“.
— — — — —

І поник головою Мойсей:
„Горе моїй недолі!
Чиж до віку не вирваться вже
Люду мому з неволі?“
І упав він лицем до землі:
„Одурив нас Єгова!“
І почувся тут демонський сміх,
Як луна його слова“.

Та в дійсності так говорила про релігію не наука, а атеїзм, нова віра, яка тільки накладала на своє лице маску науки.

Тяжкі слова Апостола „хвалячися, що вони мудрі, подуріли“ ніколи в історії людства не здійснювалися в таких велитенських розмірах, як у тих часах. Європа ще жила християнською традицією, матеріальний добробут і політичний мир упевнювали учених і інтелігентів, що ніби безкарно можна проповідати загибель релігії — вімя „науки“. Учені втратили розум у відношенню до релігії, до її правди й значіння, потворили собі всілякі релігійні фалші, що скоріше чи пізніше мусіли люто пімститися на Європі. Мусіли люто пімститися, тому що релігія це не якась собі відорвана від життя доктрина, але, як це Христос каже, „огонь“, що хоче „горіти“ між людьми.

Історія дає аж надто багато доказів, як глибоко релігія вкорінена в людській душі й що люди здібні зробити в обороні своєї релігії та для її поширення. Але й психологічна аналіза ясно каже, що для людей, коли маємо на думці загал, ніщо не може бути важніше, ніж релігія. Людям легше відректися вітчизни, національності, ніж релігії, бо в релігії приходить до виразу все, що людина вважає за найглибшу правду та за свою найсвятішу повинність. Людина зростається зі своєю релігією, тому релігія стає, що так скажу, найглибшим „я“ людини, без якого вона не може ані уявити собі свого життя. Розстатися зі своєю релігією це для загалу людей таке, як дати собі вирвати своє серце.

З того ясно, що релігійна війна доти буде можлива, доки люди будуть „ens religiosum“ — доки людина матиме релігію.

Саме на цій точці учені й інтелігенти нових часів були (а ще й нині є) засліплені: їм здавалося, що ніби люди перестають бути „ens religiosum“, що ніби релігія пережила-ся. Помилялися в оцінюванні основних прикмет людської природи. Якжеж могло таке безумство так поширитися по інтелігентному світі? Де цьому причина?

Тільки віра може так засліплювати людей, що вони, хоч зрештою мудрі й учені, в справах своєї віри будуть цілком безкритичні — аж до безумства.

Власне в тому ключ для розв'язки релігійного безумства нових часів. Учені й інтелігенти нових часів самі не помітили того, що вони витворили собі нову віру, нову релігію, перейнялися нею — а вона їх засліпила. Якж це віра? Найфалшивіша, найплитша, найпустіша і найнегідніша з усіх вір-релігій — атеїзм. Тому також його засліплення найгрубше і найтрагічніше.

Що атеїзм є дійсно вірою-релігією, це викажемо в окремому розділі. Там також вичислимо причини, задля яких но-

вочасні вчені не помічували тої характеристики атеїзму, що він є також вірою-релігією. Але вже й тут мусимо навести деякі з тих причин у зв'язку з проблемою цього розділу.

Богато новочасних учених і інтелігентів знаходилося на половині дороги до атеїзму, на пограниччю між атеїзмом і позитивною вірою. Вони були лицем відвернені від релігії, а звернені до атеїзму; одні не доходили до здецидованого атеїзму, бо уявляли собі, що цю проблему взагалі годі вирішити; інші відсували її від себе, а годували свою душу культурними здобутками (літературою, штукою); іншіж були релігійними індиферентами — тощо. Такі типи хіба аж перед смертю наворачталися до релігії, а за життя вважали релігію за „марну“, „приватну“ справу, за фантазію, поезію, задля котрої ніхто вже не буде віддавати життя, воювати. Загал здецидованих атеїстів залюбки обвішували свою атеїстичну віру всякими „гуманними“, культурними, етичними вимогами (що звичайно були позичені з християнства). Це їм приходилось тим легше робити, що атеїстична віра курсувала під іменами „науки“ — а науці випадає брати відусюди все те, що вона вважає за правду. Значить, атеїстична віра була ще компромісово настроєна, а тому в практиці була ще доволі толерантна супроти теїстичної релігії — мовляв: нехай собі стариця доживає свого віку. На свою власну атеїстичну віру здецидовані атеїсти гляділи як на „науку“, а не як на віру-релігію. І так їм виходило, що ніби релігія взагалі перестала бути мотором у людській історії — отже ніби релігійні війни вже раз назавсіди перевелися.

Величезну функцію притім сповняла жидівська преса (жиди тоді мали майже цілу світову пресу в своїх руках), яка при кожній нагоді, не раз ледви помітно, але послідовно, нівелювала релігію. Така психічна атмосфера для жидів була вимріяна.

Властивою національною характеристикою в жидів є їх релігія. Отже коли жиди нівелювали релігію в християн, то з одного боку промощували собі дорогу до всіх посад у християнському громадянстві, а з другого боку зовсім не зривали зі своїм народом навіть під поглядом релігії, бо навіть явний атеїст жид міг собі піти на судний день до синагоги ніби тільки з національного почуття. Релігія зведена на „поезію“, в християнських народів мусіла розпадатися, а в жидів ні, бо, як сказано, в жидів релігія це національний елемент, отже хочби в теорії проголошувано її тільки за поезію, то в практиці вона залишиться справжньою релігією. Рабіни мусіли добре помічати цю різницю, бо зовсім не давали й не дають по собі знати, що тривожаться модерним атеїзмом; а християнський клир завсіди тим тривожився.

Як? Щоб людське серце перестало бути серцем? Щоб не творило собі найвищих ідеалів, щоб не мало своєї віри, не розпалювалося на шляху своєї віри? Щоби перестало обов'язувати Русланове правило:

„Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш, а не видреш любови і віри не видреш“...?

Як жахливо помилялися передвоєнні учені й інтелігенти, коли повірили, що релігійні війни вже пережилися!

Міліонам у Європі накипіло серце новою вірою — атеїзмом. І вони при першій нагоді, по потрясенню, яке спричинила світова війна в життя європейських народів, піднесли голову, щоб уладити громадське життя по диктаті своєї віри. І спричинили жахливі релігійні війни в Росії, в Мексику, в Іспанії — де тільки їм удалось. А в кожній державі й нації їх повно, і тільки ждуть нагоди, щоби перестроїти світ на свій лад. Новітня віра — атеїзм бореться, щоб повалити всі старі віри, а сама щоб воцарилася на світі. По правді першою такою новочасною релігійною війною була вже французька революція, що вибухла 1789 р. Але чи це дійсно релігійні війни?

Пригляньмося типовим релігійним війнам. Коли римська поганська імперія переслідувала християнську віру, то мала ціль з нею щити християнську віру: руйнувала християнські святині, палила християнські св. книги, силувала християн виректися своєї віри, конфіскувала їх майно, люто карала „впертих“, щоб так усіх відстрашити від християнської віри.

Коли магометани, особливо турки, займали християнські краї, то палили християнські церкви й монастирі, або обертали їх на свої мечети, конфіскували церковні добра й будинки, всякими способами силували християн, щоби прийняли магометанство, християн позбавляли свободи, обертали їх в „раю“ (рабів, кріпаків), апостатів нагороджували — всюди йшли за тим, щоби півмісяць затріюмфував над хрестом, тому навіть не дозволювали, щоби в християнських церквах дзвони дзвонили.

Чи ж не те саме роблять модерні атеїстично-революційні правительства в Росії, в Мексику, в Іспанії? Палять, руйнують церкви, переіменюють їх на безбожницькі музеї тощо, конфіскують церковне майно, священників ставлять поза скобки права („лишенці“ в СССР), переслідують релігійну літературу, переслідують віру всіми способами, а свій атеїзм насильно насаджують, у СССР навіть дзвонити заборонили. Комуністична зізда, чи взагалі атеїзм має затріюмфувати над хрестом...

Отже це дійсно релігійні війни в цілих 100%, а коли хтось на це інакше глядить, то тільки тому, що він ще не зорієнтувався, що модерний атеїзм це нова віра-релігія.

Що модерні релігійні війни є одночасно й соціальними війнами, це зовсім не нівелює їх релігійного характеру, бо релігійні війни завжди були одночасно також соціальними (де ішло про те: котрі одиниці, котрі верстви будуть на верху? кому дістануться маєтки? які будуть соціальні закони?)

Передвоснні інтелігенти, на пограниччю між вірою і невірою, між релігією і філософією, мали „сирваткувати“ релігійні почування, і уявляли собі (беручи своє суб'єктивне релігійне оформлення за об'єктивне), що це ніби надходить така епоха „сирваткуватої“ релігії. А релігія, як це ми вже сказали з покликом на Христа, це вогонь, що хоче горіти.

(Далі буде).

Унійний Зїзд у Львові

Нарешті перший унійний Зїзд і в нас. Перший в модерному розумінню, від непамятних часів.

Коли майже усі католицькі слов'янські народи від ряду літ уряджують унійні конгреси, зїзди, чи конференції (Велеград, Любляна, Прага, Пінськ) і коли у всіх майже європейських католицьких краях відбуваються рік-річно т. зв. унійні тижні, у нас під цим оглядом було тихо і глухо. Заняті нашими, так сказати б, чисто домашніми справами й клопотами, змушені вести боротьбу на двох фронтах*), — ми якось ніби стратили з очей те величнє завдання, яке від соток літ стоїть перед нашою Церквою. Зрештою нам здавалося, що ми, які воплощуємо собою унійну ідею, занадто добре знаємо так саму ідею, як і її суть та методику унійної праці, та що ми до неї як найкраще приготувані. Тимчасом католицька Церква і католицький церковний Захід — як про те сказав у своїй інавгураційній промові Високопреосвящений Митрополит Андрій — перейшли за останніх 20 літ великанську еволюцію у відношенню до Унії.

Ми загалом досі чомусь наче ховалися із нашою Унією, і не показували її світові, ми наче боялися, щоби знов не повіяли на неї студені вітри, які впродовж більш чим трьох соток літ стільки спустошень серед неї наробили, стільки клевет і зневаг на неї кинули, стільки ідейних і геройських одиниць зневірили. Одинокий Голова нашої Української Католицької Церкви, Високопреосвящений Митрополит Шептицький переріс нас усіх і під цим оглядом, бо вивів нашу Унію, так своєю працею, як і своїми терпіннями, на широкі європейські, ба навіть світові шляхи та зробив

*) Гляди: статті в 10 і 11 чч. „Ниви“ за 1936 рік.

її предметом зацікавлення, студій, а навіть жертвенної праці з боку католицького європейського Заходу.

І в зв'язку з тим зацікавленням і з еволюцією поглядів відносно Унії на Заході — виросла й перед нами потреба — перевести ревізію нашого становища і наших поглядів у справах Унії.

В унійних справах, в кругах міродатних церковних чинників, повинні ми мати рішальний голос, а тимчасом такий голос мають усі, тільки не ми. І не дивниця. Бо ми не розуміємо як слід нашої великої ролі на церковному Сході, не студіюємо нез'єдиненого Сходу, не розроблюємо плянів майбутньої праці і т. д. Те все роблять ті, які так безпосередньо, як ми, у справі незацікавлені, або й такі, які у тій праці шукають своїх національних чи політичних користей.

А тимчасом справа привернення нез'єдиненого Сходу до церковної єдності, це справа, передусім для нас найближча, бо ж тут іде у першій мірі про наших братів.

І треба було аж рідкого й великого ювілею 300-ліття смерті одного з найбільших діячів церковного З'єдинення, київського митрополита Йосифа Велямина Рутського, щоби ми прокинулися з нашої дрімучости.

З тієї нагоди й скликано наш З'їзд. Ініціативу до нього дав Високопреосв. Митрополит, а зреалізував її та уложив програму голова Богосл. Наук. Товариства, о. ректор Йосиф Сліпий, діставши на все згоду й благословення Високопреосвященного Митрополита.

Платформою З'їзду мало бути: перевірення й устійнення наших поглядів на справи Унії, з'ясування нашого відношення до церковного нез'єдиненого Сходу, намічення методики евенгуальної праці між нез'єдиненими братами, та врешті розбудження зацікавлення широких кругів нашого духовенства теперішнім станом унійної справи в Європі.

На З'їзд вибрано час зимових ферій, коли священики вільні від праці в школі. З'їзд відбувався в авлі Богословської Академії, що міститься в мурах Духовної Семинарії і тривав три дні: 23, 24, і 25 грудня ц. р. Технічна сторінка, з виїмком кількох маленьких недотягнень, функціонувала справно.

У З'їзді взяло участь около 150 учасників, кількість надсподівано велика, коли зважити, що повідомлення про З'їзд появилися у пресі доволі пізно, бо загалом майже в останній хвилі рішено його відбутися. Учасники були з усіх трьох епархій.

З високих церковних достойників взяли участь у З'їзді: Високопреосв. Митрополит Андрій, що в своїй палаті відкрив З'їзд, і Преосвящені Владики: Апостольський Візитатор новоунійних станиць на українсько-білоруських землях польської держави, Преосв. Николай Чарнецький, станиславський Єпископ-помічник Преосв. Лятишевський і оба львів-

ські Єпископи, Преосв. Будка і Преосв. Бучко, — дальше протоігумен ОО. Василиян о. Віт. Градюк, ігумен ОО. Студитів о. Клим. Шептицький, і заступник ігумена ОО. Редемптористів.

Був голова УКС-а, а також світські представники містечкового, літературного й наукового світу та заступлена була українська національна преса.

З чужих гостей був присутній на Зїзді о. А. Домбровський Т. І., ректор східної семінарії в Дубні.

На Зїзд надійшло багато телеграм і привітів, м. ін. третього дня нарад прийшла телеграма й апостольське благословення від Св. Отця, яку приявні прийняли довготривалими оплесками. Зїзд вислав також декілька телеграм, м. ін. й до Св. Отця і заступника Апост. нунція в Варшаві.

На салі нарад панував весь час діловий, а при тому святочний настрій. Другого дня нарад, по ранніх рефератах, учасники вислухали промови Св. Отця, яку він в навечеря латинського Різдва виголосив через радіо, уділяючи при тім всім вірним апостольського благословення.

* * *

Зїзд започатковано в день свята Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, себто у второк дня 22. XII. 1936 р., торжественною архиєрейською Літургією, яку відправили три Архиєреї: станіславівський Єпископ-помічник Преосв. Іван Лятишевський, та львівські Єпископи, Преосв. Кир Никита і Преосв. Кир Іван — в сослуженню ОО.: протоігумена ЧСВВ. о. Віталія Градюка, ігумена ОО. Студитів о. Климентія Шептицького, о. пралата Л. Куницького, крилошанина станіславівської Капітули о. Р. Лободича, о. крил. др. В. Лаби і двох діаконів. Співав хор питомців Духовної Семінарії. Святочну проповідь про ювілей великого митрополита Рутського виголосив о. др. Г. Костельник. У своїй проповіді подав життєпис Рутського і схарактеризував найголовніші моменти його всесторонньої діяльності в українській Церкві, — та вкінці зазначив, що великий митрополит Велямин Рутський не тільки словом, але й цілим своїм життям служив Богови й українському народови.

Просторий храм св. Юра був виповнений вірними у щерь.

По Службі Божій відспівано многоліття Св. Отцevi, Високопреосвященному Митрополитови і всім Преосвященним Владикам галицької церковної провінції і всьому Українському Народови, а на закінчення „Боже Великий, Єдиний“.

В середу дня 23. грудня о годині 10 рано відбулося святочне відкриття Зїзду в митрополичій палаті на Святоюрській горі. В найбільшій салі палати зібралися майже всі

учасники Зїзду, Єпископи й духовенство, а також гості зпоміж світських громадян, що репрезентували деякі українські національні установи.

Коли на салі появилися величня постать Митрополита, внесеного на кріслі, присутні привитали його щирими оплесками.

До нього підійшов голова Богословського Наукового Товариства, о. ректор др. Йосиф Сліпий і привитав його від заініційованого ним Зїзду, що зібрався, щоби започаткувати низку свят з приводу 300-ліття смерті митрополита Велямина Рутського. Умер він 5. II. 1637 р., кидаючись наче лев проти затій на винародовлення наших вельмож і шляхти. Щоби поставити перед очі образ великого Митрополита, відчитав промовець Заповіт Рутського, що характеризує його як зразкового християнина та як священика й архиєрея української єдиненої Церкви. Із завіщання пробивається велика любов Рутського до рідної Церкви і рідного народу та журба за дальшу долю обоїх. Наче дзвони гомонять його слова, що взивають всіх до любови, єдності і спільної праці.

З запертим віддихом слухають всі глибокого й зворушливого завіщання Великого Митрополита, що змушує всіх до призадуми. Із стін, обвішаних старовинними портретами Архиєреїв Української Католицької Церкви, глядять врадувано Діячі на її теперішніх робітників із другим Великим Митрополитом на чолі.

В дальшій частині своєї промови згадав о. Ректор про дальшу судьбу Унії, яка впродовж трьох соток літ падала і кровавилась, але вставала. Збереглася досі у Галицькій Волости. Тут в часі всесвітньої війни царська рука досягла її, а на перший вогонь переслідувань пішов Високопреосвящений Митрополит Андрій. Просить Митрополита, щоби відкрив це свято, яке сам проголосив, йому прийдеється це легко зробити, бо своїм життям і діяльністю так дуже подібний до митрополита Рутського. Недаром жеж великий історик української єдиненої Церкви, єпископ Ліковський, пересилаючи Митрополитови Андрієви побажання з нагоди його єпископських свячень, висказав знаменні слова: *Ut sis alter Rutki*.

Після того Високопреосвящений Митрополит відкрив Зїзд промовою, в якій подав характеристику найбільшої постаті в історії Унії, що їй рівної немає.

Митрополит Рутський заслугує на те, — говорив Митрополит — щоби його пам'ять обходити, він заслугує й на те, щоби його ставити на рівні із св. Йосафатом.

Приблизно десять літ старший від св. Йосафата, він краще знав світ, мав більшу науку, був більше культурний і освічений. Він положив основи Унії, які св. Йоса-

фат своїми молитвами й жертвою вимолював з неба, Біограф св. Йосафата Гепен, Бенедиктинаць солемського монастиря, зробив деякий ущербок Рутському, понижуючи трохи його заслуги. Митрополит Йосиф, що правда, кілька разів хотів перед поклонанням усунутися від своєї, Богом даної місії — і це здавалося Гепенови браком відваги, жертвенности і посвяти. Тому він ставить св. Йосафата далеко вище. — Гепенів осуд Рутського трохи кривдить. Без сумніву, Рутський сягав тих висот святости, які оправдують наші бажання беатифікації й канонізації його. Рутський це постать могутня, нема рівного йому в історії Унії. Тому цей ювілей треба обходити торжественно і з тої нагоди перевести основну ревізію багатьох понять, що групуються довкола справи Унії. Католицька Церква за останніх 20 літ перебула величезну еволюцію в справах Унії. Тепер католицький світ зовсім інакше думає про Унію, ніж 20 літ тому. Тому ревізії понять треба. Цю ревізію найкраще переводити при помочі таких конгресів.

Митрополит висловив радість, що так численні Отці приїхали, щоби взяти участь в конгресі. Цей конгрес має ціль теоретичну, а з практикою має лише стільки спільного, що кожна теорія. Також Велеградські конгреси 20 кілька літ тому починалися теоретичними нарадами, так що в них легко могли брати участь і незєдинені, щоби взаємно познаватися. Пізніше увійшов у Велеградські конгреси практичний елемент — і це відпихало незєдинених від участі і тому значіння і вартість тих конгресів мусіли падати. Тому мусимо стерегтися навіть найменшого позору прозелітизму і вистерігатися слова „місія“, бо це для незєдинених обидва. Незєдинені православні території внаслідок конкордату з Польщею для нас відчинені лише остільки, оскільки там можемо працювати для своїх власних вірних, Галичаи. Але одночасно ця праця може бути дуже успішна і для Унії. Практика входить у наш конгрес тільки як теорія практики. Мусимо виминати багато річей, які разять незєдинених.

У католицькому світі слідне велике зацікавлення Сходом: у всіх духовних семінаріях відбуваються східні богослуження, у всіх єпархіях Унійні Тиждні і под. Наша Церква висунулася тепер на перший плян в kwestії Унії. Всі цікавляться, як ми працюємо для Унії і як приготавляємось до тієї праці. А ми, нажаль, доволі спізнені в цьому огляді. Тому цей Зїзд має величезне значіння. Митрополит Андрій витає учасників Зїзду і бажає, щоби Господь Бог благословив праці Зїзду. Зїзд має дуже благородну і трудну задачу. Латинські єпархії таких задач не мають, у них нема таких складних проблем, як у нас.

Вкінці Митрополит Андрій згадав про важну працю, яку треба почати в цьому ювілейному часі, — а саме ви-

дання дуже цікавих і важних листів митр. Рутського, яких копії, а також і деякі оригінали зібрані у Львові. В цій році повинен з'явитися бодай I. том його листів. Згадав про свою працю в цій ділянці, та заохотив молодих істориків до вишукування дільших матеріалів про митр. Рутського. Просить учасників зїзду о поміч молитвами у цій важній справі.

Митр. Рутський — був чоловік, у якому не можна знайти ні тіні людської слабости. Чоловік цілковитої посвяти, чоловік святий, — правда, не в канонічному значінню, але про беатифікацію й канонізацію його ми повинні старатися.

Подякою за численну участь у Зїзді закінчив Митрополит Андрій своє слово.

З митрополичої палати перейшли учасники Зїзду до авлі Богословської Академії.

Ділові праці Зїзду зачалися в год. 11¹⁵. О. Ректор Сліпий попросив до президії усіх приявних Владик, а саме: Преосв. Николая Чарнецького, Преосв. Івана Лятишевського, Преосв. Никиту Будку і Преосв. Івана Бучка.

На секретарів покликав проф. дра Чеховича, о. Ос. Осташевського й о. П. Хомина.

Провід Зїзду обняв Преосв. Николай. Відспівано „Царю небесний“. Після того Предсідник відчитав письмо заступника Апостольського Нунція в Варшаві, який від імени Апостольського Престола передав Зїздові благословення. Відчитав теж телеграму, яку вислано до секретаря стану, кард. Пачеллія. Преосвящений заявляє, що підчас своєї останньої авдієнції в Папи дістав благословення для всіх унійних праць, а в тому числі й для нашого Зїзду.

Відчитав також привітальну телеграму до кард. Тіс-серана.

Після того Преосв. Чарнецький з радістю вітає наш перший Унійний Зїзд. Він сильно припізнений, бо чужинці нас під цим оглядом в неодному перебігли, так своїми конгресами (Велеград, Пінськ), які різними т. зв. унійними тижнями, видаванням журналів і книжок, присвячених цим питанням, а в нас майже мовчанка, хоч ми повинні були промовити перші, покликані до праці на церковному Сході ще папою Урбаном VIII. Вправді ми посилали наших представників на різні унійні конгреси чи конференції, для деяких давали ми й ініціативу (Велеград), виголошували реферати, писали статті, та самі такого зїзду не урядили. Можливо, що причиною нашої знеохоти під цим оглядом є обставина, що ми не маємо змоги тепер працювати для наших братів. Цій нашій знехоті кладе кінець наш Зїзд, скликаний з нагоди 300-ліття смерті одного з трійці найбільших діячів Унії, митрополита Рутського. Має надію, що цей курс започаткує зїзду, видавництва й статті на унійні теми в цій ювілейній році.

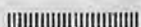
Складає відтак привіт для Зїзду від тієї землі, де зродилася наша Унія і де розвивав свою діяльність митрополит Рутський. Цей привіт повинен бути радістю для всіх, бо ми всі думали про ті міста, храми й монастирі, де працював Рутський, тим більше нині, коли впав царат і настала змога праці.

Але він і всі, що там працюють, знайшли із дорогоцінної спадщини Великого Митрополита руїни і тільки сліди. Пропали великі лаври, як: Жировиці, Почаїв, Битень, Холм, Біла. Пропали великі храми і великі будови, що їх будував Рутський, чи його наслідники. Та найболючіше для нас, священників, те, що стільки безсмертних душ пропало для Зєдинення. І тепер по 150 літах бачимо там велике запущення, велике занедбання, там правдива „духова Сагара“, а решту, що ще залишилася, окутав большевизм. Положення теперішньої новоунійної праці невтішне. Але є й радісні моменти тієї праці. Нині є вже коло 50 унійних станиць, 70 священників, до праці прийшли й західні монаші чини, про що мріяв Рутський, є Духовна Семинарія в Дубні і мала семинарія в Лобешові, є понад 20.000 вірних. Осяг міг би бути далеко кращий, бо є багато зголошень, але всілякі труднощі не допускають до цього.

Вкінці побажав Зїздови обильного Божого благословення, яке певно принесе багато світла, потіхи і користей.

(Докінчення буде).

о. П. Хомин.

О. О. Фацієвич

Нова ділянка економічної праці для нашого духовенства

Ростинний світ, як і все інше, сотворив Бог перше чим людину тому, щоб вона могла користуватися плодами землі для удержання життя та розвитку свого роду. І справді, перші люди не лише захоплювалися красою природи, але й користали з неї. Біблійне передання про прадерево виявляє таємну творчу силу природи, що виказує свою різнородність на кожному місці та є злучена з прабуттям перших людей на землі, чого виразником є між іншими й наші обрядові народні пісні. Вони цкаві для нас тим, що згадують про перші культурні здобутки рільничого та скотарського народу. Наші колядки співають про першу появу трьох господарських пожитків, жига на хліб для людей, пшениці на жертву для Бога і зеленої трави для худоби. У них згадується теж про середники живности перших людей, а то про овочі, ягоди, горіхові зерна, їстівне ко-

ріння і т. п. Отсе саме і свідчить, що першою поживою чоловіка були овочі дерев та кущів, а відтак дика городина. Що у тій т. зв. передісторичній добі пізнав чоловік ліchnичу силу різних зел та став їх уживати в своїх недугах, а теж і для промислових цілей, не підлягає найменшому сумнівови. Він робив з них ліки, фарбу та трутину, чого доказом археологічні досліді. В історичній добі, коли люди навчилися відчитувати клинові письма та єгипетські папіруси, вже є удокументовані докази, що не лише садівництво та городництво було добре відоме, але й лічення зелами стояло на високому рівні. Про те саме говорять нам і археологічні розкопи. А відтак з історії нам відомо, що при святинях плекано різне зілля та ліковано ним хворих. — У Єгиптян учився штуки лікування перший грецький лікар Гіпократ і він у своїй книжці залишив багато зелових рецепт. Звідтам зелоліchnицтво розійшлося по Європі, а тим самим дійшло і на Україну. Там пригожий ґрунт та підсоння було відповідне для садівництва та городництва, а тим самим і для плекання ліchnих та промислових зел. Пам'ятники з 12 віку згадують про те, що кияни здавна тим займалися. Городи в них починалися від Золотих Воріт та тягнулися аж до Дніпра, Печерська Лавра з особливим замилюванням плекала овочеву деревину, городину та ліchnі зела. У рукописі ч. 310, що там знаходиться під наголовком „Садовництво проізоудимое черноризцем Святия Кієво-печерския Лаври Іларіономъ“ або в рукописі „Общепольное садовство древнымъ управненіємъ блаженнее иноковъ“ є натяки на плекання ліchnого зілля, чому ніяк дивуватися, бо в тому часі осередком зелолікування, а теж майже цілої медицини були лише монастирі. Історичні підручники згадують про Цистерсів, Бенедектинів та інші чини що плекали залюбки ліchnі рослини. Є теж багато підручників, писаних з того часу монахами. В часах розцвіту гуманістичних наук природні науки, а між ними і зільництво займали чи не перше місце. З того часу маємо грубезні фоліяли „Гербаріїв“ та „зільників“ з чудовими дереворитними рисунками, що подавали ліchnі властивості зілля, нераз, що правда, дуже фантастичні, але й досі непозбавлені вартости.

Цей розцвіт зелоліchnицтва тривав аж до XVIII віку. Від того часу воно починає занепадати. До того причинився в першій мірі розвиток хемії, що зумів витворити різнородні синтетичні ліки, котрі ізза своєї вигідности незвичайно скоро поширилися та виперли досі вживані природні ліchnі зела. З розвитком таких хемічно-промислових перетворів, зродилося навіть було переконання, що вистарчить людині подавати найконечніші складники поживи у формі пігулок тощо, а вона не потребуватиме жадної ін-

щої. Тимчасом показалося, що є деякі складники у рослинах такі, що їх ніяк заступити синтетичним способом. Багато з них вже дослідили, але є ще багато таких, що про них ще досі наука не відає. Ріжні таємні сполуки, що їх ростина витворює завдяки ріжнородности ґрунту та інсоляції, дають їм такі властивости, що наука ніяк не може бути певною, що зуміє їх штучно зложити. Як у цілій природі, так і в жвттю рослин, є і ще певно буде багато невідомого та неперслідженого, тому і переконалися, що тим, що природа сама дає рослині, ніяк гордувати не можна. Почали тому завертати до поживи, що складається переважно з овочів та городини, та до ростинних ліків. А вже в часі війни показалося, що коли не стало аптичних ліків, з успіхом можна було заступити їх ростинними середниками. Коли ще до того державний білянс виказав, що лічних та промислових зел, а теж і зелових перетворів, фармацевтичних та косметичних, спроваджено з заграниці за грубі міліони, стали заходитися коло того, щоби плекання тих зел розвести як мога найбільше у раціональний спосіб в краю та поставити цю нову ділянку ізза торговельно-промислових користей на властивій платформі. Появилися ріжні зільничі товариства, ріжні покупці та посередники, стали попитувати за зелями, вже подекуди зачали наші люди збирати їх із дикого стану а то й плекати, але з того не було досі для нас ніякої користи. Тому за допомогою „Сільського Господаря“ основано у нас зільниче товариство-кооперативу „Зелоцентр“, що має завдання перевести організацію плекання, набування та перетворювання лічно-промислових зел. Пора на це була крайна, бо тереном, де найбільше росте лічних зел з цілої Польщі, є наші землі. Вони мають найбільше сприятливих умовин для їх росту, як під кліматичним оглядом так і що до якости ґрунту. Багато неужитків, лісів, гір, торфовищ, зрубів, степових полос і т. п. це терени, що на них росте пребагате число ріжних зел в дикому стані і де їх можна плекати на господарський лад, котрий дає певну за поруку дохідности. Тому й не диво, що нова кооператива має багато прихильників, які радо навязують з нею переписку та вступають у її члени. Але наші люди, за малими виїмками, беруть зільництво лише з чисто доходовой стороны і то на коротку мету, а не з організаційної. Тому їх робота ограничується здебільша на збиранню зілля з дикого стану, що очевидно при невмілости сушити в 90% заводить. А при тому винищується деякі рідкі вже в нас зела і через те є вони хоронені, та треба дозволу, щоби їх збирати, так що така рабункова господарка минається з ціллю.

Оскільки при збиранню дико ростучих рослин розходиться головнo про знайомість їх самих в природі та про

вмілість збирати їх і приготовляти їх на збут, остільки при плеканню їх маємо перед собою методично іншу, а практично труднішу, але з господарського боку важнішу проблему. Тут вже не розходиться про вміле вибирання сирівцю з природної скарбниці, але про розумне та доцільне створення і плянове розвинення нової ділянки плекання рослин, що стало давала би можливість не лише покрити запотребування краю, але могла би числити на експорт, а при тому дала би можливість розвитку зільничих перетворів та працю багатьом людям.

Саме тим шляхом ішов у своїх початках розвиток зільництва в інших краях. Там після короткого періоду збирання зілля з дикого стану перейшли на раціональну та zorganizовану систему їх плекання, і довели до того, що свої продукти та перетвори експортують за границю, і ми, маючи такі пригожі умовини до їх плекання, як ніде в середній Європі спроваджуємо їх від них.

Тому не від речі буде приглянутися розвиткові зільництва у деяких чужих краях.

Німеччина завдячує розвиток зільничої продукції проф. Томсонові, що зачав свою працю найперше від закладання досвідних піль і опер фахове плекання зілля на науковій підставі.

Австрія ще перед війною заложила досвідні станиці (одна з них була в Чернівцях), що були науковими осередками для плекання лічних та промислових зел на цілу монархію. Вони постачали плянтаторам насіння та коріння, вони усталювали способи самого плекання, погноювання і т. д., через що й до нині справа тої культури стоїть і в теперішній Австрії високо.

Угорщина через покликання до життя досвідних піль в Кольошварі та інших осередках, досягнула те, що вже в 1914 році була в змозі продукувати стало кількадесять гатунків зел. Сьогодні вивозить вона їх до Франції за грубі гроші.

Швайцарія завдяки діяльності о. Кінцля, автора книжки про зільництво, що розійшлася в 350 000 примірниках в одному році, розпочала систематичну працю в управі зел через заложення досвідних піль в Цофінген.

Голяндія звернула на наукові рейки плекання при допомозі досвідних піль і довела до того, що витворила окремий рід кропу, що не обсіпається.

Англія оперла плекання зел на досвідних станицях, що коло них потворилися великі плянтації, рівночасно получені з фабриками, головним проруктом її є славна на цілий світ англійська мятка.

Сполучені Держави через досвідні поля довели до того, що закліматизували у себе ті рослини, що їх перед тим

мусіли спроваджувати з Європи. Такою дорогою пішли й інші краї, а навіть нинішня Московщина. На підставі звіту з досвідних піль з одної любенської області, було під управу одної лише м'яти засаджених 5750 гектарів землі.

Із тих взірців можемо перекоонатися, що коли хочемо, щоби у нас плекання зел могло здорово розвинутися, мусимо опиратися на підставі досвідних піль. Є це довга дорога, але певна.

Коли маємо зачинати систематичну організаційну працю від закладання досвідних піль, то можна би їх поділити на три типи. Один стисло науковий, правдиво досвідний, що переводив би досвіди над всіми зелями, котрі в нас ростуть і могли би рости, досліджував їх розвиток, умовини життя і т. п. До того типу належала б станиця в Черниці, де є державна господарська рільнича школа, в Милованні, в Підлютому для високо-гірських зел, одна на Волині і одна на Полісся.

До другого типу належали би досвідні поля в кожному повіті, що ними занимались би інжиніри агрономи. Там плекалось би лише кілька гатунків зел, підхожих до місцевого ґрунту та клімату. Вони були би взірцем для плянтаторів цілого повіту та доставляли би їм насіння та розсади.

В кожному селі можна би ще уладити третього типу досвідне поле, вже в меншому обсягу, а то на землі, що належить до кожного душпастиря, з чого він мав би найбільшу користь, а рівночасно був би взірцем для плянтаторів у своєму селі, та служив йому радою і наглядом.

В той спосіб ускладнена організація, получена в одну цілість з кооперативою „Зелоцентр“, мусіла би дати корисний вислід під кожним оглядом. Так розгруповане зільництво творило би не лише організаційну цілість, але мало би велике значіння для торгівлі з огляду на більшу скількість одноцільного та добірного товару. Це улекшило би переводити більші трансакції та швидкість і певність доставки були би загарантовані. Відтак воно отвирало би більшу можливість створити на місцях, де була би більша скількість плянтаторів, перетвірні сирівцю і т. п.

Є фізичною неможливістю, щоби кооператива сама могла сповнити цю задачу, як і з фінансових оглядів немислиме висилати всюди своїх людей. Є лише одинока можливість — зробити це при допомозі вище згаданих всіх трьох типів досвідних піль.

Немає в нас великих власників землі по селах, що взяли би це діло в свої руки, не маємо надії, щоби громада відступила на сю ціль свої поля, не маємо змоги в державних посілостях щонебудь осягнути на сю ціль — тому коли отвирється можливість духовенству взяти у свої руки провід і в цій ділянці, розвиток кооперативи був би запев-

нений. Лекше їм це зробити, як кому іншому, бо один чи два морги відступити на ту ціль, для їх власного пожитку, був би живим прикладом для цілого села, був би розсадником правдиво, приписово та вміло веденої культури зел. Відтак кожний священик, як інтелігентна сила, конечно у тому проводі, могла би причинитися до економічного піднесення свого села, а собі придбати далеко більші матеріальні користи, чим з управи городини та збіжжя, з чого сьогодні важко вже вижити.

Щоби усунути всяке упередження та недовіря до цієї, так тепер актуальної справи, побажаним було би, щоби духовенство звернуло в першій мірі свою увагу на літературу, що займається плеканням лічнико-промислових зел. У ній є докладно розказано не лише про саме плекання, але і про способи сушення, про запотребування і про ціну, що хіба кожного може переконати, що плекання зел не є ніякою утопією, але чимсь дуже реальним та певним.

Доказом цього хай буде змагання варшавської зільничої кооперативи, що поширила по наших селах свої лютючки, навіть в українській мові, щоби приступати в її члени, обіцяючи, що філія її, утворена вже на Східні Воєвідства у Львові, буде творити якусь автономію і т. д.—яка очевидно при централістичній теперішній системі та необнята статутом не може нам гарантувати ніяких користей. З того слідно, що торговельний інтерес є лише на наших теренах і лише у нас може сподіватися зільництво повних реальних користей.

Такою літературою є в нас покищо книжечка Панича „Зільничі зела“ (набути можна у нас, ціна з пересилкою (два) 2 золотих), а головню книжка Панича і Мотики: Росьліни лечніче і пшемислове, — котра з браку нашого накладчика, появилася в польській мові (її набути можна в книгарні Т-ва ім. Шевченка. Львів, Ринок 10). Відтак подає Сільський Господар в кожному числі обширні відомости з обсягу зільництва. А вкінці управа „Зелоцентру“ готова давати всякі пояснення в цій справі за долученням поштового значка. Адреса, „Зелоцентр“: Львів, вул. Руська ч. 3.

Всячина

З отсим числом „Нива“ виходить у світ в новій, стильовій і повній символіки обгортці. Просимо наших Високопреподобних ОО. Передплатників і Прихильників приймати її й на дальше так радо і з такою прихильністю, як і досі, та збагачувати її цінним змістом, своїми статтями і дописами з різних ділянок нашої душпастирської праці і нашого життя.

Новий Апостольський Нунцій в Польщі. Святіший Отець Папа Пій XI. іменував Апост. Нунцієм у Варшаві Msgr. Картосі, дотеперішнього нунція в Буенос Айрес, в Аргентині.

Червоні вимордували третину еспанського духовенства. Недавно примас Еспанії заявив, що червоні розстріляли, спалили і замучили 5.000 священиків. Як пояснює єпископська консисторія з Авілі, це значить, що червоні вимордували одну третину еспанського духовенства, яке залишило ся під їх владою, бо в хвилі вибуху повстання з 35.000 еспанських священиків і черців, коло 15.000 залишилося під владою мадридського уряду.

Різдвяна промова Св. Отця. З нагоди латинського Різдва, в сам день навечеря, виголосив Св. Отець Пій XI, (стан здоров'я якого після недавньої недуги дещо поліпшився) перед мікрофоном по італійськи промову, яку опісля сам повторив у кількох інших мовах. У своїй промові торкнувся Папа перш за все еспанської громадянської війни. Це — як говорив — нова пересторога для всего світу, передусім для Європи, поважніша й грізніша, ніж усі дотеперішні. Ці сумні події з жахливою певністю і виразно вказують, що жде Європу, коли вона негайно не вжись відповідних засобів оборони й санації. У дальшій частині промови можна було дочутись натяків проти націонал-соціалізму, який і досі чомусь стоїть у ворожому відношенню до католицизму. — На жаль, між тими, — говорив Св. Отець, що боронять ладу і культури проти безбожного комунізму, а навіть приписують собі передову ролю у тій боротьбі, є чимало людей, що проти своїх противників уживають ложних і лиховісних засад. Хто намагається погасити в людських, зокрема в молодечих серцях віру в Христа і Боже об'явлення, хто вважає Церкву перепорою в поступі і процесі дозрівання нації, той не лише не кладе основ під краще завтра людства, але ще й нищить справжні й доцільні засоби оборони проти найстрашнішого лиха й несвідомо помагає тим, що їх поборює, Якими засобами слід поборювати комуністичну загрозу, на те вказував Папа вже нераз. Свою промову закінчив Папа закликом до вірних, щоби жертвували свої терпіння Богови як жертву за навернення невірних, за мир, за добро цілої Церкви, зокрема за нещасну Еспанію, та уділив усім Апостольського благословення.

Большевизм — найбільший ворог світу. Заступник канцлера гітлерівської Німеччини, яка від початку стоїть рішучо на протикомуністичному становищі, міністр Рудольф Гес виголосив перед мікрофоном різдвяну промову до усіх Німців, що живуть в Німеччині і поза нею. Він сказав м. ін.

„Тепер бажаємо мира тимбільше, що саме під кі-

ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА У ЛЬВОВІ вул. ДОМІНІКАНСЬКА II.

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священських одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконня, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крепи .	80—125 зл.
2. " римська " " " " .	75—120 "
3. " " " " " камгарну	70—115 "
4. Пальто зимове з сибирини на вовняній ваталіні	95—155 "
5. " літне з бельської крепи	90—145 "
6. " " з камгарну	85—130 "
7. Мантоліна римська	35— 70 "
8. Порохівник	40— 80 "
9. Колпаки	5— 15 "
10. Кольоратки	2— 10 "

Чи Ви замовили вже на Свята.

СВІЧКИ „КЕРОС“

Ні? Пишім таки зараз замовлення...

НИВА

**ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС**

ЛЮТЕНЬ

1937

З М І С Т

	Стр.
<i>Редакція :</i>	
Великий ювілей	41—45
<i>о. Петро Хомин :</i>	
Унійний Зїзд у Львові	45—57
<i>о. Донат Новицький :</i>	
Ніч на Соловецькім Кремлі	57—64
<i>о. Др. Г. Костельник :</i>	
Релігійні фалші нових часів	64—68
<i>о. Андрій Лошній :</i>	
Празники Різдва Христового і Богоявлення у нашім річнім, церковнім уставі	68—72
Нові книжки	72—75
Некрольог	76—78
Всячина	78—80

**До цього числа долучуємо розраху-
нові поштові перекази і просимо наших
Впр. Передплатників вплатити передплату
за I. квартал 1937.**

Адміністрація.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим до д а т к о м
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америки 2'50 долари річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Великий ювілей

(Тристаліття смерти митр. Рутського 1637—1937).

Українська Католицька Церква обходить цього року великий і рідкий ювілей. Дня 5. лютого ст. ст. минає 300 літ, як у Дерманськiм монастири на Волині помер київський митрополит Української Зєдиненої Церкви, Йосиф Велямин Рутський, одна з найвизначніших постатей української історії, найбільший митрополит, якого досі мала Українська Католицька Церква.

В зарання існування тієї Церкви явився він на її горизонті, щоби її у її слабости піддержати, влити в неї активність і апостольську ревність, дати їй науку і святість життя, перетворити її в сильну і могутню організацію, яка перетривала б віки. Хоч Рутський не був творцем великого історичного діла, св. Зєдинення, то він своєю працею зробив його життєздатним твором, він його внутрішньо зміцнив, поглибив і розбудував, він його ідеологію вщепив у серця не одиниць чи десятків, але в серця мільйонів. Бо хоч положення Унії було правно забезпечене, то Рутський мусів звести ще багато боїв із різними ворогами, своїми і чужими, доки не зробив її спосібною вести власне, самостійне життя.

Прийшов до нас — як і багато інших після нього — з чужого середовища, хоч і народжений між нами; був вихований в кальвінськiм, а відтак у латинськiм дусі; проти своєї волі приймає східній обряд і складає присягу остати в ньому аж до смерті, однак шукає тільки способу, як би то від тієї присяги звільнитися. Однак Провидіння Боже просто

чудом вело його крізь різні перепони до Зєдиненої Церкви, у якій він мав стати ясным світильником.

Ставши членом тієї Церкви, — всі сили своєї великої душі і свого геройського серця віддає для неї і серед важких трудів та величніх подвигів працює для неї аж до смерти.

* * *

Іван Велямин, бо таке було його родове прізвище, уродився в 1573 році на Білоруси, в селі Рута біля Новгородка, звідки й його шляхотське прізвище. Батьки його, московські політичні емігранти, осіли в Руті і прийняли модний тоді кальвінізм. Однак Іван дивним збігом обставин був охрещений у грецьким обряді.

Першу науку набирає у кальвінських школах і в кальвінській колегії у Вильні, де одначе наближується до католицької Церкви, ходячи на проповіді ОО. Єзуїтів в церкві св. Івана, під впливом чого кальвінізм не може в його благороднім, невиннім серці запустити глибше коріння. По смерті батька (1590) їде заграницю і в Празі студіює на Карловім університеті. Тут, на руки ректора Єзуїтської колегії складає католицьке ісповідання віри і як світський кінчить у Празі свої студії. За радою Єзуїтів їде опісля на дальші студії до Вірцбурга, де здобуває ступінь доктора філософії і після різних перепон удається пішки до Риму на студії теології. Тут, за впливом приятелів, дістається до грецької колегії, основаної в 1577 році папою Григорієм XIII, веденої тоді Єзуїтами. Коли зараз на початку довідався, що кожний питомець колегії прирікає під присягою — видержати до кінця життя у східнім обряді, хотів кинути колегію, але успокоєний сповідником, залишився в ній, не складаючи одначе, як латинник, вимаганої присяги аж до укінчення студій. При своїх феноменальних здібностях і працьовитості досягнув незвичайно велике багатство знання, але східнього обряду прийняти не хотів, бо він був йому осоружний, тому що був синонімом страшного церковного занепаду, темноти духовенства й забобонности народу. Треба було відкликатися аж до канонічного послуху, щоби 30-літний, укінчений питомець грецької колегії серед сліз і ридання зложив на руки папи Климента VIII бажану присягу.

Та мимо тої присяги він, повернувши у рідний край і побачивши східню Церкву в оплаканому стані (було то ледви сім літ по заключенню Берестейської Унії), не думав у ній оставати. Серед заєдних хитань між грецьким і римським обрядами і серед важких душевних переживань, що тривали чотири роки, Рутський несподівано вступив у вересні 1607 року до василіянського монастиря св. Тройці в Вильні.

День вступлення Рутського до василіянського монастиря був зворотною точкою в історії не лиш того монастиря, але й усього тодішнього українського монашества і переломовою хвилиною в історії Української З'єдиненої Церкви. Разом з св. Йосафатом взявся він за віднову зруйнованого монашого життя, що скоро після того зачинає підноситися з упадку. Своєю працьовитістю, ревністю і святим життям здобув собі таке довіря у митр. Потія, що він іменував його в 1603 році генеральним вікарієм на литовську часть митрополії, відтак архимандритом монастиря св. Тройці, а вкінці в 1611 році виєднав у короля і св. Отця його номінацію на свого заступника (з титулом Галицького єпископа), з правом наслідства.

По смерті митр. Потія стає Рутський дня 13. липня 1613 року на чолі Української З'єдиненої Церкви і веде її крізь бурі і різнородні невзгоди через майже 24 роки.

Двадцятьчотири роки це одна невсипуча праця над внутрішньою організацією Церкви, це засідні вперті змагання—піднести освіту духовенства через оснóвування шкіл, щоби таким способом піднести побожність і релігійно моральну свідомість серед духовенства і вірних, це геройська оборона Церкви перед різними ворогами, це безустанні зусилля — вирвати молоду Українську З'єдинену Церкву із довгого сну і дрімучости та зробити її живою, активною, повною притягаючої сили для цілого словянського нез'єдиненого Сходу.

Крім журби за піднесення освіти духовенства та заходів біля оснóвування шкіл, що мали відродити з'єдинене духовенство, крім великої праці, вложеної в реформу Чина св. Василія Вел., що став після того сильним, активним та спосібним до скорого й успішного ділання, Рутський багато уваги присвячував справі погодження „Руси з Русю“, яку розідала й ослаблювала взаїмна боротьба і ворожнеча, що змоглася ще більше по віднові нез'єдиненсї єрархії, довершеної в 1620 році. Рутський кидається на всі боки, щоби здійснити Христовий заповіт „Да всі єдино будуть“. Щоби довести обі воюючі сторони до замирення, переговорює з провідниками нез'єдинених та висуває величній плян — оснóвати київський патріархат в єдності з Римом і зробити Україну осередком східнього католицизму для цілої Східньої Європи. На випадок здійснення того пляну на київського патріярха пропонує Петра Могилу, усуваючи свою особу в тінь. Коли плян не із його вчни не вдався, Рутський до кінця життя не покидає тієї ідеї і продумує над способами, як би то „Русь із Русю“ погодити та привести всіх до церковної єдності.

Ціле його життя це одна важка праця аж до смерті. Не залишав її, хоч був уже немічний тілом і битий різними

терпіннями. Жив у великім самовідреченню й аскезі. В сім'ї десяти літ свого життя знаходиться в безнастанних подорожах по своїй розлогій митрополії, виставлений на студінь і спеку, на невігоди, яких тоді не бракувало. Говорив нераз, що умре як віл у ярмі. І так воно й сталося.

На початку 1637 року візитував Волинь, хоч хворий і знемощений, і задержався в монастири в Дермані, де, почувачи близьку смерть, списав свій славний заповіт, а тиждень після того, дня 5. лютого ст. ст. помер. На весну перевезено його тіло до Вильна, де й поховано його в монастирській церкві св. Тройці. Там воно спочивало до року 1655. В тім році Москалі заволоділи Вильном, отворили гріб Рутського і мали забрати з собою тіло, що було ще біле, гнучке незіпсоване. Де його поховали, невідомо.

* * *

Митрополит Рутський — це справді рідка поява в історії України-Руси, а ще більше в історії української Церкви. Людина незвичайно освічена й інтелігентна, а притому свята і ревна о славу Божу та спасіння повіреного собі стада. Архипастир, що хотів західню науку і культуру заштити на своїй церковній ниві, одягнувши її в своєрідний одяг грецької Церкви. Тоді, як наші вельможі і шляхта покидають свій рідний наріз і свою східну Церкву, приходить до нас він, чужий народністю, обрядом, традиціями, ментальністю, і стає для своєї нової Церкви і своєї нової Батьківщини ріднішим, чим власні діти. Колись латинник, для якого східний обряд був осоружний, стає ревним оборонцем традицій української східної Церкви, боронячи її перед латинізацією і польонізацією Своєю жертвенною апостольською працею відроджує З'єдинену Церкву. Лишає її вже не слабенькою рослиною, що під найменшим подувом студеного вітру вянула і ниділа, але дубом, вправді молодим ще, але таким, що своїм корінням вростався міцно у рідний ґрунт. Лишає по собі цілий гурт світлих, ревних і освічених Єрархів, що всілі були вести успішно дальше діло Великого Митрополита.

Українська Католицька Церква, як частина тієї великої київської митрополії, на чолі якої стояв через 24 роки Рутський, започаткувала вже ювілей 300 ліття його смерті Унієюм Зїздом, і продовжувати ме те святкування через цілий рік.

Цілий рік стояти ме наша Церква під знаком цього великого ювілею. Цілий рік ясніти ме перед нами могутня постать Рутського, ця справжня Columna З'єдиненої Церкви.

Хай цей ювілейний рік започаткує акцію над збиранням матеріялів, потрібних до розпочаття в Римі процесу бєатифікації цього Великого побожністю і ревністю Митрополита.

Хай і над нашою цьогорічною і майбутньою працею, для Церкви і Народу, вітає дух цього Великого Митрополита і хай нам дасть силу і змогу створити новугеройську добу в історії Української Католицької Церкви.

Редакція.

Унійний Зїзд у Львові

(Докінчення)

Авля Богословської Академії, де відбувається зїзд, переповнена учасниками. Усі епархії прислали своїх делегатів, найбільше ж львівська. На прикрашеній килимами стіні, за президією зїзду, висить портрет митрополита Рутського. Над ним гарно різьблений хрест, а з обох боків і з долу герби Української Землі (Галичини, Київ і Соборної України). На бічній стіні ікона кисти Петра Холодного — св. Володимир і св. священомуч. Йосафат на тлі гори, на якій в опалевій імлі зарисовані силуетки катедри св. Юра у Львові і київської св. Софії. Салю украшена низкою портретів владик Української Церкви, її найвизначніших діячів.

Після привіту Преосв. Чарнецького і відчитання наспіваних того дня привітів прочитав перший з черги реферат н. т. „Погляд на зєдинені Церкви і догматичні ріжници з незєдиненими“ о. ректор Й. Сліпий.

О. Ректор змалював насамперед світлу добу І. тисячліття історії Церкви, у якій геній Сходу розвинув був крила Церкви до високого, піднебесного лету. Відтак обговорив коротко події, які спричинили занепад, а то й повний упадок Церкви на Сході (в М. Азії, Палестині, Єгипті, Византії). Осталися тільки нащадки, серед яких ми, українська зєдинена Церква, в найбільшій скількості і на нас тяжить відповідальність за дальшу долю Церкви на Сході. Подав історичні і статистичні дані, що торкаються східних зєдинених Церков та догматичні ріжници, які заходять між ними і незєдиненими Церквами Сходу. Всі ті ріжници такі, що при добрій волі дадуться легко усунути. На нас, на нашій греко-католицькій Церкві, лежить важний, а zarazом почесний обовязок: — відновити світлу традицію церковного Сходу, а одночасно забезпечити нашому обрядови, що його ми дістали з Византії, належний розвиток. Щоби те завдання як слід сповнити. — треба нам студіювати, так саму історію церковного Сходу, як і наш византійський обряд.

Дискусію відложено на пізніше, з огляду на спізнену пору.

По обіді, в год. 15:30, зачався дальший хід нарад.

О. Ректор Сліпий відчитав низку привітів, які в міжчасі на зїзд наспіли, а Предсідник уділив голосу о. крил.

Романови Лободичеви зі Станиславова для виголошення його реферату н. т. „Значіння Замойського Синоду для Унії“.

Референт вважає Замойський синод одним із найславніших, які колинебудь у нашій Церкві відбулися; чим Тридентський собор для латинської католическої Церкви, тим Замойський синод для нас. Він довів до зміцнення нашої Церкви та дав їй змогу стати до успішних змагань із двома могутніми противниками: 1) російським православ'ям і 2) латинським агресивним духовенством. В обрядових справах синод змагав до того, щоби спинити латинізацію. Пошанував східний обряд, а якщо й увів деякі зміни, то незначні, або такі, які увійшли до нашого обряду ще перед прийняттям Унії, і які ставали причиною переходу вірних на латинський обряд. Щоби задержати вірних при обряді, синод ці додаткові богослуження, які були в латинській Церкві, завів.

Відтак о. ред. Й. Скрутень ЧСВВ відчитав свій реферат п. з. „Митрополит Рутський в житті сьогоднішніх Василіян“.

Свій реферат опер докладчик на антитезі й тезі. Антитеза торкається Івана Рутського й Василіян кінця XVI ст., що творять два різні світи. Рутський через 30-літ стояв оподалік всякого духовного, тимбільше чернечого життя. Тодішніх Василіян не знав, стояв від них вище і займав до них просто вороже становище. Теза представляє Івана Рутського, переіменованого на Йосифа. Він уже членом Василіянського Чину, зовсім неподібного до Василіян кінця XVI ст.

Народився Рутський 1573 роки в Руті, новгородецького повіту, в кальвінській родині. По скінчених студіях в краю і за границею вернувся кальвін — католиком, східняк — западником, світська людина — Sodalis-ом Marian-ом, противник Василіян — Василіянином у найкращому розумінні. Клясична культура Заходу дала йому гін до активності й творчості.

В 1607 році вступає Рутський під впливом св. Йосафата до Василіян і відтоді Йосиф Велямин Рутський і Василіяни становлять одно життя. Він дав їм незвичайну і небуденну організацію, впрягаючи до дотеперішнього, виключно контемплативного життя активний елемент, так що повстає контемплативно—активна духовна установа. Рутський був і остався всім для нинішніх Василіян.

По рефератах предсідник, Преосв. Чарнецький відкрив дискусію.

Перший говорив о. ректор Сліпий, який, навіязуючи до свого викладу, вказав на різнородність обрядів у католицькій Церкві, та на обрядові різниці, які нас розєднують. Але це не суттєві різниці, які були б у силі нас розлучити.

В обрядових справах не можемо вводити ніяких нових річей у наш обряд, а з другого боку не можемо також пурифікувати його в безконечність. Мусимо поставити під цим оглядом точку виходу, а цею точкою повинні бути часи митр. Рутського, бо той обряд признавали тоді і унії і незєдинені. В XVII. ст. зазначається тут розлам, бо московський патріарх Нікон скликує 1654 р. синод, який переводить „чистку“ обряду і вводить до нього нові річі. щож до нововведень у нашім обряді, взятих з латинської Церкви, то вони повинні зникнути, себто те все, що є тільки в нас, а нема його на Закарпаттю, Волині чи деінде, а повинно остати тільки те, що нас під обрядовим оглядом єднає.

Преосв. Чарнецький стверджує, що Замойський синод причинився до віднови духового життя у нас, і ставить питання, чи ті обрядові зміни, які він завів, можуть бути вжиті в новій унійній праці між незєдиненими, та дає відповідь, що форсування обрядових нововведень Замойського синоду на областях новоунійної праці пошкодилоб унійній справі, бо ментальність православного світу на ті нововведення реагує негативно. Апост. Престол не дав ніяких інструкцій, щоби заховувати постанови Замойського синоду на землях нової Унії, і тому на практиці усі унійні працівники придержуються там того всего, що витворив синодальний обряд.

о. дек. Кулик (Зборів) підносить справу масового перетягання вірних нашої Церкви на латинський обряд та питається, як погодити те, щоби і красу обряду з часів Рутського привернути і переходів на латинський обряд не спричинити, — думаючи очевидно, що привернення краси обряду з часів Рутського повинно спричинити такі переходи. Порушив теж справу українського римо-католицького обряду.

о. протоєрей Табінський уважає, що поворот до тої чи іншої форми обряду нині неактуальний і тому справою реконструкції якогось обряду не слід займатися. Треба бути толерантним для обрядових різниць, бо одноманітного обряду не було, ні в Греків, ні в нас. Одноманітність проявляється аж тоді, як повстають друковані Служебники. Зате кождий обряд треба заховувати точно і совісно.

о. проф. Рудь інакше дивиться на справу обряду, чим о. прот. Табінський. Обряд Рутського і всі тогочасні Служебники придержуються розпорядку патр. Фільотея, що хотів усі обряди звести до спільного знаменника. Для нас найбільш приємлива форма це обряд часів Рутського. Певно, що обряд є для живих людей, але треба все глядіти на те, чи обрядові зміни, які вводяться, впливають з самого обряду, чи хтось їх уводить під впливом чого іншого. У нас панує завелика індивідуалізація в обрядових справах і тому нема однообразности. Не йде про те, щоби конечно рефор-

мувати обряд, але щоби завести один для всіх, а зміни щоби виходили самі з себе, з духа самого обряду.

о. прот. Табінський думає, що за часів Рутського обряду не був усталений. Замойський синод також нічого нового до обряду не ввів, а тільки апробував те, що вже було введено, та обмежив сваволлю священників під цим оглядом. Не треба турбуватися, що нема одного обряду. Незєдинені східні Церкви також не всі мають той самий обряд і синодальний обряд не всюди такий самий н. пр. в Петрограді інакший, а інакший на Волині. Трудно допустити момент обрядової однообразності.

В обрядовій справі промовляли ще: о. Лошній, о. др. В. Левицький, о. Павлосюк, о. Нарожняк і о. др. Конрад.

о. ректор Сліпий, реасумуючи вседосі сказане, заявив, що ми маємо змагати до обєднання нашого обряду, хоч до ідеальної уніфікації не дійде, бо ідеальної уніфікації нема і в латинськїм обряді. Як усе розвивається, так мусить розвиватися і обряд, але як усе має свій зеніт, так і обряд повинен його мати. За вихідну точку беремо XVII. століття. Тоді була вже стабілізація обряду, про що свідчать передуки Служебників.

о. Мир. Коритко підносить труднощі, що їх мав Рутський з самими Василіянами, які покидали свій обряд і принімали латинський.

Преосв. Чарнецький візвав до молитов та Сл. Божих в наміренню успіху зїзду та „умирення“ Церков і до датків на нагрудний хрест для св. Йосафата (мощів) у Відні та в год. 1930 замкнув наради.

II. день Зїзду дня 24. грудня.

В 9. годині рано відкрив наради Преосв. Чарнецький і уділив голосу о. др. Г. Костельникови, який прочитав свій реферат на тему „Ідеологія Унії“.

Ціль Унії — це змагання до привернення єдності Церкви, східньої і західньої. Ціль нашої Унії можна розглядати під оглядом 1) мінімалістичним, щоби наша греко-католицька Церква удержалася і розвивалася, та 2) максималістичним, щоби вона причинилася до привернення загальної єдності обох Церков. Наша уніятська Церква мусить мати такі цінності, які притягали б до себе, бо якщо вона не буде притягаючою силою для Сходу і східніх Церков, то її майбутнє непевне. Якщо наша Церква не дасть доказу, що вона може довершити зєдинення, то це буде причиною зневіри. Труднощі справді декого зневірили в місії нашої Церкви і тому дехто хоче наблизити її до латинської. А це заперечення унійної ідеї, бо творці Унії, і в нас і деінде, хотіли тільки реставрації церковної єдності, а не мосту для лати-

нізації. Давні ідеологи Унії пильно забезпечували всі права й обряди східної Церкви, а їх слідами повинні й ми йти.

Відтак обговорив два відмінні становища, і в латинській Церкві і в Унії, щодо відношення латинників і уніятів до східної Церкви. Католицька (латинська) Церква на унійних соборах і в гисьмах пап занимала до Унії поправне становище, домагаючися від Унії тільки догматичної єдності. Зате зовсім інакше становище до Унії занимали і займають льокальні латинські Церкви, які змагали і змагають запанувати над східною Церквою. А те становище льокальних латинських Церков впливає на хід життя Унії куди більше, чим авторитетне становище католицької латинської Церкви. В тих лат. льокальних Церквах панує воєнна психоза, яка усе, що в східній Церкві, вивертає горі коренем: там усе мертвота, нема святих, все трупом пахне, все скарикатуризоване. У цій психозі національно-політичні моменти перемішані з релігійними. Ця воєнна психоза тільки такої Унії бажає, яка перейнялася б тою самою психозою, вона іменно має стати авангардом льокальної латинської Церкви. Їх бажання, — це повна латинізація і денационалізація уніятів. Якщо уніяти ні одного ні другого не хочуть, то їх зараз називають, що вони неповні католики. Унією бажали її творці підсилити свою Церкву і нарід, а не виступати проти себе. Під впливом тієї воєнної психози витворився і в нашій Церкві тип уніята, перенятого протисхідною воєнною психозою, тип: *Nomine Graecus — mente Latinus* (подібний тип: *Gente Ruthenus — natione Polonus*, — вже вимер у нас). Річ ясна, що Унія в такій фазі — це виповідження війни цілому Сходови. Коли на національним полі ми віднайшли свій розум і своє чуття, то мусимо віднайти себе і на церковно-релігійнім полі.

Вкінці поставив резолюцію: Гр.-кат. Церква має старанно плекати в собі свідомість і традицію, що вона є східною Церквою в єдності з Апостольським Престолом. Вона повинна стати ідеалом для незєдинених східних Церков зразком, що притягає до себе і показує шлях до розцвіту та повноти благодатей Св. Духа.

З черги проф. д-р М. Чубатий прочитав свій реферат п. н. „300 ліття Унії на Україні“.

Референт у гарній, скондензованій формі накреслив історію українського католицизму, починаючи від Берестейської Унії, головнож славний період митр. Рутського з його офензивним характером і добу по Замойським синоді з характером дефензивним, що означав відворот та віщував упадок. На закінчення поставив м. ін. осьтакі резолюції: 1) Католицизм східного обряду найкраще підходив під ментальність Українця в минулому і є в силі найуспішніше двигнути український нарід із релігійно-моральної руїни

після сучасного безбожницького лихоліття у майбутньому. 2) Східний характер українського католицизму може базуватися тільки на староукраїнських церковних традиціях.

Третій реферат виголосив о. проф. д-р А. Ішак п. н. „Становище Унії до автокефалії“, в якому з історично правного становища розглянув проблему автокефалії незєдинених Церков та критично освіглив характеристичні риси автокефалії, зокрема української (соборність, виборність, народоправство), та прийшов до висновку, що автокефалія є новою формою церковної схизми серед самих незєдинених, бо віддаляє їх від давньої Церкви 7-ох соборів; противорічить поняттю вселенськості Церкви та заперечує найвищий, Христом установлений авторитет; народоправство і виборність, ці найважливіші прикмети автокефалії, були, як свідчить історія Унії, тяжким лихом у нашій минулості, і тому їй нині ставиться до них Унія негативно; неминучим наслідком автокефалії є погубна ляїцизація Церкви, що на протестантський спосіб затирає різницю між Церквою навчаючою і слухаючою, що є основною догмою віри.

По цих трьох рефератах і по спільній знімці зачалася дискусія.

Перший промовляв о. Д. Теліщук, який, навіязуючи до реферату о. Костельника, сказав, що Схід мусить бачити, що ми, будучи католиками, не перестали бути Українцями, а тоді Унія буде для нього притягаючою, а наші незєдинені брати наберуть довіря до католицизму.

о. М. Ліщинський домагається видати всі три реферати друком, а ще передтим спопуляризувати їх у статтях в „Меті“.

о. рект. А. Домбровський з Дубна, промовляючи гарною українською мовою, підкреслив, що воєнна психоза, про яку була мова в рефераті о. Костельника, існує не лиш у латинників, але й у східних. Найбільше тої воєнної психози мав царгородський патріархат, який накинув свій обряд і свою мову Церкві олександрійській, сирійській, антіохійській, а вкінці і болгарській. Партикуляризм і обрядовий шовінізм не є лише в латинників, але й у християн різних східних обрядів. Промовець підніс також вагу підтримки державних чинників для церковного життя. Власна державність це одна із найважливіших чинників для розвитку обрядової сторінки релігії. У незєдинених Церквах бачимо тепер повний занепад. Коли залишимо на боці той блеск, який, при видатній допомозі царського уряду, панував в російській Церкві, — то тепер нема ніякої незєдиненні Церкви, яка під обрядовим оглядом стояла б вище, ніж зєдинена Церква.

По закінченню дискусії учасники Зїзду вислухали промову Св. Отця Пія XI, яку в год. 12.30 з нагоди латинського Різдва надавало радіо. Промовляв Папа по італійськи.

Пополудні того дня перший промовляв о. протоєр. Табінський на тему: „Що потрібне для успішности церковного поєднання“.

Прелєгент підніс, що порозуміння між Православною Церквою і Католицькою ніколи не було справою такою коначною, як у нинішні часи; ніде ширші православні маси не були так прихильно до цього порозуміння наставлені, як на теренах бувшої греко-католицької Церкви, що знаходяться в границях Польщі. Не зважаючи одначе на ті факти, праця над церковним поєднанням ведеться у розмірах занадто скромних, а висліди її також скромні. Причиною цього те, що латинські богослови справу поєднання думають, як згоду православних з усіма розуміннями віри, до яких дійшла релігійна свідомість на Заході. Незєдинені ж приймають це в тім розумінню, що від них вимагають зречення своїх традиційних вірувань і цілковитої капітуляції перед латинянами. Треба знайти компромісову точку погляду, бо інакше належало б виректися думки про релігійне порозуміння Сходу із Заходом. Таке компромісове вирішення дає греко-католицька Церква, яка доказує, що церковне поєднання не вимагає ні з чийї сторони капітуляції ані зради. Тому поєднавча праця повинна опертись на греко-католицьким світогляді. Умовини, від яких залежить успішність церковного поєднання, зібрав прелєгент в таких точках: 1) участь української католицької Церкви Галичини в поєднавчій акції; 2) провід цієї акції повинен бути в руках єпископату східнього обряду; 3) поєднавча акція повинна головний натиск класти на відродження релігійно-містичного життя вірних; 4) унійні працівники повинні відзначатися особливими кваліфікаціями; 5) потрібна енергійна богословська й видавнича діяльність; 6) треба приготувати світських працівників на нині церковного поєднання; 7) потрібні матеріальні фонди.

Другий реферат на тему: „Методика унійної праці між незєдиненими православними на Волині“ виголосив о. В. Величковський ЧНІ, що активно довгий час працював на Волині.

Прелєгент засував насамперед, як не треба поступати унійному працівникови, щоби не зразити собі незєдинених. Все повинно бути націховане любовю. Унійний робітник не може нічого сказати, ні зробити, що противилось би цій християнській любові. Не осмішувати звичаїв, ні церковних обрядів, не обвиняти незєдиненого духовенства, ні вірних у блудах і т. п. Не сповняти св. ділань з поспіхом і недбало, заховувати точно їх обряди, не відкидати нічого ні з церковних риз, ні з церковної обстанови, не вводити самовільно нових практик і обрядів (монстранцій, дзвінків і т. п.). „Nec plus, nec minus, nec aliter“ — сказав

папа Пій Х. Треба освідомлювати незєдинених в догматичних правдах що до церковної єдності, примату римського папи і т. п. Зєдинення треба переводити й утравлювати частими св. Сповідями й св. Причастями, братствами, релігійною пресою й літературою, релігійно-національними імпрезами, вихованням дітей і молоді в католицькій світогляді.

Останній доклад того дня на тему „Мистецька творчість Унії впродовж останніх 300 літ“ виголосив професор др. Володимир Залозецький, який обговорив найважливіші пам'ятки церковного будівництва в часах Унії та загалом її ролі в мистецтві, ілюструючи свій гарний доклад світляними образами. Вплив Унії на церковне будівництво позначається вже в другій половині XVII. століття, а до найбільшої сили доходить у XVIII. столітті, яке дало найкращі зразки церковного будівництва з часів Унії.

В дискусії над рефератами промовляли: о. др. Костельник (нас чекає тяжка боротьба з безбожництвом; активність у латинян завелика, у східніх замала; грецькі форми автокефалії не чужі й Заходови), о. Табінський (Унія впала через уніятів), о. Павлосюк (католицизм і без державної підтримки удержався, нпр. в Ірландії), о. рект. Сліпий (католицька Церква знає деякі самоуправні привілеї, але все признавала і признає примат і найвищу юрисдикцію папи), і о. др. Ішак, який боронив тез свого реферату.

III. день Зїзду, 25. грудня.

Наради відкрив Преосв. Чарнецький.

Проф. Чубатий поставив внесок на вибір резолюційної комісії для уложення предложених резолюцій. Вибрано о. крил. Дзеровича, о. проф. др. Ішака, о. дек. М. Дороцького і проф. др. Чубатого.

З черги виголосив о. проф. Рудь реферат п. з. „Літургія св. Йоана Золотоустого в I. половині XVII. століття“.

Референт обговорив Служебники з років 1583 (з нього правив правдоподібно св. Йосафат), 1604, 1617, 1637 і 1639 і на підставі рубрик тих Служебників відтворив обряд св. Літургії в першій половині XVII. століття, себто того часу, в якому жив, працював і літургісував митрополит Рутський.

Підчас відчитування реферату о. професора Рудя прийшла телеграма від Св. Отця з благословенням для Зїзду і побажанням успіхів, що зібрані учасники прийняли бурею оплесків.

По рефераті повідомив Преосв. Чарнецький, що літургїчна комісія в Римі студіює вже матерїял, присланий їй Високопреосв. Митрополитом Шептицьким, та працює над виданням одного Службника для всіх греко-католиків.

Опісля прочитав о. др. Глинка реферат про „Правні основи Унії“.

Прелєгент ствердив, що різнородність обрядів не шкодить єдності віри католицької Церкви, бо Христова Церква є католицькою, а не грецькою чи латинською. Собори (Ліонський, Фльорентійський і Берестейський) та папські декрети є основою правного існування Унії. Унія мала перешкоди так з боку латинян, як теж і з боку незєдинених. Теперішній Св. Отець довів дбайливість про все, що східне, до найвищої точки.

Останній виклад про „Погляд незєдиненої преси на Унію“ виголосив підписаний та подав на вступі жмут інформацій про православну Церкву в Польщі (число її вірних, кількість парохій, святинь, монастирів, духовенства), про її правне положення (автокефалія, ухвалена 14. VI. 1922 р.), про її відношення до державної влади, різниці в поглядах на устрій Церкви, так серед світських урядових чинників, як теж серед єрархії, духовенства і вірних Церкви, національну проблему в Церкві, боротьбу Українців за належні їм права, та внутрішнє життя Церкви і релігійно-моральний рівень її вірних.

Відтак прелєгент обговорив відношення Польської Православної Церкви до Унії загалом і до нашої українсько-католицької Церкви зокрема. Це відношення неповажне, зневажливе і повне ненависти, а із сторінок пресових органів тієї Церкви несеться заєдно гомін неправди, інсинуацій, неперевічених сплетень і пересудів. Провідники нинішньої православної Церкви, судячи по тім усім, що пише православна церковна преса, нездібні братися за таке велике і святе діло, яким є церковна Унія.

Вкінці прелєгент торкнувся „місії“ правосл. Церкви на Лемківщині та докладно зясував причини, які до тієї „місії“ довели.

Нав'язуючи до цього реферату, Преосв. Николай звернув увагу, що те зневажливе відношення до нас і Унії тільки офіційне, а в дійсности велика частина духовенства, вірних, а навіть єрархії ставиться до церк. зєдинення прихильно. Кажуть, що пок. митр. Юрій носився з думкою Унії і тому і згинув. Серед духовенства 50—60% прихильників Унії, але ми не можемо подати їм руки. Між вірними майже нема ворогів Унії, вони цілими селами голосяться з просьбою прийняти їх під зверхність Вселенської Церкви. Преосвящений Владика просить усіх молитися, щоби Господь Бог дав змогу їх бажання і тугу сповнити.

В дискусії промовляли: о. др. В. Левицький, який домагається введення слова „Цгаіні“ (замість дотеперішнього „Rutheni“) до офіційної термінології у взаєминах з Ватиканом. На його думку наш зїзд стояв вище від подібних зїздів за границею, — та поставив низку резолюцій, які передано резол. комісії; о. др. Ігн. Цегельський підніс брак реферату про життя й діяльність митр. Рутського та про стан Унії на світі, порушив справу зміни календаря та потребу видання брошури про життя і діяльність митр. Рутського; о. кат. М. Лада підніс протест проти перетягання греко-католиків на латинство, домагається власної єрархії для новоуніятів, та світського священика прокуратора в Конгрегації для Східн. Церкви; о. др. В. Фіголь зазначив, що Місійна секція Мар. Тов. Пань приготує фелони для унійних церков на Підляшшу; ред. Данилевич звернув увагу на брак української католицької преси на унійних областях, взиває до ревізії поглядів на справу Унії, яка повинна стати питанням життя українського народу; ред. Мих. Струтинський підніс справу пропаганди; вся наша преса повинна про цей зїзд заговорити, але, на жаль, не була про нього належно повідомлена; пропонує подумати над справою створення якогось спільного, міжепархіяльного органу, який протиставився би пресі православній; о. Куссий захоплений зїздом, жалує тільки, що не було реферату про стан Церкви під большевиками, пропонує закладати унійні кружки та матеріально допомагати унійній акції; о. Ступак підніс, що бракувало ширшої згадки про Лемківщину, про методи унійної праці та перешкоди в тій праці, які там виступають; о. Кубай вносить, щоби кожний душпастир відправляв часто Службу Божу, так у наміренню св. Унії, як теж і цілого Українського Народу, тимбільше, що на Вел. Україні в багатьох місцевостях Сл. Божі не відправляються; о. Д. Лукашевич підносить брак реферату на тему облаштовування нашої Церкви не тільки в Сл. Божій, але і в інших богослуженнях, бо таким рефератом спричиниться поворот до практик нашого східн. обряду.

Преосв. Кир Никита звертає увагу на значіння Катол. Акції, підносить потребу обговорення рефератів зїзду на соборчиках та взиває всіх гідно відправляти Сл. Божу.

На заміти о. др. Цегельського відповідав о. ректор Сліпий.

Голова резолюційної комісії, о. крил. Дзерович відчитав отсі резолюції, що їх одноголосно прийнято:

Заблагословенням Високопреосв. Митрополита і Преосв. Владик Галицької Церковної Провінції, в 300. роковини смерті Подвижника св. Зєдинення Йосифа Велямина Рутського, греко-кат. світське і монаше духовенство, зібране у Львові в днях від 22. до 25. XII. 1936., щоб віддати

глибокий поклін світлій пам'яті великого Митрополита, висловлює синівську відданість Апостольському Престолові і своїй Єрархії.

Вислухавши низку рефератів, виголошених у справі св. З'єдинення, постановляє ось що:

I. Греко-католическа Церква має старанно плекати в собі свідомість, що є східньою Церквою у єдності з Апостольським Престолом, та берегти східню традицію. Вона має стати для нез'єдинених східніх церков зразком, що притягає до себе і показує шлях до розквіту та повноти благодатей Св. Духа.

II. Католицизм східнього обряду найкраще підходив для духовности українського народу в минулому і є в силі в майбутньому двигнути цілий український нарід із релігійно-моральної руїни після сучасного безбожницького лихоліття на Україні.

III. Східній характер українського католицизму в ділянці устрою, обряду і церковної дисципліни повинен спиратися на староукраїнських традицій, зокрема з часів героїської доби Митроп. Рутського.

IV. Всі ідеї Митр. Рутського, отже й ідея київського патріархату, є і нині корисні для розвитку українського католицизму і запорукою його розвитку.

V. Зїзд підкреслює необхідність боронити прав галицьких Митрополитів, переємників славних традицій київсько-галицьких Митрополитів, тому що традиційна влада Митрополита все була основою єдності і сили греко-кат. Церкви¹⁾.

VI. Щоби відновити світлу традицію Сходу і забезпечити нашому обрядові природний, самостійний розвиток, уважають учасники Зїзду konieczними студії східніх обрядів та історії східніх Церков.

VII. Зібрані уважають, що греко-католицьке духовенство в Галичині, як рідне обрядом і національністю нез'єдиненим у Польщі, є в першу чергу покликане до праці над з'єдиненням своїх братів; тому, висловлюючи свій глибокий жаль, що саме тому духовенству замкнено доступ до унійної праці між своїми братами, звертається до Апостольського Престолу з гарячим проханням, щоби в ім'я успішної праці на землях у Польщі, замешкалих нез'єдиненими братами.

1. допущено гр.-кат. духовенство до унійної праці на землях у Польщі, замешкалих нез'єдиненими;

2. вставлено окрему Єрархію византійсько-слов'янського обряду для з'єдинених, з повною юрисдикцією на теренах унійної праці.

¹⁾ Деякі права Митрополитів гр.-католическої Церкви стверджені м. ін. буллами Апостольського Престолу „Decret Romanum“ та „In Universalis Ecclesiae regimine“.

VIII. Застановляючися над методами унійної праці, зібрані вважають за потрібне поглибити релігійно-моральне життя ось якими засобами:

а) упоросити Богословське Наукове Т-во у Львові, щоби збирало відповідні матеріали до беатифікації Й. Велямина Рутського;

б) заложити Союз Зєдинених, який мав би помагати матеріально нашим унійним станицям, працівникам, та піддержувати унійну працю;

в) втягати світських людей до унійного апостольства в рямцях Католицької Акції;

г) звернутися до Високих Єрархів Української Католицької Церкви з проханням зарядити ласкавс у всіх церквах Неділю Молитов з відповідною проповідю в цьому наміренню, щоби ціла Галицька Церковна Провінція у повній єдності і в душі Митрополита В. Рутського йшла твердим, рішучим кроком до зреалізування Христового клича в українському народі: „Да всі єдино будуть“;

д) відношення української католицької Церкви до незєдиненої Церкви повинно бути націховане передусім християнською любовю та бажанням створити своїм поступованням таку атмосферу, яка найкраще довела би до взаїмного порозуміння і здійснення св. Єдності.

IX. Зібрані стверджують, що т. зв. „місія православної Церкви“ на області греко-католицької Церкви в Галичині подиктована не релігійними вимогами.

X. Зібрані висловлюють своє побажання, щоби Богословське Наукове Т-во займалося улаштуванням чергових Унійних Зїздів, як вельми хосенних для зясування ідеології і методики унійної праці.

По закінченню дискусії о. ректор Сліпий в імени Ради Богосл. Наукового Товариства подякував в сердечних словах Високопреосвященому Митрополитови Андрієви, що заініціював і відкрив Зїзд, Преосв. Кир Николаєви і нашим Преосвященим Владикам, що взяли участь у Зїзді, монашим чинам і всім референтам та учасникам і прихильникам, яким дороге діло Рутського і які взяли участь у Зїзді. Духовенство своєю дуже численною участю у Зїзді виявило велике зацікавлення уійними справами й належну активність. Дискусії стояли на високому рівні і були ведені тактовно, зрівноважено, навіть у найбільш дразливих квестіях. Цей перший наш Уійний Зїзд повинен започаткувати серію дальших зїздів, присвячених справам нашої Уії.

Преосв. Николай, як предсідник, радіє успіхами нашого Уійного Зїзду та підносить, що коли ми маємо працювати над церковною єдністю серед наших братів, мусимо здобутися на найбільші жертви і заховати єдність між нами самими. Бажає, щоби ті рішення і постанови, які зродилися

на цім зїзді, пішли у ширші кола українського громадянства на академіях, нарадах, зібраннях, відчитих, в часописних статтях, і щоби вони причинилися до популяризації свідомости нашого покликання на Сході. Ці бажання виливаймо у щирій молитві до Бога і Преч. Диви та просім за молитвами св. Йосафата і великого подвижника Рутського та всіх архиєреїв, що колись працювали для Унії, о ласки для праці над зєдиненням Церков.

Вкінці о. ігумен Климентій Шептицький подякував від учасників зїзду Богосл. Наук. Товариству і його голові, о. рект. Сліпому за щирий труд і працю над приготуванням і переведенням такого зразкового зїзду. Просить, щоби остання з ухвалених резолюцій була виконана, та щоби девізою для кожного Українця було: Кождий Українець католик має стати апостолом Унії.

Після того всі учасники зїзду перейшли до гарної каплиці Дух. Семинарії, де Преосв. Кир Николай в сослуженню монашого і світського духовенства відправив благодарственный молебен і відспівано подячний гімн „Слава во вишніх Богу“. По богослуженню Преосв. Николай роздав учасникам образочки з славною іконою Жировицької Богоматері, перед якою молилися св. Йосафат і митр. Рутський за успіх св. Унії.

о. Петро Хомин.

о. Донат Новицький

Ніч на Соловецькім Кремлі

(Продовження)

А в дійсности вища соловецька адміністрація, а в першу чергу славетна Лубянка ч. 2 — ось головні винувники і дикі злочинці, які свідомо довели і гляділи через пальці на всі гидоти на Соловках, на незарадність адміністрації, та свідомо не давали в'язням бодай сякий-такий можливий харч і одіння.

Той, хто розуміє або хоче розуміти характер совітського лицемірства і нелюдяности, не здивується моїми стрічками.

Я і мої приятелі говорили з одним із тих в'язнів, бувшим козацьким полковником Феськовим, якого переслухувала комісія, що збирала матеріал про непорядки на острові Анзері.

На запит, чому на острові Анзері сотні ув'язнених не не були одіті і провели цілу зиму в студених і вогких ба-

раках, зовсім голі, або в одних сорочках чи тільки в підштанях, Феськов пояснював, що він у тому зовсім невинуватий, бо за кожним разом, як він на засіданнях управи пункту Анзер вказував, щоби конечно видати бодай частині ув'язнених одіння, яке було на складі, — начальник пункту тов. Кабанов, а також слідчий ИСО все так само йому заявляли: „про те не варта й говорити, вистарчить і так“.

І ось такого винуватця, як Феськов, вкінці розстріляли, а Кабанови, як і передше, роблять свою роботу.

Ніхто з розумних Соловчан ні на хвилину не сумнівався, що якраз так закінчиться й діяльність московської комісії, що і цим разом ГПУ просто і цинічно зложить цілу вину за архиварварську поведінку з безборонними людьми на того самого совітського „жертвенного козла“ — соціально шкідливий елемент.

Для нас, вязнів, було деякою новиною, а тимсамим несподіванкою, що потягнуто до відповідальности за ті непорядки кількох вільних чекістів.

Але то був звичайний дипломатичний трік: скандал був занадто великий і годі було скидати виключно всю вину на „соцвредників“.

Вправді той скандал, коли взяти під увагу кількість людського життя, яке було знищене, не представляв нічого особливого. Згинуло 8.000 людей. Але що воно в порівнянні з десятками тисяч людей, що їх замучено на лісозаготівлях, н. пр. на тім, майже суцільнім, фронті лісів, який тягнеться від Кеми до Ленінграду, або, ось хочби на ще страшнішій підприємстві, — при будові Біломорсько-Балтійського каналу, де жертви йдуть на сотні тисяч.

Вина совітської влади і ГПУ в описанім соловецькім кошмарі страшна, ще раз підкреслюю, не так числом жертв, як радше характером страждань нещасних людей.

Соловецькі вязні ось як подавали цю вину ГПУ.

По перше, ОГПУ дуже добре знало, що на всій групі соловецьких островів могло з трудом поміститися в монастирських будинках і різних бараках не більше як 5—6.000 людей. Тимчасом тої памятної для соловчан зими колегія ОГПУ, і то якраз вона, а не хто інший, спрямувала на Соловки цілу течію людей, і їх зібралось там до 22.000 душ.

Соловецька адміністрація попадала просто в розпуку, коли соловецький радіотелеграф приносив усе нові й нові розпорядки Москви щодо прийняття свіжих транспортів вязнів.

Наші соловецькі приміщення замінювалися у щось неправдоподібне, чого без сумніву не міг би передбачити й сам Жіль Верн.

Спробуйте уявити собі, як могло у славній 13-роті,

у якій, в більше чи менше можливих тюремних відносинах, вистарчило б місця на 100—150 людей, а в соловецьких умовинах містилося 300—500 людей, і воно вважалося самою адміністрацією наповненням „до отказа“, — спробуйте, кажу, уявити собі, як могло знайти там приміщення 2000 людей! Щоби сяк-так справитися з новим завданням, подиктованим Москвою, соловецька адміністрація зачала в листопаді-грудні 1929 р. будувати в різних точках табору землянки, приладжувати для мешкання стайні і різні шопи.

Ті землянки, стайні і шопи, в яких було і холодно і вогко, стали головними доставцями соловецьких кладовищ.

Сміливо заявляю і підкреслюю, що в якійнебудь не тільки європейській, але й азійській стайні скотина знаходиться в кращих умовинах, ніж почували себе увязнені в землянках і соловецьких хлівах та стайнях.

Люди були змушені спати в верхнім убранню і в плащах. Кожний вязень був живим розсадником вошей. Правда, що власти вели боротьбу з вошивством, і кожний вязень обов'язаний був віддаватися „ловам“ на ту звірину, головню перед сном. Всі ми щиро били небезпечного ворога. Але щож можна було вдіяти в наших умовин, ах з плодовитими вошами?! А тому, що в землянках і стайнях люди спали моє оселедці в бочці, просто тулячись один до другого, то не дивниця, що насікомі з одних вязнів, що були більше фізично виснажені і менше охайні, перелазили на других.

Друге обвинувачення, що його належить піднести проти згаданого центрального ОГПУ, лежить у тім, що Лубянка не постаралася для соловецького табору достаточної кількості одєжі для робітників, інвалідів, хорих і для тих спеціальних жертв совітського режиму, що їх, як беззахистних, масами привозили, голих і босих, на Соловки з різних більших міст.

А ще більша вина під цим оглядом та, що центр приказав щадити з одією, яка була на Соловецьких складах, і помимо студині й епідемії, держати людей в студених приміщеннях у легких убраннях, а то й зовсім без убрань.

В різних точках Соллагу були такі бараки, у яких мешкали вязні в повнім значінню слова — голі.

Можна собі уявити, як ті люди страдали, головню ж тоді, коли мусіли вибігати, хоч би й на хвилину, н. пр. для поагодження природних потреб.

Третя вина центрального ОГПУ лежить у тім, що воно загалом ніколи, а зокрема в часі страшного лихоліття 1929—30 рр. не пожурилося про хоч трохи можливий і вистарчальний харч для вязнів,

Цілковитий брак тваринних товщів у харчах і загалом напівголодна пайка стаються самі собою, в умовинах скрай-

ньої півночі, дуже великим злочиством, і, річ ясна, причиняються до сильного виснаження організму, а відтак приводять до великої смертності.

Четверте обвинувачення — це насправду діявольське відношення до хорих вязнів.

Багато родів хорих, а головню сухітники, хорі на скорбут (цинга), і окремий рід тих, що поволі догорювали від виснаження організму, — були полишені на ласку судьби: їм не оказувано ніякого спеціального догляду. Тільки хорі на скорбут (цингу) діставали мініатюрні порції квашеної капусти.

А вже насправду кошмарні відносини панували в тифозних бараках.

Страшне переповнення. Величезний брак ліків, постелі і бодай сяк-так кваліфікованої обслуги. Нелюдське трактування хорих санітарями.

Два приклади.

Один мій знайомий лежав у Кремлівській Центральній Лічниці. Хорий був такий слабкий, що часто нехотячи робив на постелі непорядки. Санітар, також вязень, страшенно сердився на хорого і дуже нечемно, називаючи його різними поганими словами, закидував, що хорий навмисно так поступав, не хотячи на час упередити санітаря. Хорий, який почував себе дуже незручно, все виправдував себе і запевнював простого й лінивого санітаря, що він цінить собі його догляд і не хоче йому добровільно спричиняти якихсь прикростей.

Та санітар не заспокоювався і просто знущався над хорим.

Часто цілими годинами лежав хорий на неопорядженій постелі, терплячи фізично і морально, бо боявся сказати про своє нове нещастя нелюдському санітареві.

Це один із багатьох випадків.

В цім випадку провиную ГПУ було те, що в таких важких установах, як лічниці, уживало некваліфікованих і напів голодних вязнів, що були зовсім неприготовані і не надавалися до такої відповідальної ролі.

Були між шпитальним персоналом і гарні люди, що працювали чесно і самовідречено. Але більшу частину становили ті, що принимали працю в лазареті задля спеціальних вигід, а саме: втекти перед тяжкою фізичною працею, користуватися лишнім куском хліба, уряджувати в лазареті побачення з любими, заробити бодай кусок хліба від більше заможніх хорих і т. д.

Другий приклад.

Оди із моїх товаришів занедужав в зимі 1930 р. на п'янистий тиф. Примістили його в тифознім бараці на Голгофті, на однім із місць призначення на острові Анзер. При

Божій допомогі хорий перейшов щасливо критичний період тифу і зачав поправлятися.

День чи два по крізі лікар зарядив перенести його до бараку виздоровців.

Голгофтський лазарет був оригінально уряджений: хорих із тифозного бараку треба було переносити до бараку виздоровців через подвіря.

Тоді, коли мойого товариша переносили, був на дворі двадцятиступневий мороз. Його, одітого тільки в білля, завинули тільки в простирало і так перенесли.

На щастя, та процедура ще гаразд для товариша скінчилася, він тільки перестудився, захорів на плеврит, але остав при життю. Дуже часто бувало, що виздоровці по тифі діставали при таких переносинах запалення легенів або інші тяжкі недуги, і вже після того залишалися на віки на кладовищі під Голгофтою...

Даруйте, читачі, що не можу здержатися в словах і наведу ще один приклад, нехай ще остріший і характеристичніший.

Те, що тепер скажу, може викликати недовіря, ба навіть підозріння в тенденційности. Та на моє щастя, декілька моїх товаришів, що живуть у Польщі, можуть потвердити ці слова.

Того страшного року був у тім Голгофтськім лазареті страшний доктор. Його прізвище я забув. Звичайний вязень. Говорили, що на волі був він секретним співробітником ГПУ. То був справжній садист. Бачити терпіння людей і побільшати їх — було для нього найбільшою приємністю. Про його нелюдську поведінку лунала слава широко. Але в особливий спосіб відзначався він в „боротьбі“ з епідемією тифу. Положенням хорих не цікавився, свого лікарського обов'язку не виконував. Та найстрашніше в його поведінці було відношення до вмираючих тифозних. І діялося, немов у страшній казці: обходячи рано тифозний барак, показував доктор пальцем на вмираючих, чи, на його думку, на тих, що були близькі смерті, і приказував санітетови: „винести зараз, а цього за пів години, а того за годину“ і т. д. Покірні і послушні санітети жваво і точно виконували волю доктора: виносили живих людей до трупарні, виносили без усякого білля, голих, а на дворі було 10, 20 і більше ступнів морозу. І діялися при тому своєрідні сцени. Не знаю, як би їх назвати: дикими, кошмарними, діявольськими... Хай читач підбере собі сам відповідне слово. Несчасні люди, які були ще при свідомості і розуміли, куди їх несуть, благали слабим голосом санітарів: „Я ще живий!“... Та дарма: санітарі виконували точно розпорядок доктора...

А бували й такі випадки, що такі покійники вилазили

з викопаної в горі землянки-трупарні і рачки лізли до житла...

Та досить прикладів на цей раз.

Дня 15. липня 1930 р. по всіх відділах, ротах і командировках Соллагу всі в'язні усталися перед своїми бараками і вислухали святочно прочитаного приказу Соловецького табору ОГПУ, в якому колегія ОГПУ з обуренням, що пригадувало обурення „великого“ артиста — Нерона після пожежі Риму, повідомляла в'язнів, які то дикі речі діялися в зимі у Соловецькім таборі, і як суворо збирається совіська влада поступити з винуватцями безпорядків.

Показалося, що двох чи трьох свобідних чекістів засуджено на 5 і 10 літ в'язниці.

А в'язнів, в числі около 160, чекала страшна карарозстріл.

Із спокійною совістю можна сказати, що з того числа лиш кілька людей, таких, як доктор з Голгофти, заслуговали на кару.

Решта — чергові жертви совітського лицемірства і підставлені „жертвенні козли“ жорстокостей понурого ОГПУ.

Належало б ще підкреслити одну дуже замітну і характеристичну для совітської дійсности подробицю.

Бідних, ні в чому невинуватих в'язнів, розстрілювали фактичні винуватки усіх гидот страшної зими, а саме вищі начальники Соловецького табору, і тільки тому, що було більше число розстрілюваних, мусіли вони ужити помочі рядових чекістів і красноармійців. Деякий час по розстрілах виявилось, що з нагоди тих масових розстрілів, виконаних, як звичайно, в ночі, убито цілий ряд в'язнів, яких не було в списку славного приказу.

То були ті особи, що в їхніх тюремних документах Лубянка поміщує секретну заввагу: „при відповідній нагоді розстріляти“.

Одною з таких жертв був Іван Петрович Осмолов.

В часі слідства, яке вела згадана комісія з Москви, не кликано його на переслухання і не арештовано.

Останні дні цієї людини і її смерть становлять виїмкову своїм характером і глибоку трагедію.

Приблизно на тиждень перед масовим розстрілом приїхала до нього у відвідини його дружина, молода жінка із вищого російського товариства. Відвідини Соловчан рідними були двоякі, особисті і на загальних умовах. При особистих відвідинах в'язень мав право замешкати разом із кривним, що до нього приїхав, в окремім помешканню і там переводити весь вільний від праці час.

Оригінальне й дивне поняття: окреме помешкання у Соловецькім таборі.

Несвідомий тієї мудрости читач ніяк не догадається,

як улаштовували в'язні окремі помешкання у соловецьких таборових обставинах, де всі мешкальні приміщення були переповнені вщерть, або як називалось на Соловках „до отказа“.

В самому Кремлі можна було знайти 2—3 відповідні приміщення і то до 1929 р., бо Адмчасть не бажала собі, щоби приїзжі з материку вільні громадяни перебували без особливого дозволу в осередку Соловецького життя і робили там хоч би й мимовільні помічення.

Тому окреме помешкання для відвідин можна було знайти тільки поза Кремлем.

Там, за Кремлем, мешкали в'язні при різних майстернях, заводах, на старих паропходах, у якихсь комірках при канцеляріях, в бувших каплицях і подібних приміщеннях. То були малесенькі, невідповідні на помешкання кімнатки. Але в'язні, різні відповідальні робітники і „специ“ вважали великим щастям мешкати в таких пустинях, тому що в них вечорами людина бодай у своїй уяві забувала на таборові обставини, була вільна від осоружних і томлячих — морально, а часто й фізично — ранніх і вечірніх перевірок, вільна від приявности інших в'язнів, які своїм виглядом, настроями і пригнобленими балачками втомлювали й так напружені нерви та засідно пригадували те, що було якраз найтяжче і найсумніше — табор, таборовий режим, ув'язнення, страждання.

Такі щасливці, що мешкали в окремих помешканнях, викликували мимовільну зависть у більшості кремлівців і в тих, що й поза Кремлем були приміщені в спільних бараках.

І ось ті вибранці, які дуже часто самі, своїми засобами і своїми трудами перероблювали різні комірочки і шопи на помешкання, радо відступали свої „віллі“ тим своїм друзам і знайомим, яким пощастило дістати особисте побачення. Деколи такі віллі оплачувано таким чи іншим способом.

А господарі тих окремих помешкань переходили на той час або у кремлівські роти, або тимчасово приміщувались в другого соловецького самітника.

При відвідинах на спільних умовах рідні ув'язнених мешкали в окремих приміщеннях, т. зв. Домі Відвідин (Дом Свиданій), не мали права вільного виходу поза межі Дому і його подвіря та були під опікою завідателя Дому.

Ті завідателі, також ув'язнені, але колишні співробітники ГПУ, діставали від начальника Адмчасті точні інструкції про характер кожних відвідин. Одним в'язням оказувано більше уваги, а другим менше. Одні приходили у відвідини два рази на день, пересиджували по кілька годин і без контролю вели розмови з рідними. Відвідини других

були дуже строгі: по годині на добу, всі розмови — в приваті завідателя Дому.

Відвідини на спільних умовах тревали пересічно тиждень. Особисті відвідини — часто 2—3 тижні, а іноді й місяць.

Процент вязнів, до яких приїздили рідні у відвідини, був завжди дуже маленький.

(Продовження буде)

о. Др. Г. Костельник

Релігійні фалші нових часів

(Продовження)

Большевики відкрито самі признаються до того, що вони ведуть війну проти релігії. Ось декілька цитатів. Ленін: „Ми мусимо боротися проти релігії. Це АВС цілого матеріалізму, отже також і марксизму“.

Ярославський (жидовин, предсідник большевицького союзу безбожників):

„Війна проти релігії!“ „Ми поборюємо не тільки релігійні упередження, але всяку релігію“. „Ми обов'язані знищити всякий релігійний світогляд“. А що большевики у цій своїй боротьбі проти релігії зовсім не залишаються в рамках теоретичної боротьби, що вони не жахаються перед ніяким чинним переслідуванням релігії, це Ярославський висказав ось такими словами: „Якщо для перемоги одної класи треба засудити на смерть 10 мільонів людей, як це остання війна зробила — то так муситься зробити й буде зроблено“¹⁾.

Доки вимоги моєї релігії не є здійснені у світі довкруги мене, доти я не можу мати спокою, бо з одного боку я почуваюся довжником супроти моєї релігії, її носієм, проповідником, свідком її правдивості та спасенности, її діячем, отже мушу й хочу діяти для її добра та поширення; а з другого боку, доки моя релігія не є поширена довкруги мене, доти і я сам не можу, як слід, користуватися її благами, бо ті блага мають бути щойно витворені і можуть бути витворені тільки у великому середовищі (нпр. величезні храми, відправи, розвій церковного культу, релігійні школи).

Атеїст уже й тому хоче, щоб його віра-релігія царила на світі, щоби свобідно почуватися в своєму оточенні (теїстичне оточення вважає атеїстів за упавших, негідних людей).

¹⁾ Ці цитати я взяв з брошури: Prof. Dr. Iljin: Wider die Gottlosigkeit. Nibelungen-Verlag, Berlin-Leipzig, 1934.

Це все дуже просте й дуже ясне — кожда людина може це перевірити сама на собі.

Отже релігійні війни, вічні в людській минувшині, будуть вічні також у людській будучині. І коли бачимо, що наростає якась нова віра, то треба числитися з тим, що при першій нагоді вибухне релігійна війна.

III

Релігія — „приватна справа“

В нівеляційному наступі на релігію ліберали й атеїсти часто покористовувалися фразою, що ніби „релігія“ це приватна справа; Оскільки знаю, ця фраза знаходиться також у (передсталінській) конституції СРСР.

Ясно, що ця фраза має ціль дискредитувати релігію, представити її як щось суб'єктивне й малозначне. Атеїзмові ця фраза зовсім не шкодить, бо він не курсує у світі під назвою релігії, але під назвою „невіри“, або „науки“.

Отже вона ніби не доторкається його. Оскількиж доторкається, то також не шкодить йому, бо атеїзм не має своєї єрархії, ні усталених догм, але все полишає одиницям. Атеїзм є саме принципом духової суб'єктивізації, анархізації, атомізації. Та це тільки початкова фаза атеїзму така. Так само кожда нова теїстична релігія в своїй початковій фазі суб'єктивізує й анархізує людей. Хочаби їх переконати, вона апелює до їх суб'єктивного розуму та почуття, відриває їх від їхнього церковного авторитету. І власне зі становища цього церковного авторитету вплив нової релігії виглядає як духовна суб'єктивізація та ахархізація. Нпр. протестанти спершу ще не мали усталених догм, тільки валили авторитет і догми католицької Церкви.

Але в другій своїй фазі нова релігія мусить висувати об'єднуючий принцип, мусить усталити свої догми та свою єрархію, бо інакше розсипалась би. Тим самим шляхом іде й атеїзм там, де він почув себе пануючим. Большевицька партія в СРСР має в своєму регуляміні, що кождий її член мусить бути безбожником, а навіть, що кождий мусить брати участь у протирелігійній пропаганді (§ 13). З того видно, що атеїзм для комуністичної партії не є приватною, малозначною справою, але дуже важним громадським чинником. Авжеж партія не вимагала би атеїзму від своїх членів, колиб уважала його за приватну справу.

Комуністична партія має диктатуру в СРСР. Це значить, що властиво вона є „державою“: вона є активною стороною в СРСР, уладжує громадські відносини, як

сама хоче; а некомуністи є тільки пасивною стороною в ССРСР. Отже виходить, що для нівеляції всіх релігій, які основані на вірі в Бога, большевицька держава має в своїй конституції фразу „релігія це приватна справа“; а для утвердження й консолідування атеїзму, нової релігії, большевицька держава має в регуляміні для комуністичної партії, що атеїзм є офіційальною релігією для всіх членів партії. Колиж атеїзм є офіційальною вірою для комуністичної партії в ССРСР, так це значить, що він є державною релігією в ССРСР. В практиці большевики дійсно так відносяться до атеїзму, як до державної релігії. І Сталін, наче якийсь папа, судить усіх компартійників за різні догматичні „ухили“ — ереси“.

Ось яких крутарств уживає атеїзм, як нова релігія, що хоче запанувати на світі. Та тут тільки слова нові, а метода стара, як світ: державна релігія пануюча має загальне значіння і всякі привілеї; а релігії, що їх державна влада хоче знищити, тільки про людське око толеровані, спихані на „приватну справу“ немилих, запідозрених людей, або навіть явно переслідувані.

*

Держави, в котрих Церква відділена від держави дають доказ, що релігія не мусить бути „державною справою“. Але „державна“ й „громада“, „суспільність“ це не все одно. Держава змінюється, а суспільність лишається та сама (ось ми були під Австрією, а тепер ми під Польщею). Релігія є завжди громадською, суспільною справою, хоч держава від Церкви відділена. Коли релігія й Церква доволі розвинені та упорядковані, то Церква сама може вести релігійне виховання й життя горожан — держава може до тих справ не мішатися. Всетакі держава, якщо дійсно дбає про розвиток духового життя своїх підданих, не може бути байдужа на те, що діється на релігійно-церковному полі.

Чому? Тому, що релігія має першорядне значіння для громадського життя, а послідовно також для держави. Це дуже легко виказати хочби тільки на одному прикладі. Є такі християнські секти, що забороняють своїм вірним воювати зі зброєю в руках. Нехай пошириться така секта в якійсь державі, то держава опиниться без жовнів! Як нинішня держава, що так заздрісно інтересується школою, що веде статистику навіть курок на подвірю, могла би мати замкнені очі на Церкву, яка є також школою й то такою, до котрої люди ходять впродовж цілого життя?! Релігія панує над душами загалу горожан, а тільки та державна влада певна, що панує над душами горожан. Отже чи може держава бути байдужа до того свого партнера, що спів-

володіє над душами її підданих? Ось на Балкані християнство повалило турецьку державу, а не грецький, сербський, болгарський націоналізм, бо Турки були байдужі до тих націоналізмів.

Щож це приватна справа? Ми вже сказали, що це щось таке, що не має значіння для громадянського життя, як нпр. те, чи хтось має годинник у хаті, чи ні. Невже релігія належить до тої категорії життєвих елементів? Сміх людям сказати.

А всетаки є один момент, що його підхопили ті давніші ліберали чи атеїсти, котрі видумали фразу, що ніби релігія це приватна справа. Передвоєнні держави в Європі переважно не признавали безконфесійности. І коли дитина якогось упертого атеїста ходила до школи, то без ноти з релігії не могла переходити з класи до класи (релігія була обов'язковим предметом навчання, отже без ноти з релігії дитина не могла дістати свідоцтва).

Уяв'м собі, що батько такої дитини перед директором школи чи в часописах воював проти такого ладу. Він говорив чи писав: Що це когось обходить, чи я вірю в Бога, чи ні? Це моя внутрішня, моя особиста, моя приватна справа. Її і так ніхто не може мені приказати, бо ніхто не має доступу до моєї душі, а коли я принесу посвідку від якоїсь признаної конфесії, що я належу до неї, то це буде тільки формальність, незгідна з дійсною правдою...

Ціла та аргументація наскрізь правдива — крім того застереження „що це когось обходить“. І саме цю правдивість використовує фраза, що ніби релігія є приватною справою, тай з цього бере свою сповидну логічну силу. Найсильніші саме ті фалші, що використовують якийсь момент правди.

Що особисте й приватне це одночасно може бути також загальне, громадянське. Ось кожда людина є індивідуальним еством, а враз вона є також „*ens sociale*“, і держава (особливо нинішня) має бачне око на кожду одиницю, кличе її до війська, стягає з неї податки, зважає на її діяльність... Інші люди не є від нас відгороджені муром, але всі люди в житті перемішуються і впливають на себе.

Моя релігія є тільки доти моєю особистою, приватною справою, доки я її нікому не виявляю ні словом, ні поведінкою. А як тільки її виявлю, то вона, наче філії радя, йде у світ, і Бог знає, які наслідки може мати. Отже тим самим вона перестає бути приватною й малозначною справою, а стає громадською, загальною справою. Це дуже добре підмітив один з чільних комуністів, коли так аргументував: „Якби ваші переконання були тільки пере-

конаннями й лише переконаннями, якби ви їх не висказали, якби ви не вели ніякої пропаганди, ні агітації для них, то годі ми не говорили би ні про їх поборювання. Бо снів та замовчаних переконань ми не поборюємо¹⁾.

Фраза „релігія це приватна справа“ тим фалшива, що вона лукаво замовчує й заперечує громадську сторону релігії, її велике значіння для громадського життя. Вона є грубим софізмом. Але в соціальній борні всякі софізми, бодай до часу, доки вони модні, служать як зброя.

Думаю, що більше на цю тему не варта говорити, бо все ясно, як сонце.

(Далі буде)

о. Андрій Лошній

Празники Різдва Христового і Богоявлення у нашім річнім, церковнім уставі

(Продовження¹⁾)

5. Вужчий огляд Богоявленських богослужень

Празник Богоявлення, або Просвічення займає у нашім річнім церковнім уставі те місце, яким наша Церква з одного боку заокруглює дотеперішню, більше тебетичну науку від початку церковного року, а з другого розпочинає нову, труднішу для життя, практичну науку другої часті свого церковного року. Ця практична сторона науки річного уставу має полягати на діланню, яке має брати свій початок від кульмінаційної точки річної богослужебної акції, яку творить всенародне торжество Йорданського Водосвяття.

Як в первопочині Божого ділання всемогучою волею Творця зістав покликаний до життя всесвіт, який з початку був неупорядкований, а лиш Дух Божий уносився над водами, що все мав допровадити до ладу, так людство, як і поодинокий чоловік, переживає свій умовий хаос — неупорядкованість гадок, думок, цілей. Переживаючи умовий хаос, чоловік не здає собі справи з того, навіщо те все?, куди воно стремить? Як матерія підчинена вищій силі, законови, на сліпо сповняє свою ціль і найменша порошок не пускається самочинно у вир руху, але зовнішня, незалежна від неї причина побуджує її до цього, так в протилежности до матерії — дух самочинно пізнає себе, нормує свої відносини до зовнішнього, окружуючого його світа. І як для

¹ Prof. Dr. Iljin, тамже.

¹⁾ Гл. Нива 1935 (ст. 13—19 і 148—154).

порядку матерії, треба було відділити воду від землі, а потім надати їй норму — закон світла, так для хаосу духа, — коли для одиниці, чи суспільності є все одно правда чи неправда, дочасність чи вічність — треба було упорядкування цього хаосу аж до тої границі, доки Христос своєю наукою не заяснив для нас „світлом розуму“¹⁾ і доки те світло на нас не відбилося,²⁾ щоби ми вступили на дорогу цього світла і в Вел. пості наглядно таки на собі переконались, що „що неможливе в людей, те можливе у Бога“ (Мат. XIX. 26).

Щоби ж конкретна, фізична неможливість могла перейти у сферу можливості, а навіть конечності, то цей процес мусить вперед переформуватись в абстракції, в умовій області нашого розуму. Тому то устав, визначивши собі ціль — піднести нас до „нової твари“, щоби ми переступили границі нашої власної природи і вже тут, в тілі, жили наприродними ідеалами, іде по тій дорозі і тут у празнику Богоявлення, що є рівнозначне з просвіченням, має доконати цього процесу наразі в умі, щоби відтак перенести його до практичного імперативу нашої волі. По виложенню уставової науки в крузі празника Різдва Ісуса Христа — про віру, яка має бути провідником нашого духового життя, тут у празнику Богоявлення це просвічення вірою стосує устав до нас самих. І хочай це просвічення перевищує фізичні услів'я нашого пізнання і тим самим не може досягнути його досвід, то все таки дедукційною дорогою (a priori), яка виходить з безглядної засади, якою є Бог, доходимо до такого просвічення, у яким ті правди являються конечні і тим самим мусять вони мати аподиктичну певність. Так переходячи з найвищих умових прав, приходимо до цереконання, що те, що неможливе, в дійсности у змісловій області розсудку, стається можливим, а навіть конечним в умовій області розуму; а жиючи після таких прав, застосовуємо їх безпосередно до досвіду і тим самим у кожній хвилі нашого чинного дня, в кожній обставині і в кожній життєвій формі ми поступово перетворюємо себе, і то не після випадкового, з зовні походячого примусу, але після тих сталих умових прав, які не тільки в абстракції, але й у конкретнім життю до наглядности доказують правдивість слів Христа, що, що є неможливе в людей, те можливе у Бога. — До такого висліду доходитьесь дорогою нашої умової активності, чи радше, уживаючи таки богослужебного нашого виразу, з яким так часто стрічаємося „просвіщення“.

* * *

¹⁾ слова тропаря Різдва Христа.

²⁾ слова тропаря Богоявлення.

Уже сам поверховний погляд на подію хрещення Ісуса Христа побуджує нас до такого просвічення. Тут, у цій події, виступає Христос як такий, що у нашій природі вже зріс до повноти Мудрости у Бога і в людей!). Тому й ця поява нашого Бога ясніша від самого Його Різдва і від інших явлень Його Божества, нпр. Трьом Мудрцям, якою то подією Західня Церква хоче рівноважити свято Богоявлення нашої Східньої Церкви. У тамтих подіях є Христос у нашій природі, але ще у чуттєвій і пасивній свідомості дитини. А тут, у нашій події Богоявлення, виступає Христос вже в повній розвою нашої природи, так що до своїх тілесних, як і умових сил; тут з повною свідомістю зрілого мужа і свого месійного післанництва піддається Христос в правдиву, хоч моральну смерть, ще більше, ніж у тамтих святах: Різдва і Обрізання, бо тут, немов грішник, добровільно схиляє свою голову для прийняття хрещення водою, на знак покаяння, бо таким було хрещення Йоана.

Без того акту хрещення Ісуса сама установа новозавітної Тайни Хрещення була би непонятна для нас у своїй успішності без нашого співділання. Бо хоч знаємо про відмінність наслідків між старозавітним хрещенням Йоана, а новозавітним Христа²⁾ і хоч ми самі тим хрещенням зроджені до надприродного життя ще тоді, коли ми ще були в гетерономічному стані, чуттєвої тільки пасивності, то все-таки вже й тоді дістали ми благодать Св. Духа тільки на основі виразного, нашого, — зглядно наших заступників, хресних родичів — потрійного обіту-приречення, на поставлене нам питання: „Чи відрікаєшся сатани..?“ і „Чи обіцяєш служити Христови і вірити в нього?“ Тим більше тепер, коли ми вже дійшли до автономічного стану нашої природи і мусимо руководитись в життю вже власним світлом пізнання, як Христос у тім своїм Богоявленню, то — як Христос тоді, так і ми тепер тільки чинним, умовим пізнанням, хоч і обявленим вірою, можемо продовжувати в собі і через прийняття дальших св. Тайн плекати і побільшувати ту благодать, якої завдаток дістали ми у тій першій св. Тайні.

Важність „просвічення“, цього научного, розумового чинника у нашій Церкві, бачимо і в укладі утренніх, воскресних євангелій. На чолі, перше місце тих євангелій не звійшла сама історична подія Христового воскресення (Мат. зач. 115), але першим таким євангелієм було щойно зачало 116 цього євангелиста, в яким говориться про приказ Христа по воскресенню, щоби апостоли ішли в світ і учили.

¹⁾ Лука (II, 52).

²⁾ пор. Nilles: *Calendarium utriusque Ecclesiae* I. ст. 60.

Труд Христа, як учителя, представляє образowo наша Церква літургичним малим входом з Євангелієм у протиставленню до більшого труду Христа через понесення наших гріхів на хрест, що має представляти обряд великого входу. Так наша Церква і в річній своїй науці, тут у крузі Празника Богоявлення, немов піднімається цього меншого труду, теоретичного нашого просвічення на те, щоби в дальшій тягу церковного року заохотити своїх дітей до великого життєвого труду: — іти за Христом „вні стана поношеніє єго носяще“ (Євр. 13, 13).

Тому й образом нашого просвічення, немов піврічним popisом нашого научного труду, має бути всенароднє торжество річної литії великого Йорданського Водосвяття. Вже перша стихира, при вході на Водосвяття, голосить: „Глас Господень на водах вопієт, прийдіте, прийміте всі духа Премудрости, духа разума, духа страха Божія, являшагося Христа“. А по чтеніях і коротких візваннях о всебічне просвічення у довшій мирній ектенії, наступає чин явної вже Божої мудрости, самого Водосвяття. Тут у цім чині є образове повторення всеї науки, яку устав дав про Божу мудрість. — Коли після припису уставу: а) занурюємо три рази горіючі трійці в воді, то цей обряд має нам нагадувати, щов нашій науці має бути: Божий страх, який є початком Божої Мудрости, а який має палити всю хитрість тогочасної, переминаючої мудрости. б) Триразовим зануренням руки в воді означуємо, що чоловік, хоч родиться слабкий і немічний на душі і тілі, та Бог дає виключно тільки нашій природі конечні спосібности до науки і всестороннього образування. в) Триразове дунення на воду значить, що наука має бути не для самої науки, а для життя, або, що моральне поступовання в життю більше значить, чим теоретична наука для самої науки. А вкінці г) триразове занурення хреста в воді означає, що наука не сміє бути пристрасна, суб'єктивна і підлесна, але об'єктивна, оперта на самовідреченню. — Щойно по таких обрядових представленню і благословенню науки в Йорданськiм Водосвятті будемо розуміти слова празничного кондака: „Явился єси днесь вселенній, і світ твой, Господи, знаменася на нас, в разумі поющих тя: пришел єси, і явился єси, світ неприступний (безконечно вище світло над всяке людське мудровання)“. Ці слова по Водосвятті багато разів повторяються, а завершуються аж входом священника зі свяченою водою до християнських домів.

Відблеск того самого світла, яке тут в Йорданськiм торжестві так виразно на нас відбилось (знаменалось), дасться відчутти і в дальшій тягу церк. року, коли у Вел,

пості, на Службі Божій Пржедеосвящених Дарів священник з Йорданським трисвічником в руках пригадає вірним, що „Світ Христов просвіщає всіх“. Та тоді ще глибшу реакцію (поклін) викличе у нас це світло. Так само і вода, як символ просвічення, але ще глибшого виразу, покажеться і в П'ятидесятниці, як овеча купіль в неділю Розслабленого, як керниця Якова в неділю Самарянки, чи вкінці, як Силоамське жерело в неділю Сліпородженого.

Бачимо, як наша Церква всіма своїми високими зовнішніми обрядами атакує наш інтелект до інтензивного думання і тільки на таким природнім, здоровім думанню будує нашу моральність. Дух нашого обряду не вдовольняється лиш самими змісловими вражіннями, бо Церква не числить тільки на емоціональне почування, що обмежується до передового ентузіазму, але нашу релігійність основує на провіднім світлі розуму, як тій певній силі нашого духа, на якій утревалює і другий обяв цього духа, яким є непорушна сила хотіння. Цими двома, певними силами людської душі дає нам наша Церква те, що Христос дав своїм ученикам, себто мир-щастя, якого світ не може дати (Йо XIV, 27).

(Докінчення буде).

Нові книжки

о. Др. Г. Костельник: **Настя Волошин**, „жертва на показ“. Друга частина. Екстази Насті. Львів. 1936 р. ст. 154, мала 8°. Ціна 1 зол.

В руках зацікавлених читачів вже друга книжка о. др. Г. Костельника про Настю Волошин. Приздоблює її дуже вдатно підібрана світлина перед облечинами нашої стигматички. На ній бачимо ігуменю Віру Слободян, Настю Волошин, о. Др. Г. Костельника, С. Василію Кальмук.

На 154 сторінках автор подає по запискам приявних свідків і власній обсервації, не хронологічним порядком, а помішані, просто дива-дивенні, жахливі картини екстазних, нестерпних мук-страстей, що їх переживала наша стигматичка за український нарід і за людство від Великого посту по 5. X. 1936 р. Своїм безміром так морозять і глибоко притискають, що „душком“ годі прочитати книжку навіть і в тому випадку, щоби чим скоріше заспокоїти цікавість. Слід відпочати, набрати віддиху, дати волю сльозам співчуття. А в подивлюванню Божих діл подякувати Творцеві за героїню-мученицю, Українку, що „випросить багато душ і монаших і мучеників“ (ст. 33.).

Як з описів видно, надмір усякородних Настиних терпінь дуже обильний. „Настя не несе один хрест, а 1.000 хрестів

(ст. 32.), „терпіння цілого світа“ (ст. 24.). Тимто сміло можна зарискувати твердження: Настині терпіння, розділені між тисячі, „давно замкнулиб їм облаки“, безумовно інеобхідно спричинилиб тисячам нехибну смерть. Це не перебільшування, а суцша правда. Вона дістала від Бога п'ять талантів терпіння, „нікому їх не бажає“ (ст. 120), а коли їх бажає і переживає, то тільки тому, що Божа поміч її підпомагає. Бог дає їй ласку „хотіти і довершити“ та „могутно в ній діє“. (Кол. I. 29.) — можна сказати за першим стигматиком св. Павлом.

Не без того, що в великій мірі „Ангелятко“ її скріплює своєю приязністю, підтримкою, розрадою. Бавиться з нею, потішає її, дає багато внутрішньої відроди — радості. Без нього заломилася б. Муки довели б її до всебічної руїни. Дуже милі і зворушливо пестливі, просто діточі взаїмовідносини між ангелом і Настею, їхня здрібніла діточа мова, забави, розвеселення (ст. 125). Інакше душа не витримала б. І це автор дуже гарно психологічно вияснює (ст. 126—128). Не без великої ваги те, що Ангел „забрав від Насті її серце, а дав їй своє... Постать Насті, а сила Ангела“ (ст. 91) Тимто *possessio angelica completa!* (Чудово підібраний термін).

Прегарні, глибокозмістовні, не без поетичного стилю і полету екстатичні вискази (ст. 37—40). Їх можна читати, читати по кількасот разів, а вони завсіди будуючі, нові, свіжі, наче поясненням духа св. Письма. Велика шкода, що не було стенографки, щоб усе точно списала; а то неодна, що назавсіди пропало, заховалося б.

Самозрозуміле, що немало вкладу праці мусів вложити о. др. Г. Костельник, щоб перебитись крізь накопичений матеріал. Але либонь найкращою похвалою за його труд клясичні слова самого Ангела (ст. 133). „Ти мало працював над своєю душечкою? І виявилась правда!“ Так! На весь ріст дане муроване свідоцтво великому знакові в писаннях о. др. Костельника про Настю Волошин. „Повнота розуміння і пізнання тайни Бога“ (Кол. II. 2) розторощує оспорювання нестійності явищ, бо *contra factum nullum argumentum*.

Перед кількома літами читав я життя Гемми Galgani: „Córka boleści“ (о. Dr W. Galant, prof. Teol. Poznań 1925). Ту книжку дав я прочитати бл. п. др. Ів. Довбушеви, під той час лікарєви в Холосєві. За якийсь час спитав я його: А що, читали? — „Читав“. „Но і як? Чи те можливе?“ — питаю, буцімто сумніваючись, щоби пізнати суд лікара, одного зі спосібніших. „Не тільки можливе, але й правдиве“, почув я у відповідь. Так і тут! Колиб цей славно-звісний лікар у Львові жив, то він певно один проти багатьох мав би цивільну відвагу стати рішучо в обороні стигматизації Насті

та ключковаті, нестійні комбінаційки на обі лопатки покласти.

На жаль, загальна наша психіка наскрізь негативна, любиться в чорних колірах, радше в тінях, ніж світлі, недовірлива й у власні сили і великий дар неба, даний нашій Церкві і Нації. У чужих — воно зовсім інакше виглядало б.

Уявім собі, що то було би, наколиб подібна стигматичка виринула в наших сусідів? Скільки статей, книжок, брошур, глибокого зацікавлення, радісного підєму, радієвих авдицій?! Безліч... Як широко і далеко, як шумно і доцільно її появу зуміли б розрекламувати? А в нас трусливість, щоб „не зблямуватись“; хиткість, „щоб задалеко не посунутись“; байдужність, мовляв „моя хата з краю, я ніщо не знаю“. Наші часописи незорієнтовані, нюшкають на всі сторони та надслухують... куди вітер віє? Про чудесну появу образів в Радимні не помістили дописи о. д-ра Костельника: видно а ргіорі узнали...: сфіксував на тій точці! Тимто вповні доцільний гіркий, болючий докір автора: „Ось як тяжко приходиться нам скапіталізувати надзвичайний талант, що нам його Бог дав“ (ст. 75).

Нова праця о. др. К. кидає дуже багато освітлення на Настині екстази. Дає змогу краще і глибше пізнати дійсно великий, новий, небувалий стиль стигматизації, а коли вийде третя і четверта книжка, — то будуть вони гранітним підложам до студій і ще чогось більшого, про що ще не слід писати, аж час на те прийде. А вжеж аналіза Настиних переживань, в освітленню католицької містики, була б своєрідною перлиною нашої релігійної літератури та жде фахового оброблення.

Книжка писана дуже займаво. Мова галицька, добра. Місцями замало популярна. Розбиті речення куди краще зрозумілиб простолуди, що жалуються: „читаємо уважно і поволі, та не все розуміємо“. Може й не дивно! Бо й стигматизація нашої стигматички це „великі діла Господні, ви шукані по всіх намірам Його“ (Пс. 110. 2). На стор. 115 про Настині виходи духом з тіла заторкнув о. др. Костельник дуже важне питання, про яке я нераз думав. Він пише так: „Колиб Настя цілком не була зважала на приказ свого начальства, то це було би недобре свідчило про ті явища, бо тоді була би причина думати, що Настині виходження духом з тіла мають хоробливе підложе, як нпр. падачка“. Но, так! Зовсім правильно. Але, ще щось недоповіджене. В тому випадку не тільки булаб патологія, як пр. ходити на Поділля, але явний непослух, вперта гордість, необуздана самоволя, недостача покори, — а те все противне монашим правилам, за що виключають з монастиря. Якраз добре, що о. др. Костельник про те пише з огляду на поширювані версії, що з Настею в монастирі

не можуть собі дати ради, що вона горда, хоче верховодити, має бунтаторського духа, є витвором о. др. Костельника, до монастиря не надається... І чи не „чорний хрест“?

На стор. 152. „Чи Ангел не вправлявся в тій функції“... Не те. Разить... Як Ангел не вправлявся в науці української мови, так в тій функції не треба йому вправи... Він радше зазначає, що заступає Настю в її тілі, бо взяв її серце, а дав своє; де ти, там я, де я, там ти (ст. 91). *Via unitiva*. Шкода, що останні екстази о. др. Костельник звучав так ляконічно, а вони тривали майже годину (ст. 154). Чи спішився? Чи був перемучений? Щоб Настин світ і її завдання зрозуміти, слід тямити слова Ангела: „В покорі себе тримайте, тоді побачите Божу любов“ (ст. 54). „Вибрана душа в українському народі“ (ст. 63) „не є найвища, але остання, несе хрест для людей, за український нарід“ (стор. 54).

Без перебільшення і зайвого підхлібства слід ствердити, що якраз широко знана в науковому світі особа о. др. Костельника надавалася і була покликана цю важку й ускладнену проблему Настиної стигматизації розяснити і на весь ріст на чисту воду вивести. Ця праця чи не є вінцем його праць, найціннішою з усіх.

Побажати б Шанов. Авторів, щоби по написанню усіх частей подрібно, хронологічно, популярно, без наукового розгляду описав життя Насті—Маріям Волошин. Хтож, як не він пізнав найкраще її життя?! Другий вже не дожене назріваючих подій, що переходять та затираються в неодному. Вже не схопить всього подрібно, мимо записок.

Першу книжку належало б видати другим, побільшеним накладом, а другу частину повинні розхопити в короткому часі. Про це повинні подбати в першу чергу священики, самі купувати і масово між народом поширювати. В ній найдуть неодноразово золоте зерно до проповідей, будуючу і скріплюючу лектуру для вірних, що дасть „відчиненим віком“ (ст. 101) поглянути в другий, такий величний а близький світ: життя з Ісусом, тим більше, що поява нашої стигматички вяжеться зі сучасною добою, „коли безбожники пруться відібрати від Христа власть над світом“ (ст. 42).

о. Мир. Коритко.

Некрольог

† о. Іван Винницький

парох Стрия.

(* 1865 р. Підністриах, Ходорівського деканату — † 18/І 1937 в Стрию).

І знов відійшов від нас один із найкращих і найвизначніших священників Львівської Архиепархії, парох Стрия, радник Митрополитчої Консисторії, бувший довголітний парох Залесець і ходорівський декан, о. Іван Винницький.

З Покійним зійшла в могилу велика індивідуальність та визначний робітник на релігійно-церковній і національній ниві.

Зразковий душпастир і правдивий духовний отець для своїх парохіян, точний і обовязковий у всіх душпастирських діяннях. В матірній відновив стареньку церкву, а в дочерній (Жираві) побудував нову величаву. Під Його проводом розвивалося в парохії релігійне життя, убрале в організаційні форми кількох брацтв. Перед війною організував кілька разів паломництво вірних з цілого деканату до чудотворної ікони Матері Божої на Ясній Горі в Гошеві, і тим підносив їх релігійний настрій і релігійну свідомість.

В родинному життю прикладний муж і добрий, любячий батько, голова старого священничого роду, Він був потіхою і розрадою, порадиником і захистом для всіх членів цього роду.

Його дім славився щирою гостинністю, а при тім великою музикальністю усіх членів родини, тому там було все, головню в літних місяцях, гамірно й весело, все було повно гостей, своїх і чужих. Для докочичної інтелігентної молоді, яка в Нього часто гостювала, той дім був правдивою школою, у якій вона вчилася нелиштовариських форм, але передусім палкого патріотизму, яким Покійний увесь горів і ним усіх довкруги запалював.

Господь Бог дав Йому багато талантів (особистий чар, музикальність, голос, вимову, погідну вдачу, організаційний хист), які Його так і предестинували на Провідника. І Покійний тих талантів не змарнував, але орудував ними і зложив їх на жертівнику праці над спасінням повірених собі душ та для добра Церкви й Народу. Ціле Його життя пронизувала одна основна прикмета: Любов до Народу. Це була головна риса Його характеру і вихідна точка Його діяльності, так на ниві релігійно-церковній, як і громадсько-національній.

Покійний був одним із тих, нині щораз рідших типів священників, які в окруах, де душпастирюють, стають про-

відниками цілого національного життя даної округи, та навіть своєю працею виходять поза неї, несучи на собі майже виключно весь тягар національної праці, разом з усіми прикростями, які кожного національного діяча стрічають з усіх боків, від своїх і чужих. Покійний, уроджений в Підністр'янах, ходорівського деканату, працював як парох в Залісцях того ж деканату більше, ніж сорок літ, тому й не диво, що на церковно-релігійнім і національнім життю Ходорівської округи положив виразну печать свого духа, своєї праці і своїх творчих зусиль. Ходорівщину застає в 90-их роках мин. століття, сповиту туманом національної невідомости, без ніяких майже національно-культурних організацій. Кидається відразу до національної праці, і хоч наймолодший з тамошніх нечисленних діячів, стає провідником Ходорівщини аж до свого відходу. Через 40 літ лупає скалу національної безпросвітности і культурної відсталости та виполує бурян, що ним укрита була національна нива Ходорівщини, доти, доки вона не станула на такій висоті релігійно-національних досягнень, на якій інші повіті стояли вже віддавна. Не було в окрузі зборів, нарад, віча, релігійної чи національної маніфестації, концерту чи театральної вистави, до чого Покійний не дав би був почину, чи не взяв би активної участі. В повітовій раді в Бібрці відважно й гідно заступав українські національні інтереси. Все меткий, бадьорий, готовий до всякої громадської праці і до самої смерті повний молодечого ідеалізму, який усім довкруги Нього уділявся. Не диво, що коли в березні м. р. відходив на нове місце, до Стрия, ціла Ходорівщина зійшлася до свого центру, щоби там, у гарній салі „Народнього Дому“, побудованого м. ін. завдяки Його ревним заходам, попрощати Його та зложити Йому подяку за те все добро, що Він впродовж своєї довголітньої праці для округи зробив.

Парохію Стрий дістав Покійний запізно. Стрияни прийняли Його з радістю, бо знали, що дістають не тільки ревного й зразкового душпастиря, але й великої міри національного діяча. І не завелися на Нім. З подивугідною, просто молодечою енергією взявся Покійний (на восьмій десятці літ!) за працю душпастирську і громадську. А в Стрию є тієї праці аж надто багато! Вона молодших від Нього передчасно у гріб загнала. Та Покійний наче не бачив тягару тієї праці і тієї небезпеки, які вона скривала для Його втомленого серця, Він ішов тій праці назустріч, як усе передтим, веселий, бадьорий, аж до крайности обов'язковий. І серед розгару тієї всесторонньої праці прийшла смерть. Умер, як жовняр на стійці, сповняючи свої душпастирські обов'язки, в саме Навечеря Богоявлення.

І заплакав Стрий над передчасною могилою свого Пароха, заплакали Залісці за своїм Духовним Вітцем, смут-

ком покрилася вся Ходорівщина, довідавшись, що помер її довголітний Провідник.

В четвер 21. січня відбулися величаві, маніфестаційні похорони Покійного на стрийське кладовище. Взяли в них участь понад 40 священників стрийського, ходорівського та інших деканатів і тисячні маси вірних. По дорозі співав на переміну мужеський хор і грала стрийська сокільська орхестра. Виголошено багато жалібних промов. Не зважаючи на сильні морози, з Залесець і Ходорова прибуло багато відпоручників установ з вінцями і звичайних парохіян, щоби віддати останній поклін Покійному. — В Й. П.

о. Петро Хомин.

Всячина

Річниця коронації Св. Отця. Дня 12. лютого припадає 15-та річниця коронації Св. Отця, папи Пія XI. Пятнадцятьлітна керма папи Пія XI. Христовим кораблем — це одна невтомна праця Христового Намісника над здійсненням основної ідеї, — завести між людьми „*Pax Christi in regno Christi*“. У своїх славних на весь світ енцикліках подає Папа успішні ліки на всі ті небезпеки, які загрожують одиницям, родинам, молоді й цілим суспільностям і народам, та не дають їм змоги досягнути саме той „Христовий мир у Христовім царстві“. Під мудрим проводом папи Пія XI. Католицька Церква досягнула небувалу моральну силу й авторитет в цілому світі, бо вона, стоячи незломно на засадах Христової науки, самотока всилі врятувати людство, що потапає в каламутних хвилях безбожницького матеріалізму.

Знають про це не лише католики, але й іновірці, які з тугою глядять на Скалу св. Петра, очікуючи відтіля морального відродження людства.

В річницю коронації Св. Отця занесемо мольби до Всевишнього, щоби благословив його на довгі ще літа здоров'ям і силою — кермувати певною рукою Христовим Кораблем у нинішні грізні часи.

Тристалітний ювілей смерті митрополита Рутського, що його започаткувало українське греко-католицьке духовенство разом з своїми Єрархами Унійним Зіздом, викликав живий відгомін не тільки серед нашого народу, в краю і за границею, але й серед чужинців, католиків й іновірців. Колись постараємося зреферувати голоси преси, своєї й чужинної, про цей ювілей.

В Перемиській єпархії святкування ювілею починається вже в неділю 14. і 15. лютого цього року (Стрітенья)

торжественним Богослуженням, щоби подякувати Богови за ласку, „що маємо щастя належати до св. Католицької Церкви та що в особі митрополита Рутського дав нам так дуже заслуженого для нашої Церкви чоловіка“, а далше, щоби випросити в Бога ласки „повороту на лоно св. Церкви наших незєдинених братів та в ціли заховання нашого народу та цілого католицького світу від страшної язви большевизму“. Преосвящ. Йосафат, Перемиський Владика, видав окреме послання до вірних, в якім змалював велику Постать митрополита Рутського та його значіння для нашої Церкви, і взиває цілий український нарід та всі його стани до вшанування його памяти.

Випрацьовується програма ювілейних свят і в Львівській єпархії, а також, певно, і в Станиславівській.

Греко-католицька Богословська Академія і Духовна Семинарія у Львові вшанують ювілей 16. лютого торжественним богослуженням і Академією, влаштованою силами студентів Академії в мурах Духовної Семинарії, крім цього Історичний семинар при катедрі історії Церкви вшанує пам'ять славного митрополита прилюдним Святочним Засіданням, на якому прочитані будуть наукові реферати про життя і діяльність митр. Рутського та його значіння для Української Церкви і Народу.

„Ніч на Соловецькім Кремлі“ — стаття-спогади о. Доната Новицького, що ми її від жовтня 1936 року на сторінках „Ниви“ друкуємо, звернула на себе увагу деяких українських часописів. І так „Політично-Інформаційний Бюлетень“, орган УНР-івської еміграції в Польщі, в ч. 11—12 (26) за листопад—грудень 1936 р., згадує про цю статтю. На жаль, ця згадка якось дивно хаотична, а її тенденція для нас просто незрозуміла. Редакція у замітці ц. з.: „З нових книжок“ чомусь лиха і незадоволенна та а ргіорі квестіонус вартість споминів о. Новицького, домагаючися рівночасно видати їх окремою відбиткою для масового поширення між народом. Причину до незадоволення і до апріорного квестіювання вартости цих споминів дала їй отся наша заввага, яку ми перед печатанням помістили в „Ниві“: „Автор отсих споминів перебув увесь жах побуту на Соловецьких островах, як кількалітний вязень, тому вони незвичайно цінні“. Ось і все! Ніяких похвал і ніякої реклами ми для статті тим не робили, а тільки звернули нашим Читачам увагу на автора споминів, католицького священика східнього обряду, який те все, що описує, сам пережив, і тому його спомини незвичано цінні. Тимчасом „Політично-Інформаційний Бюлетень“ незадоволений цим нашим „запевненням“, бо, мовляв, коротеньке „переднє слово“ о. Новицького нічого ще нового, надзвичайного й незнаного про Соловки в собі не містить“ — і тому „Бюлетень“ просто сварить на нас, як

ми посміли назвати спомини о. Новицького незвичайно цінними. „Невжеж на думку редакції „Ниви“ — пише даліше „Бюлетень“ — спомини про Соловки п. Юрченка під назвою „Пекло на землі“, або книжка (документи) під назвою „Соловецька каторга“ не уявляють з себе „незвичайної цінности“? Хіба, що редакція „Ниви“ зі змістом тих, можна сказати, сензаційних в своїм часі видань не обзнайомлена“... і т. д., і т. д. — сердиться на нас, видно, нервовий редактор.

Щоб успокоїти схвилюваного редактора, відповідаємо ось що:

1. Що спомини „Ніч на Соловецькім Кремлі“ нічого незвичайного й незнаного про Соловки в собі не містять, про те і ми і Автор добре знаємо, тому що не він перший про те пише, — але що ці спомини, мимо всього, подають багато дечого нового із Соловецького пекла, і тому вони незвичайно цінні, в тому ми і наші читачі ні трохи не сумніваємося.

2. Вартість споминів о. Новицького незалежна від подібних споминів інших авторів, бо його спомини зовсім самостійні й оригінальні. Признаючи вартість споминів о. Новицького, не відмовляємо їй „Пекло ви на землі“ Юрченка, чи „Соловецькій каторзі“. Можемо Авторови зрадити, що з обома наведеними ним творами ми „обзнайомлені“. Мало того, „Нива“ в 1. числі з 1932 року, на стор. 32 sq. помістила була навіть рецензію на книжку п. Юрченка, в якій м. ін. ось що про неї написано: „Ніхто дотепер не представив нам життєвого трагізму під більшовиками в такій повноті, ширині та глибині, як д. Юрченко“.

Думаємо, що після цього всього редакція „Бюлетеня“ заспокоїться.

* * *

Паломництво до св. Землі — Перше після однорічної перерви: Єрусалим, Вифлем, Єрихон, Мертве Море, Назарет, Кана Галил., Тиверіяда, Капернаум, Гора Тавор, Кармель, Агени, Константинопіль.

Від 14. II. до 8. III. 1937. Зл. 950.—.

Liga Katolicka, Катовиці, Пілсудського 58.

„Francopol“ — Варшава, Mazowiecka 9 і Агенції:

Bielsko, Wzgórze 19. — Краків, Św. Jana 1.

Катовиці, Dworcowa 18. — Львів, Хорущина 18.

Познань, Św. Marcin 58.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

В Адміністрації „Ниви“ можна дістати зібрані в річники проповіді, друковані в „Ниві“ як додаток за рр. 1933, 1934, 1935 і 1936 в брошурі за зл. 2.50 річник.

Запас невеличкий.

Артистично-різьбарсько-столярська - позолотнича робітня

виконує всякі церковні роботи, як: іконостаси, престולי, кивоти і т. п. на час, стилево й дешево.

За солідне виконання ручить своїм майном.

Михайло Зварич.

Рогатин, вул. св. Юра 6.

Д У Ж Е П Р О Ш У всіх Всеч. Отців, у котрих є ще нерозпродані примірники моєї книжки про Настю Волошин І. частина, щоб щоскоріше звернули їх мені, бо приходять замовлення, а в мене вже тих книжок нема.

о. Г. Костельник.

ЧИТАЙТЕ Й ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ

„Н а ш а Б а т ь к і в щ и н а”

краєзнавче-туристичний місячник, орган Т-ва „ПЛАЙ”, в якому появляються статті найвизначніших українських дослідників різних ділянок краєзнавства та мандрівництва.

Цей багато ілюстрований журнал, що пропагує пізнання Рідного Краю й ширить любов до нього, повинен найтися в кожній українській хаті та читальні. Один зшиток (24. ст. на ілюстраційнім папері й у мистецькій обгортці) коштує 75 сотиків. — У передплаті: річно — 7 зл., піврічно — 3.50 зл.

Адреса редакції й адміністрації: ЛЬВІВ, ЧАРНЕЦЬКОГО 26.

Ступінь розвитку краєзнавства

се найкраще мірило культури народу.

Купуйте до своєї церкви тільки

СВІЧКИ „КЕРОС“

Львів 15, Окружна 108 а.

НИВА

**ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС**

БЕРЕЗЕНЬ

1937

З М І С Т

	Стр.
<i>Роман Лиско:</i>	
Слава Пресв Богородиці у наших богослуженнях	81— 87
<i>о. В. Дубицький:</i>	
Рятуймо наші парохії.	87— 93
<i>Др. В. Левицький:</i>	
Світовий Калєндар.	93— 96
<i>о. Г. Костельник:</i>	
Становище „Місіонаря“ до стигматизації Насті Волошин	97—104
<i>б. л.</i>	
Надіслані журнали й часописи за 1936 р.	104—115
Всячина	115—120

В Адміністрації „Ниви“ можна дістати зібрані в річники проповіді, друковані в „Ниві“ як додаток за рр. 1933, 1934, 1935 і 1936 в брошурі за зл. 2.50 річник.

Запас невеличкий.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2¹/₂ арк.
з проповідничим д о д а т к о м
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2'50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Роман Лиско

Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях

3. Богородичні празники

(Продовження)

Різдво Ісуса Христа ¹⁾ і Собор Пресв. Богородиці.

(25 і 26. грудня)

І знов минає дев'ять місяців святого очікування і в домі Йосифовім і в літургичному році. Та цей спокій перериває вкінці могутий приказ кесаря Августа, що бажав зчислити населення. Його приказ відбився відгомоном і в убогому Назареті. Його мешканці вибрались громадно, кождий до свого прадідного осідку. Тепер прояснилось Марії все. Коли взяли напрям на Вифлеєм, вмить пригадалися їй слова Міхея: „І ти Вифлеєме доме Ефратов...“ ²⁾ А Церква потверджує її здогади другим пророцтвом, що Бог мав прийти з полудня „Бог от юга прийде і святий із гори приосінення чаши“ (Стих. на Часах). Вже кілька днів перед величавим Христовим Різдвом уводить нас наша Церква у різд-

¹⁾ З огляду на те, що річево Різдво Хр. продовжує Марійську драму, а формально лучиться з Собором Пресв. Богородиці, не слід нам його лишати, мовляв, це не Богородичний празник.

²⁾ Міхей 5, 1, Мат. 2, 6.

вяну атмосферу¹⁾. Думками випереджуємо ще саму подію, прилучуючись по дорозі до путників, що зі всіх усюдів спішать до Вифлеєму. І хоч скорий вечірний сутінок покрив поля Юдеї, ми не спускаємо з очей жінки, якої година вже близька. Вона не скаржиться своєму печаливому товаришеві на труди подорожі, але тихо шепче, ціла затоплена в святій екстазі. „Носить Христа якоже миро неістощенноє, о! умний діва алавастр і сіє продідет в вертепі ізліяти духом яві, яко да наполне благоуханія его душі наша“ (Діва несе Христа, неначе алябастрова посудина незнищиме миро, щоб вилити його в вертепі і наповнити милим запахом наші душі (ласкою) [Канон]. Вже по словам Ісаїї облаки кроплять правду, бо „облаки возхожденіє своє полагає Господь²⁾ облаком нам дівою родитися грядет, яко да разорит душ наших гріха мрачний облак“ (Канон). Чи ж не сповняється те, що поетично малює псалмопівець, як Господь неначе по облаках ходить на крилах вітру. Бачимо, як „во облаці легці“ йде „Ісус пребожественний“ (Канон „Отверзу“ 4 п.) до Вифлеєму, щоби мов „капля каплющая на землю“³⁾ зросити і наводнити духову посуху світа. А Марії на серці так легко! Вона на крилах вітру понесла б Христа, та щож, не полишить старенького товариша подорожі.

А чого ж це св. Йосиф такий сумний, понурий?! Час від часу непевним зором погляне на свою подругу і замість набратись охоти до дальших трудів, тяжко зітхає. Приступаємо ближче і підслухуємо розмову: „Маріє! Что діло сіє, еже в Тебі зрю? недоуміваю і удивляюся і умом ужасяюся! отай убо от мене буди вскорі! Маріє! Что діло сіє еже в тебі вижду?! За честь — срамоту, за веселіє — скорб, вмiсто еже хвалитися укоризну ми принесла єси! — Ктому не терплю уже поношеній чоловіческих! ібо от єрей із церкви єдин, яко непорочну тя пріях і что видимое?!“ (троп. на часах). Та як ніжно відказує Марія: „Что мя зря непраздну дряхлуєши не відій всяко еже во мні страшнаго тайнства.“ (Канон). „Не дряхлуй Йосифе, зря мою утробу, узриши, бо раждаємаго от мене і возрадуєшися і яко Богу поклонишися“ (стихов. предпр.). Бачимо, що різко і то навіть дуже різко докоряє Марії Йосиф, не могучи собі ніяк пояснити її зміненого стану. Не мож було ліпше змалювати, як то „Бурю внутр імія помишленій сумнительних ціломудреній Іосиф, смятеся, к тебі зря небрачній і бракооокрадованную помишляя...“ (Акафіст). І це спонукує його навіть сказати Марії: — Йди собі геть! — Не з жорстокости! Ні! Але тому, що був „ціломудреній і „восхоті тай пустити ю“⁴⁾. Та Марія не пе-

¹⁾ Авторами канонів є Косма й Іван Дамаскин, стихирі крім цих уложили: Кирило Єрусалимський і Андрій Критський.

²⁾ Псалом 103, 3.

³⁾ Псалом 71, 6.

⁴⁾ Мат. 1, 19.

реймається тим дуже, бо вона знає, що ось-ось виявиться все. Вона така щаслива, що цей людський докір не займає Її Богом переповненого серця. Її щастя нічо не всілі зменшити: ні труд, ні докір, ні терпіння. Бо ціле Її щастя „вся слава дщере цареві внутр...“¹⁾. Небо скоро взяло Її в свою оборону. Бо коли відтак питаємося св. Йосифа: „Йосифе, рци нам, како юже от святих пріял єсидіву, непраздну приводиши в Вифлєєм?! „Аз — відповідає — пророк іспитав і вість прієм от Ангела²⁾ увіритися, яко Бога родигь Марія несказанно...“ (тропар на Часах).

Підходять до міста. „Вєфлєєме готовися“ — закликає Церков“ — „на срітеніЇ Діви Марії і Богоматери се бо грядет к тебї младенца носяще Христа!“ (сід. предпр.). Та не чує гордий Вифлєєм, що цар царів і Господь господей вибрав собі його на місце народження. Бо ось „наста время рожества і місто ні єдиноже бі обиталищу...“³⁾ (Троп. навеч). Не було для Бога місця серед можних цього світа „...но якоже красная палата вертеп цариці показашесь...“ (тойже). І тому Церква відразу звертається до простих щирх душ „Великий пастир... ѿт діви приходить! Пастиріє возопійте... се бо агница пастиря вам в ложеснах носящи родити грядет!“ (Канон). Володар вселенної вибирає захистний пастирський вертеп, бо ця убога яскія була для Нього найгіднішим місцем на землі. І тут на сінї повила Марія свого Первенця і положила його в яслах.

І коли ставалася ця Тайна в вертепі, на полях вифлєємських загорілось небо. В яскравім світлі заясніли небесні хори і „свирілей пастирских уставляя піснь, воінство Ангельское возглашаєт глаголюще: — „хвалу воздайте... овцами владіющі! Престаніте свиряюще іже над чредами пасомих старійшини! Возопійте поюще, яко родися Христос!!“ — І як відгомін того заклику відзивається пастирська сопілка (свиріль)⁴⁾: [Сід. навеч. і попразн.].

„Ангельскія предідіте сили, іже во Вєфлєємі уготуйте ясли, Слово бо раждається... на радость Богородици...!“ (стихир. предпр.) Щож кажуть пастирі!? — Ми прийдемо, лише ви, ангельські сили, „предідіте“ і приготуйте ясли! Впроваджуючи до їхніх слів мельодію сопілки, ще маркатніше зазначає наша Церква факт, що з людей перші привитали Христа пастирі.

— Слово бо раждається... — на радость Богородици!..

¹⁾ Псалом 44, 14.

²⁾ Мат. 1, 20.

³⁾ Лука 2, 7.

⁴⁾ Одну подвійну пастирську сопілку привіз зі Святої Землі. о. Ректор Йосиф Сліпий. Коли прийняти, що підцим оглядом там майже не було постулу, можемо догадуватись, що на поді“них „свирілях“ грали теж пастирі в часі народження Христа.

„Жена єгда раждаєт, скорб імать, яко прийде год єя: єгда же родить отроча, ктому не помнит скорби за радость, яко родися человек во мїр...¹⁾“ Так! кожна жінка тішиться, коли приведе дитину на світ! Не памятає болів, які вперед мусіла перенести! Про це сам Христос говорить! А що сказати про цю жінку, що „безболізнєнна“ родить? ²⁾ Бо знаємо, що не могла без гріха зачата поносити кари гріха первородного. Не могла та, що чудесно зачала, по людськи породити Бога, так як кожна жінка! Щож сказати про Її щастя, коли породила Ісуса? Дівство лишилось ненарушене, так як того Вона собі бажала, та мимо того дізнає найбільшої материнської гідности. Направду! Окремо! Окремо! Божої ласки потребувала Марія, щоби видержати той спонтанний наплив радості! І мов ті краски, що чергуються на Її зворушенім обличчю, щораз інші почування переплітають Її Богоматеринське серце. Щойно радість по причині великої Тайни, — а тут вже терпіння по причині убожества і холоду яскіні; щойно сама дрожить на вид Воплоченого Бога, а вже з ніжним материнським спокоєм потішає Боже немовля; щойно поцілунок Матери, а вже поклін слуги: „Сина Божія діва держащи во обятїїх матерскими облобизаньми цілующи віщаше: сімени не познах в зачатїї і тлінїя не подях в рожденїї“ (Канон). Вона „дівство по рождествї запечатано видящи ужасом одержима бивши“ (тойже), з любовю безнастанно глядить на Нього, а уста Її заклопотано шепчуть: Чадо, како нині повію тя, песком повивающаго море?! (тойже), „како ты руками держу держащаго вся, како на тебе без страха возрю, на него же не сміють зріти многоочитїї?! (стихови), „како зрю тя і разумїти тайни не могу, безмірнїя нищети Твоєї, вертеп бо малїйший внутр ты вмїщаєт! (стихр. предпр.) — Як тебе я грудьми му кормити, Тебе, що всіх кормиш, як Тебе назву своїм сином, я Твоя слуга? (стихир. предпр.) А „Дїву раждающую превічноє Слово, Йосиф праведний піснословя вопїяше: вижду Та храм Господень...“ (сїдал. предпр.) О! Як хвалить цей праведний Старець Боже Провидіння, що так обильно нагородило його праведність! Він вже за попередній несвідомий докір відплачує Марії здвоєною ніжністю і любовю! — Та що це за голос і гамір коло яскіні?! „Отверзіте ми врата! Отверзіте ми врата! Вшед в ня узрю зиждителя, яко младенца пеленами повиваємаго!“ Не бачив ще вифлєємський пастир таких ночей, як ця ніч! Миттю віджило в його памяти все, що знав про Месїю! Не тямлячи себе, він інстинктивно прямує свої кроки до поблизького вертепу. І тут виходить на яв гарячий східний темперамент: „Отворїте

¹⁾ Йоан 16, 21.

²⁾ Всі майже наші Крестобогородничні висказують цю загальну думку св. Отців, що Марія без болю породила Ісуса.

мені двері!“ Він хотів би вже побачити!... І отворили йому. Вийшов до яскині і став наче вритий. Вид, який відкрився перед його очима, прикував його до місця; він остовпів. Та по хвилі з його уст виходять слова, повні великого подиву і захоплення.

„Таїнство странное вижду і преславноє!: небо — вертеп!; престол херуміський — Діву; ясли — вмістилище!...“ (Я бачу велике і страшне чудо! Перед моїми очима не вертеп, а небо!; діва стоїть наче херувимський престол!; а малі ясла вміщують Невмістимого Бога!...).

А що це за поважні кроки знов біля стаєнки?! Це поважно входять „три владики з княжого роду“ (найстарша коляда). Бо — „Маріє“ — це — „небесна зірка із чрева твого возсія і зізвдословци подвигошася сію видіти...“ ¹⁾ (Канон). Приходять волхви, а Марія питає їх: — Кого шукаєте, бо бачу, що ви з далеких сторін приходите: — „Прийдіте і внидіте со тцанієм і видіте невидимаго — ониже со усердієм внидоша і поклонишася і дари принесоша пророцтво божественне ісполниша...“ ²⁾ (стихов.).

Скільки дивних вражіннє дізнає Пречиста! Ангельський спів... привіт пастирів... чужосторонні владики... все це мов у сні пересувається перед її очима. І все те скривала Марія у своїм серці! ³⁾ Скривала, щоби відтак надхнути св. Романа Солодкопівця, який вийшов в Кировім храмі в Царгороді на амвон і заспівав:

„Діва днесь пресущественнаго раждает і земля вертеп неприступному приносить, Ангели со пастирми славословят, волхви же со зізвдою путешествуют, нас бо ради родися отроча младо превічний Бог“ (Кондак) ⁴⁾. А в пісні чуємо і радісне стрибання пастирів і прискішені кроки зіздарів і їхні низькі поклони.. А ось вони вже в яскині! Здержуються! — (вказує кінцеве *ritartando*). Ба, що більше! Пісня віддає танець цілої землі по причині загальної радості! Бачучи, як небо і земля обдаровує Боже немовля, і ми питаємо: „Что тобі принесем Христе?... Каяжда бо от тебе бивших тварей благодареніє тобі приносить: ангели — пініє, небеса — зізвду, волхви — дари, пастиріє — чудо, земля — вертеп, пустиня — ясли; мижє м а т е р - д і в у...! (сти-

¹⁾ Марію неначе проображувала зірка, пророкована Валааомом, яку саме тепер побачили волхви (Числ. 24, 17).

²⁾ Пс. 67, 32, Ісаїа 18, 7, Пс. 71, 10.

³⁾ Марія жє соблюдалає вся глаголи сія, слагаючи в сердци своем“ (Лука 2, 19).

⁴⁾ Що Роман Солодкопівець є автором цього кондака, це річ безсумнівна. Марко Ефеський у своїм творі про кондаки пише, що чудний Роман одержав від Богородиці, що явилася йому в сні, звиток (τόμου) з приказом, щоби його зів. Коли це сповнив, вийшов на амвон — а тоді було Різдво — і почав співати „Діва днеси!“ — Відтак творив і другі кондаки в числі ок. 1000.

хир. празн.). І справді. Ми не можемо сьогодні нічого ціннішого принести Христові! Дивно нам, що Вона від нас виїшла і доступила такої пошести: „Безневістная діво! Откуда прешла єси? Кто родивий тя? Кто і мати твоя, како зиждителя носиши на руку? Како не растлилася єси утробою...?!” (стихир. празн.).

„Возвеличил єси Христе рождшую тя Богородицу в подобострасное нам облеклся єси тіло...!” (Канон предпр.). Бо скільки Божого пониження бачимо у вчоловіченім сині Божім, стільки людського вивищення помічуємо в обожеštenній Його Матері. І тому сьогодні Церква взиває нас: „Душами чистими і нескверними устами, прийдіте возвеличим нескверную і пречистую матер Емануїлеву; єюже із нея к рожденному приносяще молитву... (Канон). Наші церковні пісні, як бачимо, за св. Отцями висловлюють загальний погляд, що всі молитви до Бога приносяться за посередництвом Його Матері. І всі Божі ласки через Її руки спливають на нас. Бо так було і на початку, як мав прийти Спаситель на землю...

Перед приходом Месії панував на землі голод Божого царства. Морально запустіле людство мучив духовий голод, голод правди і щастя. Наша Церква малює Його порівнанням, взятим зі Ст. Завіту і ставить перед нас 7-літний голод, передсказаний сном фараона, коли Ізраїль був у Єгипті, і тут Марія являється „стог гуменний”; Вона стає тим шпихлірем Животного Хліба „хотящаго от глада человечество избавити” (Стих. пред.), який віддано (так як колись єгипетському) сьогодні Її Обручникови Йосифови під опіку. І св. Йосиф (Його радо порівнують з біблійним Йосифом наші літургічні книги) береже цей шпихлір і як „глава жені муж”¹⁾ має батьківську владу і над Марією і над Ісусом. І досі Марія джерелом ласк, що благодатним дощем зрошують запустілі серця, і шпихліром „Хліба преестественного”, що ратує душі людські від голодової смерті.

Слідуючого дня по величавім празнику Христового Різдва святкує наша Церква пам'ять найближчих осіб народженого Спасителя, то є „Собор Пресв. Богородиці”²⁾.

Як величавий і багатий цей другий період життя Пречистої! Тут зеніт Її дівичого блиску і гаряче полудне материнської любови. В тій переважній хвилині втілення Бога, задля якої, кажуть³⁾, земля була сотворена, на тім мі-

¹⁾ І Коринт. 11, 3.

²⁾ Пр. Два Марія брала безпосередню участь в втіленні Христа, а св. Йосиф лише відіграв посередню роль, тому його пам'ять святкує Церква в першу неділю по Різдва.

³⁾ Св. Отці і новіші теологи видвигають думку, що втілення було б і без огляду на первородний гріх. І задля нього зістала сотворена земля, щоби виявилася любов Бога до сотворіння.

сці¹⁾ і серед того народу²⁾, задля якого Ізраїля сотворив Бог, стоїть Марія, а на Неї очі звертає вселенна. В одній руці держить лавровий побідний вінок дівства, другою голубить до своїх грудей Спасителя світа. А Церква наша співає:

„О Тебї радується Благодатная всякая твар!

Ангельский собор і человеческий род!

Освященный храм і раю словесний

Дівственная похвало! —

із неяже Бог воплотися і младенец бисть!

Ложесна бо твоя престол сотвори

і чрево твоє просторніє небес соділа!“

[Сідален Богор.]

(Продовження буде).

о. В. Дубицький

Рятуймо наші парохії

Рефлексії на марсінесі розписаного конкурсу на опорожнені парохії (66 пар.)

(Дискусійна стаття)

Від часу великої війни виставляють у нас рік-річно на конкурс таку велику кількість парохій, що воно навіть приблизно не відповідає нормальному запотребуванню в часі мира.

Так само, — оскільки мені відомо, — на деякі парохії впливає аж надто велике число прохань, а на інші замало, так що нерідко нема з кого уложити терна; є також і такі парохії, що раз-у-раз, від ряду літ, виставляються на конкурс, але нема на них ніякого кандидата.

Є парохіи, що в розмірно короткому часі, по кілька разів змінюють місце. Є такі, що часто подаються і не дістають того, чого шукають, або, як і дістануть, то ре-зигнують.

Така непосидючість наших священиків і безупинна мандрівка з парохії на парохію, є загрозливим явищем, яке свідчить лиш про якийсь душевний несупокій, вічне невдоволення та взаємну зазидливість. Одним словом, діється щось ненормальне, для Церкви і нашого духовенства у високій мірі небезпечне.

¹⁾ На високім вершку обожання людської природи.

²⁾ Серед Нового Ізраїля, серед Церкви, для якої Ізраїль' пригото- вив тіло Спасителя.

Яка цьому причина і яка на це була б рада?

Причиною втечі від занижених парохій і шукання щораз інших, є загальне погіршення й упадок засобів нашої екзистенції, яку спричинила:

1) Девастація великого числа парохій з причини воєнного лихоліття. В тому часі понищено багато парохіяльних будинків, яких вже не відбудовано, бо не було за що; інші знов знаходяться у такому лихому стані, що нема де навіть теперішньої господарської мізерії зложити.

Забракло також живого і мертвого інвентаря в достаточній кількості, а на доповнення його нема засобів.

Наслідком цього наступило обниження польової культури. Багато колись управленого поля лежить тепер облогом, або виявлюється рік-річним вівсяним засівом, бо нема його чим згноїти, або поліпшити штучним навозом. Подекуди кращі поля продано на парцеляції, бо на це найшлися ліпші покупці, а гірше залишилося і видає малий прибуток.

2) Наступив загальний упадок рентовності рільної господарки, зате являються щораз вищі і тяжчі данини і податки, які з'їдають всякий добуток, так що парохі з великих, колись дохідних парохій, втікають на малі, з меншою кількістю поля.

Забракло також колишньої безкорисної підмоги з боку парохіян; а підвишка платень для домашньої служби, повсякденна затрата почуття чужої власності і великі, тут і там, польові шкоди, складаються на хмарне і журливе життя сільських парохів, без огляду на малі чи великі парохії.

3) До цих головних причин, від нас незалежних, долучуються і такі, що на них можемо мати вплив і в певній мірі можна перед ними боронитися. А саме:

а) За багато молодих завідателів, без досвіду, або таки неопресвітерів „з голки“ висилається відразу на більші парохії, де вони, свідомі свого лиш часового побуту, використовують, як лише можуть, і винищують ліс і поле, нічого не поправляють, не журяться тим, що по них буде і таким чином лишають по собі господарську руїну.

б) До таких самих шкідників належать також висланці на карні пости. Є малі парохії, віддалені від центрів, куди звичайно спрямовують винуватців на поправу.

Такі місця та їх мешканці гідні найбільшого милосердя й порятунку; аджеж вони тому нічого не винні, що вони бідні і відбиті від світу. Вони ж власне тому заслуговують на ще більшу опіку. Бо і в них є бажання соняшного релігійно-морального просвітку і кращого завтра, якого їм не можуть дати згірклі душою і зражені до людей і світа насилані пастирі.

На тлі упадку загального доходу з господарки, зростають конфлікти парохів з парохіянами, які не можуть знести цілого тягару удержання священика; витворюється догідний ґрунт для ширення єресей, радикалізму, тощо.

А все те разом спричинює той рух масової утечі з одних парохій на другі, без застанови і шукання рятунку.

Коли ми до вище сказаного додамо ще загрозу, що нас неупинно непокоїть, а саме:

Непевність ремунерації за навчання релігії і катихитур у середньому і народньому шкільництві, хитку і незалежну від нас поміч нашої конгруї, ухвалену парцеляцію духовних дібр, що вже стоїть за нашими дверми.

Зростаючі податки і такий самий видаток на службу і робітників, що роблять мінусовою нашу рілню господарку, о скільки хіба ми самі з нашими дітьми не будемо її управляти.

Вкінці останній наш засіб на удержання, — треби, — які з нестримною скорістю з року на рік зменшаються...

Тоді з грудей кожної вдумливої людини мусить добути ся енергійний поклик: „Кидаймо нашу пасивність і незрозумілу байдужність, а берімося до праці і до забезпечення нашої екзистенції на майбутність!“

Що ж ми маємо і можемо зробити?

На Заході, нпр. у Франції, де є розділ держави від Церкви, в багатьох дієцезіях ординарії домагаються від кандидатів богословії на свячення ще якогось фахового, практичного знання. І цілком слушно. Знаємо, що вже в початках Христової Церкви св. Апостол Павло був ремісником і працею своїх рук заробляв на свій прожиток. Це вказівка, в якому напрямку треба виховувати, в даних обставинах, наших наслідників. Ми, доживаючі віку, вже до того нездібні, за це ми повинні зробити те, що є в наших силах, а саме:

1) Наше життя і нашу господарську конюнктуру достосовувати до того стану, в якому ми находимося.

І так: для кожної парохії виробити плян господарської відбудови і консервації рільної культури, в рямцях можливости, та подбати, щоби цей плян був виконаний. Кожний парох, колиб він щорічно бодай дещо зробив і поправив у своїй парохії, з огляду на будучність, булоб тоді вже дуже багато зроблено. Бож треба признатися до того, що є парохії, де літами, крім видушування всякого можливого доходу з господарки, нічого в неї не вкладається з наміром на поліпшення на майбутнє.

Надзір над цією акцією повинна мати Господарська Деканальна Рада з о. деканом на чолі.

Декан, або делегат Ради, хай контролює щорічно стан парохії під господарським оглядом. Він нехай укладає з о. парохом і парохіяльною господарською радою плян направи на найближчий рік і допильновує його виконання, а так само подбає, щоб не було незаплачених податків і данин. В випадку таких залежностей повинна наступити негайно примусова, ратальна сплата з місячних конгруальних поборів, а в парохіях вищих конгруї, з винайму частин поля на податок.

2) Господарська культура не може бути полишена волі одиниць, з яких одні будують, а інші руйнують, лише мусить бути віддана систематичній збірній опіці загалу.

Ліси і сади мають служити на удержання не одного, а усіх парохів цієї парохії і тому рівночасно з вирубом одної частини ліса, або знищеного саду, в одному році, мусить бути засаджена така сама скількість нової культури наступного року.

При обняттю нової парохії сад і будівельний матеріал в лісі має бути відданий новому парохові протоколярно при свідках, з почисленням скількості дерев, а при відході вимога щонайменше такого самого числа до віддання. На місці старих, зрубаних, новонасаджених.

До переведення цього завдання необхідно установити Ординаріятських контрольорів, не добросердних сусідів, але справедливих і совісних, перейнятих відповідальністю і журбою про добро Церкви і майбутність цілого духовенства та запряжених.*)

Стверджені заслуги, чи ухили повинні рішати, рівномірно з душпастирською працею, до льокації на нові парохії. Тому кандидати на розписаний конкурс повинні долучувати потверджені викази того, що вони на занимай парохії в цім згляді зробили.

3) При відбудові господарських будинків, а особливо хати, з огляду на змінені обставини нашого життя, треба придержуватися норми:

Будувати не великі і дорогі, але малі і тревалі, з огляду на життя і здоровля, а не на празничні, чи родинні імпрези. Оскільки можна, з твердого матеріалу, криті бляхою або черепицею. Деревляні лише в крайній потребі і то там, де є власний ліс, або дешевий деревляний матеріал до купна.

За це уважати, щоби мешкальні будинки були сухі, соняшні і практичні. В середині ладжені і викінчені за новими гігієнічними вимогами і приписами. Не треба жалувати видатку на кафлеві печі, лазничку, окрему кімнату для

*) Митрополичий Ординаріят рішенням з дня 29. I. 1937 утворив Інспекторат над ерекціональними лісами Львівської Архиепархії.— Завв. Редакції.

служби, тощо. Речі — безумовно для здоров'я і життя потрібні. Це не витребеньки, а життєва потреба.

Булоб побажаним, щоби наша влада наказала виробити нормальний плян такої хати і будинків та узалежнювала будову від свого дозволу. Загально знаний люксовий дім в Бережанах, так званий „Ватикан“, хай буде пересторогою, як не повинно будуватися звичайних парохіальних домів. За ці гарні гроші можна було збудувати мешкання для пароха враз з чиншовим домом і приміщенням для церковної прислуги.

До переведення вище намічених завдань і до створення нових засобів на забезпечення нашої ечзистенції у хмарній будучності нам потрібно конечно збірної зорганізованої акції цілого духовенства і прихильної помочі нашої влади.

Добровільна, розпорошена, непримусова акція наших найкращих одиниць, не принесе потрібного результату.

Показчиком нашої спільноти і висловом консолідації наших намірів повинно бути м. ін. „Товариство св. Андрея“.

Воно проявило вже дотепер замітний поступ такої корисної для нас, на економічному полі діяльності, — а саме:

а) Оснувало допомоговий фонд і позичкову касу для своїх членів, яка вже як слід функціонує і неодному з тих, що є в потребі, приходить з поміччю.

б) Стипендійний фонд для священничих дітей, що є щойно в завязку.

в) Так само в завязку є фонд живих, — для хорих і вислужених священників.

г) Купило домівку і уряджує її для таких самих цілей. Урухомило в ній дешеву гостинницю для приїзжих. Також має бути уладжена відпочинкова саля і порадня для необізнаних з львівським тереном.

Кожний з нас мусить признати, що ці речі були потрібні і необхідні.

Одначе крім цього чекає на своє зреалізування ще одна пекуча справа, за яку повинна взятися окрема установа, одна з найважливіших у нашій добі, а саме: установа для відбудови і двигнення з упадку дотеперішніх джерел нашого удержання і творення до цього нових засобів.

Та на це потрібно перш усього відповідного фонду.

Цей фонд можна добути з ось яких джерел:

а) Процентова, добровільно на себе наложена данина цілого загалу духовенства, залежна від скількості ерекціонального поля, стягана примусово, на основі деклярації, нашою владою.

б) Гривни за переступства винищення ерекцій.
в) Означений процент від проданих в будуччині ерекц. ґрунтів, ліса, тощо.

г) Датки при зміні парохії на ліпшу.

д) Дари, записи, тощо.

ю) Вкінці можемо мати глибоке переконання і напевно рахувати на видатну підмогу на таку ціль з Епархіального Фонду, з переведеної парцеляції ерекціональних ґрунтів, о скільки лише наша власна акція буде однодушна і виявить дійсно життєздатну силу в переведенню наших намірів.

Цей фонд був би призначений: 1) На беззворотну підмогу, а почасти на безпроцентову позичку при відбудові необхідних ерекціональних будинків.

2) На створення нових засобів і джерел для удержання парохіяльного духовенства.

До останніх, у наших відносинах можливих засобів, можна б зачислити створення:

а) Рентовних овочевих садів.

б) В догідних місцях — пасік і яринних городів і лічного зілля на збут.

в) В горах — розбудову домів на літництва і захисти.

Нашою ціллю повинно бути в кожній парохії мати 1—2 моргів саду, евентуально пасіку або яринний город, з відповідним урядженням, не приватну власність пароха, а парохії.

До помочі в праці у пасіці, саді і городі, порадно було б зайняти відповідно вишколену до цього церковну прислугу (дяка й паламаря), з призначенням для неї відповідного проценту з доходу. В цей спосіб, даючи їй працю і спосіб до життя, ми придержали б її при церкві, яка не має її чим оплачувати.

В горах розкривається перед нами можливість як найкращого і найрентовнішого використання на майбутність тих засобів ґрунту і ліса, що їх маємо у своїх руках.

В цілій Європі і в нас змігся туристичний і лежцетарський рух до небувалих і нечуваних розмірів і для тої цілі чужинці захоплюють з наших рук щораз більше і що найцінніші будівельні площі та розбудовують на них літництва і захисти.

В цей спосіб стають вони власниками і панами нашої прадіної землі, збогачуються, а нас спихають в непрохідні місця і підчиняють собі на службу.

Треба лякатися, щоби не повторилося те, що сталося в Бориславі, Тустановичах і т. д. Чужинці з нутра нашої прадіної землі черпають золото, а колишні її власники, як денні робітники, вкриваються її болотом і брудом.

Живці в Трускавці і Жегестові були колись на ерек-

Як відомо, справа переміни юлійського календаря, що все ще обов'язує в нашій Церкві, на григоріянський, стає знов актуальною, завдяки промові прем'єра на внескові посла о. Любельського в варшавськiм соймі. Нераз підносилися голоси і в нас за і проти цієї реформи, видвигалися квестиї і національні і політичні й економічні, та тут їх наводити не хочу. Зазначу лиш, що хоч наукові аргументи все були та є за зміною нашого календаря на григоріянський, що обов'язує в цілому майже світі—а в буденному життю і в нас,—однак є великі обрядові труднощі (нпр. пасхальні), яких побороти так легко не далось б.

Справа заведення і в нашій гр.-кат. Церкві григоріянського календаря, хоч і як вона симпатична урядови з різних причин, являється однак під теперішню пору вже анахронізмом; реформа тревала б лиш короткий час, бо вскорі мусіла би уступити місця новій реформі, що приготується від досить давна в цілому світі і скорше чи пізніше по всякій правдоподібності увійде в життя. Це проєкт т. зв. вічного світового календаря, про який хочу сказати декілька слів.

Вперше виринула думка про введення нового календаря згл. зміни календаря в фінансових, економічних та торговельних кругах вже в р. 1900—1914, бо для них факт, що згори тяжко означити, якого дня в тижни випадає якась дата, а даліше неуправління свят, цей факт приносить багато клопотів і труднощів.

Перший почин до розбору цих питань дали конференція євангелицьких церков в Eisenach 1900 р., далі конгрес торговельних палат в Лондоні 1910 р., промисловий конгрес в Liège і Парижі 1914 р. і два конгреси в Швейцарії 1914 р. По війні утворила в цій справі Міжнародна Астрономічна Унія в 1919 р. спеціальну комісію під проводом кардинала Мерсіє, а вже в 1923 р. Союз Народів покликав окремий комітет з представників Голландії, Ап. Престола, Греції, Англії, Франції та Сполучених Держав до розслідування еventуальної реформи календаря (представником Ап. Престола був о. Gianfranceschi, астроном з Ватикану). Цей комітет працював два роки, а рівночасно секретар Союзу Народів Sir Eric Drummond вже в листопаді 1923 р. звернувся з відповідним квестіонером до всіх держав світа висказати погляди гоодиноких правительств на справу наміреної реформи календаря.

Цікава є відповідь усяких держав. Згоду на реформу, особливо що до Великодня, висказали Альбанія, Австрія, Бельгія, Болгарія, Канада, Китай, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, В. Британія, Греція, Угорщина, Індії, Італія, Латвія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Румунія, Сіам, Полуд. Африка, Еспанія, Швеція. В засаді згодився Ватикан та Православні Церкви, Англіканська Церква і усякі протестантські конгрегації. Царгородський патріарх з ентузіазмом висказався про реформу календаря, а саме про стабілізацію Великодня, те саме висказав в парламенті іменем Англії архієпископ з Кентербері. Ап. Престол в засаді годиться на реформу (eventуально і справу стабілізації Великодня, однак вимагає узгіднення думок у всіх приклонників реформи (не згодиться лиш, щоби рік мав 13 місяців); на случай згоди не буде ніяких перепон для реформи¹⁾.

13 років великих зусиль треба було, щоби справу до-

¹⁾ Усі дані беру з статті Ж. Кента (Appraisal of League Effort), Journal of Calendar Reform, Nr. 4, December 1936, New York.

вести до недалекого, корисного вирішення. Цю акцію переводить в діло з великою енергією т. зв. „Світова Календарна Асоціація“ (The World Calendar Association) у Новому Йорку, що має членів і представників у всіх краях і державах світа, серед усяких кругів католицьких і протестантських, серед священиків і т. д.; вона видає місячник „Journal of Calendar Reform“, який інформує про всякі справи, зв'язані з календарськими питаннями. А ця організація сьогодні так фінансово могутня, що цей журнал розсилає безплатно всім своїм симпатикам.

Який же є зміст цієї проєктованої, недалекої вже може, реформи? Як з долученої табелки бачимо, рік має ділитися на чотири рівні квартали (чвертьріччя) по 91 день кожний; перший місяць кожного кварталу має 31 день, два дальші місяці по 30 днів. Кожний місяць має 26 будних днів неділь 5, згл. 4.

Як з табелі видно, початок кожного кварталу і кожного й Новий Рік випадає все в неділю, а кожний день якогонебудь місяця випадає щороку (т. є все) в той сам день тижня, нпр. 15 травня все є в середу. З цього зіставлення виходить, що свят подвигних вже не буде, бо Великдень буде усталений раз на все, на день нпр. 8 квітня¹⁾ (аналогічно Вознесення 16 травня, Св. Духа 26 травня і т. д.), а Різдво Хр. на 25 грудня.

Однак 4 квартали по 91 дні дають всього 364 днів, а звичайний рік має 365 днів. Тому по 30 грудня (який щороку випадає в суботу), світовий календар додає ще один день без назви (т. зв. Грудень У, пор. табельку) т. є додаткову суботу, яка має бути днем відпочинку (пр. народнім святом), так що Новий Рік все буде в неділю. Коли ж даний рік буде переступний (т. є 366 днів), то додається аналогічний ще другий день по 30 червня (кінець другого кварталу), як другий день без назви (т. зв. Червень Л, пор. табельку), рівнож день відпочинку, так що 1 липня все випаде в неділю.

Таким способом задержується в головній основі григоріанський календар, а кожний рік годиться з сонішним роком, т. є 365.2422 (округло 365 $\frac{1}{4}$) днів, так само без зміни остаеться і пори року.

Як бачимо, цей проєкт, сьогодні вже дуже актуальний, є дуже простий і прозорий; він виявляє багато кривостей, особливо економічних, є дуже вигідний для статистичних розслідувань та устійнює раз на все дати свят. Коли ще взяти під увагу, то в тім проєкті відпадуть усякі відклички до дуже неправильних рухів Місяця, нпр. епакта, 19 літний цикл Метона, усякі золоті і недільні букви і т. п., та всякі тяжкі

¹⁾ Колиб Великдень усталено на 1. квітня, то Вознесення буде 9 травня, Св. Духа 19. травня; цієї справи — в дійсности формальної —

астрономічні обчислення, то користь з такої реформи календаря для цілої Церкви, а тимсамим і для нас є наглядна.

Всі другі проєкти, як нпр. введення 13 місяців в році та інші, показалися непрактичні і здається, навіть не підуть під дискусію. Спротив більшовиків, що в засаді є за реформою календаря, але видвгають свій проєкт у „великому масштабі“, та спротив жидів, що не хотіли би зривати з старим, дуже запутаним місячним роком, здається, не найдуть відгому в Союзі Народів, що вирішувати ме справу реформи. Життя буде сильніше від усяких теоретичних міркувань і відвічних малонаукових традицій.

СВІТОВИЙ КАЛЕНДАР

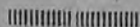
I. чвертьрік	II. чвертьрік	III. чвертьрік	IV. чвертьрік
Січень	Квітень	Липень	Жовтень
Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
Лютий	Травень	Серпень	Листопад
Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С
. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 . . .	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 . . .	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 . . .	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 . . .
Березень	Червень	Вересень	Грудень
Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С	Н П В С Ч П С
. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 **	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 *

*) Останній день року без назви (Грудень У).

**) Останній день II. кварталу в переступнім році — без назви (Червень Л).

L = Leap — Year Day (день переступного року — англ.)

Y = Year — End Day (кінець року — англ.)

Становище „Місіонаря“ до стигматизації Насті Волошин

Популярний релігійний часопис, яким є жовківський „Місіонар“, з правила годує своїх читачів побожними читаннями, в яких побожна фантазія свobodно розпускає свої крила — без острішої критики. І слушно, бо з одного боку притчі, будуючі легенди, гарні приклади, хочби були в своїй цілості вдумані, служать у релігійному життю як заохота, ідеал та дорогосказ, а з другого боку до простого народу треба підходити його категоріями думання. Так нпр. у жовківському „Місіонарі“ в ч. 2 з 1937 р. читаємо в життєписі „Св. мучениці Агафії“:

„І далі подала сміло: — Не боюся я нічого. Якпустиш на мене диких левів, то вони(,) побачивши мене(,) будуть тихі й боязливі. А кинеш мене в огонь, то Ангели з неба принесуть мені роси для охолоди“.

Ясне, як сонце, що ніяка мучениця так не могла не то відповісти словами, але ані в собі думати — бо се було би спокушування Бога й немудра гордість. Тай мученича смерть була би чистою іграшкою, якщоб мучениця мала а ріогі таку самопевність. Але побожна фантазія тут розпустила свої крила...

А якжеж се сталося, що Редакція „Місіонаря“ в тому самому числі (ч. 2 з 1937 р.), пишучи про стигматизацію, попала в „страшенно критичний тон“?... Нема такого немудрого грамотного пастуха, що вмиє не зорієнтувався би, „куди вітер віє“, і не подумав собі: „О, щось отці від „Місіонаря“ недобрі на Настю Волошин!“

Се перша згадка „Місіонаря“ про нашу, нині вже на весь світ славу, стигматичку. А тенденційність „Місіонаря“ тут така, що критичному читачеві аж недобре робиться. Автор статті ужив всіх (зрештою дешевеньких — на які його стати) хитрощів, щоб „і вдарити і спасти себе утечею“.

Згадку про Настю Волошин „Місіонар“ помістив не в своїй рубриці „Вісті“ і не в окремій статті ad hoc, а під високим титулом: „Катихизмова частина — Перша Божа заповідь — Про стигматизацію“. Ані в богословських книжках під цим титулом нема звичаю писати про стигматизацію. Чомуж „Місіонар“ тут сів аж на таке високе сідалище? Очевидно тільки тому, щоб міг чимнебудь збутися Настиної стигматизації та щоб міг виступати як суддя — ніби в імені Церкви. Немалі претенсії!

По імені „Місіонар“ згадав Настю тільки в ч. 1 з 1937 в останньому реченні статті „Про стигматизацію“. Ось як:

„В теперішніх часах з часописів читаємо, що сьогодні живе кілька таких осіб, що видно було на їх руках і ногах рани. Один священник капуцин о. Пій (в Італії), Тереса Найман (у Німеччині)(,) Настя Волошин (у Галичині)(,) що про неї недавно писалося в часописах“.

Перед сими рядками автор згадав стигматичку Катерину Еммеріх і „не забув“ додати, що „з її видіннями є трохи трудніша справа. А це, що не так вони посписувані, як вона їх оповідала. То вже ті, що писали, дещо попереіначували. Так, що й годі сьогодні напевне сказати, що бачила в видінню Катарина Еммеріх, а що додали ті, що писали“. На 12 рядків згадки про Катарину Еммеріх автор витратив 5 рядків, щоб три рази повторити, що ніби видіння Катерини Е. фалшиво списані! Але се в нього не lapsus, а обдумана тенденція: він зпоза плота кидає каменем на мене і на саму Настю, „повчаючи“ простий нарід, як колиб виразно ось таке написав:

„Людоньки, не вірте тому, що пишуть про Настю Волошин, бо се вже таке бувало, що видіння стигматичок пускали у світ пофалшовані...“

Для добра самої справи мушу завважити, що се тільки з догад деяких, що видіння Катерини Е. ніби невірні списані. Тим припущенням вони хочуть пояснити деякі наглядні помилки в тих видіннях. Та в дійсності се не є ніяке пояснення, отже й безосновне припущення, бо помилки приходять чи не у всіх т. зв. „приватних об'явленнях“. І можна сі помилки зовсім вдовольно пояснити, не нарушуючи авторитету ані „завітного“, ані „приватного“ об'явлення взагалі — але се „зависокі пороги“ для „Місіонаря“ і його Редакції (якій ще треба вчитися граматично писати, що видно вже й з тих пропущених протинків у сій її статті, а ми їх подавали в дужках).

В ч. 2 „Місіонар“ уже по імені не згадує Насті Волошин, а пише загально — і то так, як колиб у Галичині було бодай 100 осіб, що ніби є стигматизовані, і народови добре треба матися на бачности, щоб не дати себе ошукати. А що в нас є тільки одна відома стигматичка, то сей тенор писання „Місіонаря“ звертається саме проти неї і в цілості проти неї. Я сказав, що се кождий пастух вміє зрозуміє. В 1. уступі сеї своєї статті „Місіонар“ щедро лянсує осторогу перед усякими ошуканствами, що при стигматизації виступали і можуть виступати. Ось його слова: „є й рани від Бога (св. Франц, св. Катарина й б. ін.), так знов з другого боку трапляється в таких річах також дуже багато(!) ошуканства. Наприклад був один кравець у Берні (Чехи), називався Єцер (1508 р.)(,) довгий час мав він стигми, вкінці показалося, що це було чисте обманство. Або такий випадок, що одна монахиня у Лізбоні

(Португалія 1588) довгий час зводила другі монахині своїми ранами, а викрилося, що це також було ошуканство. І то найгірше, що таких ошуканств не годен так зараз викрити... Бо попри правдиві об'явлення, як св. Маргареті Алакок, трапляються сновидіння, гістерії, а й свідомі такі брехні-ошука. Подібно і з ранами... Дуже подібно може бути і з тими явищами(,) видіннями, ранами тощо... Або рани, звідки в першій хвилі можна знати(,) чи це від Бога, коли бувають рани, яких автором зовсім не є Божі сили?"

Жидівські газети вже давно перестали лянсувати концепцію про ошуканство при стигматизації Насті Волошин, а „Місіонар“ дальше тягне собі ту пісоньку... Як то? Невже його не зобов'язує вже досі перейдена дорога сеї справи і її логіка? Тільки зарозумілість може так настроїти душу, щоб вона ні з чим не числилася. Дуже несмачне!

Колиб „Місіонар“ перед роком так був писав про Настю Волошин, то се ще було би зрозуміле. Та коли мовчав про сю справу такий довгий час, то певно мудріше був би зробив, якби був мовчав до кінця. Насті він не пошкодить, але собі пошкодить.

„Місіонар“ тенденційно реферує навіть історію ошуканств на полі стигматизації. Власне на тому полі було розмірно дуже мало ошуканств, тому що тут ошука не така легка, як деінде. Єцер, як фалшивий стигматик, не був уже кравцем, але монахом францісканином (братом), і не він сам робив собі стигми, але старшина того монастиря (чотири монахи), де він був, насильно пробивала йому „стигматичні“ рани — хапаючися того „дивінаційного“ засобу в борні за „непорочне зачаття Преч. Діви“ проти інших монахів. Єцера тероризували, хотіли строїти, а він вкінці сам зрадив справу. Інквізиція 1509 р. спалила тих чотирох монахів обманців. А ту монахиню з Лізбони, фалшиву стигматичку, власне монахині здемаскували.

* * *

У 2. уступі своєї статті „Місіонар“ ніби „повчає“ нарід про те, „хто може пізнати, чи якесь видіння є від Бога, чи якісь рани є правдиві стигми, а не тільки природні“. І пише: „Це може пізнати певне тільки св. Церква через своїх єпископів. Раз тому, що Церква — єпископи мають своїх фахових знатоків, які справу наперед добре розслідять. А друге, що Церква має дар непомильності, отже Бог не допустить(,) щоб вона в таких важних справах помилялася“.

„Св. Церква робить це звичайно так: наперед єпископ на місце висилає до такої особи комісію. Та комісія наперед літами слідить ту особу. Тересу Найман уже 14 літ слідять. Протоколи тієї комісії йдуть до Риму(,) там їх розглядає ще папська комісія. Часом ще Папа посилає свого особного

комісаря, щоб на місці оглянув усе своїми очима. Решта розслідів лишається аж на по смерті тієї особи. (За життя нікого не можна проголосити святим). Тоді ще слідять все життя тієї особи, чи було чесне, головн(,) чи було покірне, повне відречення себе і ін.(,) і аж тоді св. Церква каже на те своє слово“.

„Чому ж воно так довго тягнеться? Бо то справа Божа. А справи Божої не можна брати легкодушно. Тим більше там, де є небезпека, що під Божу справу може хто інший підшитися“.

„А доки того нема, то хочби не знати який учений казав нам так, (або ні),(,) то напевне вірити не можемо, бо навіть учені в тім миляться. Кілько то такого бувало, що вчені казали, що приходить душа, а то був собі звичайний спіритизм, або таки собі проста діавольська штука“.

Ми зачитували цілий сей уступ — слово в слово. Квестію стигматизації автор тенденційно змішав з процесом канонізації, притім наплів, що хотів — щоб і знову зпоза плота кинути на мене каменем і щоб собі дальше тягнути пісоньку жидівських газет про Настину стигматизацію: „природне... гістерія...“

Характеристичне, що український „Місіонар“ зайняв аналогічне, але ще куди гірше, становище до стигматизації Насі Волошин, ніж поляк лікар др. Петро Радло, що також помішав був стигматизацію з канонізацією, всетаки він уже не сумнівається в правдивості Насіної стигматизації. Я сьому лікареві відповів у II. частині моєї книжки про Настю. А „Місіонар“ ще й по тім всім, хоч і редагований священиком (а священик повинен би визнаватися цих справах), торочить те саме, що й Др. Радло, але ще більше софістично.

Авжеж се щось зовсім інше сконстатування стигматизації, а щось зовсім інше процес канонізації, себто процес проголошення когось святим! Стигматизацію стверджують за життя стигматизованої особи, а святим проголошують аж по смерті — і то звичайно по довгому часі. Якщоб се була правда, що собі пише „Місіонар“, що ніби, доки канонізаційний процес не закінчений, то доти „напевне вірити не можемо“, чи чиясь стигматизація правдива, чи ні — якщоб се була правда, то за стигматизовані слід би вважати тільки ті особи, що їх Церква вже признала за святих, а стигматизація всіх інших ще була би сумнівна. Таким способом вивернулась би ціла наука про стигматизацію, бо вона до тепер начисляє дещо понад 330 стигматизованих осіб, а з того тільки 60 святих. Отже не тільки нашу Настю не можна би вважати за правдиву стигматичку, але ані Тересу Найман. А перед кількома роками і сам „Місіонар“ розписувався про стигматизацію Тереси Найман! Яким же се способом?! „Місіонар“ у своїй статті про стигматизацію геть „переско-

чив“ ті критичні пружини в людському життє, що в першій мірі усталюють всяку правду. І канонізаційний процес спирається на тих критичних пружинах. Церква не береться когонебудь канонізувати, а тільки ті особи, котрим саме життя й історія вже дали свідоцтво незвичайної святости.

В тому життєвому процесі усталювання правди ніякі особи — ні комісія, ні церковні достойники — не мають патенту на непомильне пізнання правди. Лукаво й немудро воює „Місіонар“ проти того „хочби не знати якого ученого“, бо не тільки якийсь учений, але навіть простий чоловік знає чи одну справу ліпше, ніж нпр. неодна редакція. Знає її ліпше, бо ближче неї стоїть, пережив її, досвідчив, передумав — а інші люди не мали нагоди так близько стояти до тої справи, а навіть можуть бути згори упереджені до неї.

Бувало в минулих віках, що прості люди свідчили про метеори, що „то каміння з неба впало“.

Сі прості люди се на власні очі бачили і дійсно знали справу ліпше, ніж тодішні учені астрономи, що мали мильне переконання, начеб се був абсурд, щоб каміння могло з неба падати.

Подібно прикрі помилки бували і в церковному життє, Для прикладу згадаємо ославлену Макрину Мчиславську, яка вяжеться з історією нашої Церкви. Під тим фалшивим іменем і прізвиськом виступала від 1845 до 1869 р. (отже впродовж 24 років!) якась обманниця, мабуть підозрілої кондуїти кухарка бернардинок з Вільна, удаючи василіанку, мученицю за унію (мучити мали її Москалі). Хоч російське правительство 1846 р. два рази демаскувало її, на заході (у Франції та в Римі) давали їй віру, а найбільші польські поети, Міцкевич, Словацький і Виспянський, гльорифікували її в своїх творах. Макрина вже 1845 р. удалася до Риму, де перебувала як настоятелька монастиря, для неї зорганізованого, аж до 1869 р., коли померла, як загально вірили, „in odore sanctitatis“ (в запаху святости). Також Папи окружали її незвичайною почестю, Пій IX навіть відвідав її в її монастирі. По світовій війні, коли воскресла Польща, відомий єзуїт о. Урбан здемаскував її — tandem aliquando.

Рим тут помилявся — а Петроград знав правду, бо стояв ближче до справи Макрини, мав ліпші інформації. Алеж тут не було канонізаційного процесу, в якому Церква непомильна, тільки була звичайна життєва диференціяція правди і неправди.

І Тереса Найман і наша Настя не є під канонічним церковним процесом, а знаходяться тільки на важках звичайної життєвої диференціяції правди й неправди, як і всі інші люди. Тому тут не так те важне, хто говорить, але що говорить: які аргументи промовляють за правдивістю стиг-

матизації. Та „Місіонар“, утікаючи він життєвої правди (бо не хоче її признати, а не має чим оспорити її), покликується на канонізаційний процес; а що канонізаційного процесу тут нема, то ніби „Місіонар“ має вільні руки в справі Настиної стигматизації — хитро „перескакує“ життєву правду. Який він необачний у своїй тенденційности! Ажте колиб його методу застосувати до нього самого, то ніхто не міг би „напевне вірити“, що „Місіонар“ є католицьким часописом, а не якимсь протихристиянським конспіратором, що тільки підшивається під католицьку фірму. Авжеж ніяка папська комісія, ні комісія єпископів, ні папський комісар *ad hoc* впродовж довгих років не досліджували „Місіонаря“ й не видали ніякої авторитетної децизії в його справі. Що „Місіонар“ має апробату свого місцевого єпископа — мої книжки про Настю Волошин також мають аналогічну апробату. Але видно, що се для „Місіонаря“ замало, бо він у своїй статті щораз говорить про „єпископів — Церкву“, а не про одного єпископа. Отже?!

Отже ось що: Як се вже зовсім певно утвердила звичайна життєва диференціяція, що „Місіонар“ виходить у Жовкві, видають його оо. Василіяни, що він є популярно-релігійний католицький часопис, так само певно вже утвердила звичайна життєва диференціяція, що Настя Волошин є справжня стигматичка і незвичайна душа під поглядом релігійного життя. Хто в нас, а ще до того на промірі від Львова до Жовкви і редактор і священник, ще не переконався про се, той або не хоче признати сеї правди, або не простудіював її — але з яким лицем він тоді відважився би явно писати проти неї?!

* * *

Ще в 1928 р. в „Ниві“ (ч. 6, стор. 234) я видав явний „льоґічний двобій“ якомусь „Альфї“, що зпоза плота викрикував на мене в „Новій Зорі“ за моє становище до відомих „духів у Бродах“. Але й дотепер ніхто з тих кругів не зважився на такий двобій, а „Місіонар“ дальше собі гукає на мене зпоза плота, що „там не приходила душа, але то був собі звичайний спіритизм, або таки собі проста діявольська штучка“.

Наївний жеж собі той „філософ“ з „Місіонаря“ — такий далекий від ментальности нинішнього наукового світа, наче якась бабуня зі села! Сеж наївне вигукувати нині „звичайний спіритизм“ — „діявольська штучка“. (Щож се таке „звичайний спіритизм“ у протиставленню до „діявольської штучки“ і до ділання душі умершої людини? Хиба „звичайний медіюмізм“, а не „спіритизм“!) Заналізуйте ті явища, викажіть наглядно, що в них чорт сидить — по-

кажіть того чорта Сталінови, а він зараз зрозуміє, що коли чорт є, то мусить бути і Бог. І зробите найбільше добродійство нинішнім людям, що загубили дорогу до Бога. А ви, замість того, викрикуєте на людей, що змагаються виказати, що для пояснення і надзвичайних явищ у людському життю природні чинники не вистарчають. Невже я проповідую якусь сатаністичну релігію, що ви тим своїм чортом зпоза плота шпурляєте в мене? — От своєї слави шукаєте і то легким робом, а не шукаєте божої слави!

* * *

В 3. уступі „Місіонаря“ дає відповідь на те, „як треба нам заховуватися до того часу, заки св. Церква скаже, чи правдиве чудо, чи ні“. І пише: „Перше, пошана до тієї справи... І тому то дуже нерозумно роблять ті люди й часописи, що висмівають ту справу. Бо може прийти до того, що викажеться все правдиве, а тоді покрийтесь соромом, і то соромом безбожних... Друге, здержливість. Все памятаймо, що заки забрали голос єпископи в тій справі, то все ще справа земська, непевна. Коли ж так, то всіляке може вийти. Доки Церква не взяла тієї справи під опіку, то до християнських душ та справа ще не відноситься. А яке є рішення єпископів — Церкви, то скажуть нам ОО. Душпастирі, або вичитаємо в поважних релігійних часописах.“

Ось чисто „соломонівське“ поучення: „Місіонаря“ і вдарив і заасекурувався на майбутність, щоб міг втекти, і знову вдарив („то справа земська, непевна — всіляке може вийти“). Хтож зі сього „поучення“ може зорієнтуватися, чи Настя Волошин, хоч вона черниця в монастирі, є під опікою Церкви, чи ні? „Місіонаря“ постійно пише в тій статті „єпископи — Церква“, а Настя є під опікою тільки одного єпископа. Отже що на речі? Якби „Місіонаря“ се вважав за достаточне, то мусів би був написати, що Настя вже є під опікою Церкви. Дуже вимовне, що „Місіонаря“ при всьому ні словом не згадав, що Настя є монахиною. І ще каже чекати на якесь рішення єпископів у тій справі, що за життя Насті, як і Тереси Найман (і всіх інших) не може статися. Ось собі тенденційна плутанина!

Але „Місіонаря“ ще на тому не скінчив. Ще остеріг людей, що „Бог може відобрати чудесну ласку через людське безвірство, брак пошани, але також через людську гордість, чванливість, як також через невимілість“ — очевидно: через невимілість ведення такої особи, котра дістала від Бога чудесну ласку. А тепер зарекомендувала себе Редакція „Місіонаря“, що саме вона могла би вміло вести таку особу з чудесною ласкою, бо саме їй дано знати правдиву католицьку божу науку, „як приймати та як від-

носитися до надзвичайних явищ" (яка се неграмотна синтакса!). Свою статтю „Місіонар" закінчує ось такими словами: „Дорогі наші Читачі! Оце вам Місіонар подає правдиву католицьку Божу науку, як приймати та як відноситися до надзвичайних явищ, про які ви нераз чуєте, чи читаете. Нераз почуєте про якийсь божий лист, про якісь духи, про відновлення образів, може трапитися, що й про стигми почувєте (1). Все пам'ятайте, що один Бог віра наша і все те, що маємо в катихизмі. Все проче, головн(о), що надзвичайне та дивне, приймайте так, як кажуть єпископи. Поза тим ми християни-католики іншої віри не маємо".

Деж властива причина, що „Місіонар" зайняв таке софістичне становище до стигматизації Насті Волошин?

„Rycerz Niepokalanej" з Нєпокалянова, що його видають оо. франціскани, отже, що так скажу, „стриєчний брат" жовківського „Місіонаря", десь тому рік написав про нашу Настю: „Polska Teresa Neumann — ale nieprawdziwa". Пришив латку — і замовк, бо се не його слава, а він с в о є ї ш у к а є.

Те саме й з „Місіонарем". Вже спершу доносили мені, що в тих кругах про Настю говорять: „З того не буде нічого, бо тою справою Костельник зайнявся". Дякувати Богу, вивів я Настю на „чисту воду". Я щиро описав (у 1 моїй книжці про Настю), яким способом я зіткнувся з Настею. Ті круги, що дають напрямок „Місіонареви", тоді не вміли піти тим самим шляхом.

А тепер рекомендуються, що вміють непомильно. Свого шукають!

о. Г. Костельник

Надіслані журнали й часописи за 1936 рік

Подаємо спис усіх журналів, часописів і взагалі періодиків, що їх у 1936 році наша редакція одержувала в заміну за наш місячник. Ми нарочно не поміщували їх у кожному числі, тому що такий місячний виказ є фрагментарний і не дає систематичного огляду всіх періодиків. Зате в цім покажчику ми дали деякі ближчі дані про кожний часопис, які дають деяке уявлення про його характер. І так по змозі подали ми видавця, бо це вказує часто про напрям часопису. Рік видання (який відноситься завжди до 1936 р. і є означений скороченням „Р.“) є важний остільки, що дає нам змогу зорієнтуватися, чи це нові часописи (які появилися щойно в 1936 р.), чи такі, що їх позиція й значіння вже закріплені (та вслід за цим технічно краще редаговані

й більше поширені). Адреса видання має практичне значіння, а відносно наших періодиків орієнтує про територію, де виходять ці часописи. Кажучи коротко, ми старалися, щоби цей покажчик мав і деяку бібліографічну вартість. Тому, якщо який журнал зачав або перестав виходити в 1936 році, ми зазначили точну дату. Де це не зазначено, то значить, що журнал чи часопис виходив правильно й ми правильно його одержували через увесь 1936 рік. З технічних причин подаємо цей список у цьому числі, зрештою це часто буває і в заграничних журналах (напр. „Theol.-prakt. Quart.“ завжди подає покажчик журналів за минулий рік аж у 2 числі за другий квартал наступного року). Хіба не треба пригадувати, що поміщення в цьому списку не є порученням. Кожний журнал чи часопис має таку вартість, про яку свідчить його фірма і спосіб редагування.

В порівнянні з покажчиком за 1934 рік („Нива“, 1934, 12, 435—440) наш обмін чисельно дуже збагатився. Цей список обіймає 106 позицій, а з 1934 року мав 80 позицій, отже виходило би, що ми зросли на 26 позицій. Та в дійсності ми за два останні роки збільшили свій обмін на 37 періодичних видань. Бо з цих 15 періодиків, що були поміщені в 1934 р., а в цьому списку їх нема, 8 перестало виходити, а деякі виходять дуже спізнено й появляються збірними числами за цілий рік щойно в наступнім році, тому й в цьому списку їх не поміщено. Припинено обмін лиш з 4 періодиками. Та, щоби бути якнайбільше в курсі всіх справ і щоби бути якнайкраще поінформуваними, задумуємо в біжучім році наш обмін ще збільшити, передусім з закордонними журналами. Такий обмін має обопільне значіння. Чужинців інформує про нас, а нас про чужинців.

Вкінці деякі зіставлення:

Мова. Із 106 періодиків, поданих у цьому списку, є: 55 українських, 21 польських, 7 російських, 10 іншими слов'янськими мовами й 6 неслов'янськими мовами.

Територія. Із поданих періодиків появлялось: 71 у Польщі, 12 у Чехословаччині, 10 в Югославії, 5 в Америці (Північній, Південній і Канаді), 3 в Німеччині, по одному в Італії (Рим), Бельгії, Мадярщині, Лотві й Маньджуїї.

Зміст. Список часописів у нашій показнику поданий за змістом, але більш формально. Коли брати фактично, то маємо 55 богословських, релігійних або хоч своїм призначенням не чисто релігійних, але на католицьких засадах спертих журналів і часописів; 12 православних і 39 вселяного змісту.

Періодичність. Ми одержували: 3 піврічники, 12 тримісячників, 5 двомісячників, 48 місячників, 14 двотижневиків, 19 тижневиків, 5 щоденників і бюлетенів. (Де-

які періодики без точно зазначеного очерку появи зачислено до тих, до яких найбільше зближувалися).

Урядові єпархіяльні органи.

1. **Львівські Архієпархіяльні Відомости.** Митрополіча Консисторія. Львів, Св. Юр. ІЩо-місяця. Р. 49.

2. **Перемиські Єпархіяльні Відомости.** Перемишль, Єпархіяльна Консисторія. Рік видання не зазначений. Місячник.

3. **Вістник Станиславівської Єпархії.** Станиславів, Перацького 11. Рік видання не зазначений. Появляється як місячник, але збірними числами.

4. **Вісти Апостольської Адміністрації Лемковщини.** Ап. Адміністрація в Риманові-Здрю. Появляється від 1935 р. Нумерація тягла й в 1936 р. (починаючи від 1-го числа з 1935).

5. **Душпастырь.** Урядовий духовний органъ мукачевской єпархії. Ужгородъ, Єпархіяльна Касса. Місячник. Р. 13.

Богословські й священничі журнали.

6. **Богословія.** Науковий тримісячник. Видає: Богосл. Наук. Тов. Львів, Коперника 36. Р. 14.

7. **Добрий Пастир.** Присвячений богословським і церковним справам. Станиславів, Перацького 11. Р. 6. Видавець і періодичність не зазначені. За нумерацією є тримісячник.

8. **Сівач.** Місячник присвячений проповіді й катихизі. Вид. і ред. о. Петро Дзедзик. Львів, Обертинська 29. Зачав появлятися в вересні 1936.

9. **Ateneum Kapłańskie.** Miesięcznik wychodzący pod kierunkiem Profesorów Włocławskiego Seminarium Duchownego, poświęcony Pismu św., Teologii Dogm., Apologetyce, Teol. Mor., Ascet. i Paster., Prawu Kan., Liturgice, Filozofii, Historii, Naukom Społ., Pedagogii i Sztuce Chrześc. Wydawca: Seminarium Duch., Włocławek. Р. 22,

10. **Przegląd Homiletyczny.** Kwartalnik poświęcony zagadnieniom kaznodziejstwa. Kielce, Seminarium Duch. Р. 14.

11. **Homo Dei.** Dwumiesięcznik ascetyczno-praktyczny. Organ Ligi Świętości Kapłańskiej. Tuchów (Krakowskie), Klasztor OO. Redemptorystów. Р. 5.

12. **Gazeta Kościelna.** Tygodnik Stowarzyszeń Kapłańskich w Polsce. Wydaje: Tow. „Biblioteka Religijna”. Lwów, Zygmuntowska 4. P. 43.

13. **Časopis Katolického Duchovenstva.** Ephemerides Theologicae cleri catholici in Republica Cechoslovaca. Praha IV., Hradčany, čp. 58. Принаймні 6 чисел у рік. P. 77 (10).

14. **Bogoslovska Smotra.** Organ Hrvatske Bogoslovске Akademije u Zagrebu. Zagreb, Radićev trg 4. Тримісячник. P. 24.

15. **Bogoslovni Vestnik.** Izdaja Bogoslovna Akademija. Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. Тримісячник. P. 16.

*Журнали присвячені Християнському Сходові
і справі Зединення.*

16. **Orientalia Christiana Periodica.** Commentarii de re orientali aetatis christianae sacra et profana, editi cura et opere Pontificii Instituti Orientalium Studiorum. Roma, Piazza S. Maria Maggiore 7. Чотири числа в рік — об'ємом около 500 стор. P. 2.

17. **Irénikon.** Prieuré d'Amay-sur-Meuse. Belgique. Видають Бенедиктинці византійського обряду. Двомісячник. P. 13.

18. **Oriens.** Dwumiesięcznik poświęcony sprawom religijnym Wschodu. Wydaje: Misja Wschodnia OO. Jezuitów w Polsce. Warszawa, Rakowiecka 61. P. 4.

19. **Der Christliche Orient** in Vergangenheit und Gegenwart. Видавець: Catholica Unio. München 23, Mandlstrasse 10. Чотири числа в рік об'ємом 32 ст. кожне число. P. 1.

20. **Keleti Egyház-Ecclesia Orientalis.** Tudományos és egyházpolitikai folyóirat. Organum menstruum scientificum graeci ritus catholicorum. Miskolcz, Melinda-utca 11. Hungaria. Річно 10 чисел. P. 3.

21. **Католическій Вѣстник** — Русской Епархіи Византійско-Славянскаго обряду в Маньчжуріі. Harbin, Manchuria, Ma-tsia-kou, Staro-Harbinskoe chosse 78—97. Виходить 1-го кожного місяця. P. 6.

22. **Къ Соединенію.** Русскій релігійный журналъ. Изд. Дружества Ісусова. Wilno, Wielka Pohulanka 6. Місячник. P. 5.

23. **Да Злучення.** Беларуская рэлігійная часопіс. Выдавецтва Товариства Ісусаваго. Wilno, Wielka Pohulanka 6. Місячник. P. 5.

24. **Apoštolát sv. Cyrila a Metoda** pod ochranou bl. Panny Marie. Olomouc, Wilsonovo nám. 16. Місячник. Р. 27.

25. **Kraljestvo Božje.** Glasilo Apostolstva sv. Cirila in Metoda za Levantinsko in Ljubljansko Škofijo. Ljubljana. Місячник. Р. 10.

26. **Čirilometodski Vjesnik.** Smotra za crkveno-slovensku glasbu i umjetnost. S glasbenim prilogom. Službeno glasilo crkv. pjev. društva Čirilo-Methodov Kor u Zagrebu. Властник і видавець: Čirilometodski nakl. zavod u Zagrebu, Gundulićeva ul. 24. Місячник. Р. 4.

Католицькі журнали й часописи.

27. **Дзвони.** Літературно-науковий місячник. Видає: Видавн. Кооп. „Мета“. Львів, Японська 7. Р. 6.

28. **Католицька Акція.** Вістник Генерального Інституту Католицької Акції гр.-кат. Гал. церк. провінції. Львів, Зіморовича 3. Тримісячник. Р. 3.

29. **Українське Юнацтво.** Ілюстрований журнал української молоді. Львів, Петра Скарги 5. Місячник. Р. 4. З додатком: **Готовсь.** Організ. листок КАУМ (4 ст.). Р. 2.

30. **Наш Приятель.** Місячник для молоді. Видає: Марійське Т-во Молоді. Львів, Сикстуська 39 а. Річник починається місяцем вереснем, кінчиться червнем (10 чисел у рік). З вереснем 1936 р. зачався 16 рік.

31. **Лицарство Пресвятої Богородиці.** Ілюстрований місячник, призначений для поширення почитання Пресв. Діви Марії. Львів, Бальонова 2. Появляється від липня 1936.

32. **Мета.** Тижневик. Видає: Видавн. Кооп. „Мета“. Львів, Японська 7. Р. 6.

33. **Христос Наша Сила.** Популярний тижневик присвячений поглибленню релігійно-морального і національного життя серед українських родин. Видає: Видавн. Кооп. „Мета“. Львів, Японська 7. Р. 4.

34. **Правда.** ілюстрований тижневик. Видає: Інститут Непор. Зач. Пр. Д. М. Львів, Гродзіцьких 2. Р. 10.

35. **Промінчик Сонця Любови.** Щомісячний листок для всіх (на 4 стор.). Накладом і друком Свято-Успенської Лаври Студійського Уставу. Унів. поч. Перемишляни. Виходить від квітня 1936.

36. **Благовѣстник Пресв. Серця Христового.** Видавництво ОО. Василіян. Ужгород, Раковця 54. Місячник.

Р. 16. З додатком: **Приятель Малых**. Новиночка Пресв. Серця Христового для школярів (4 ст.). Р. 2.

37. **Миссійний Вѣстник**. Орган Т ва Поширення Віри для Підкарпаття й Пряшівщини. Ужгород. Статті є друковані нашою графікою й латинкою. Р. 6.

38. **Голос Спасителя**. Видають: Монахи Ч.на Найсв. Ізбавителя. Йорктон, Саск. Місячник. Р. 8.

39. **Бюлетень Брацтв Українців Католиків Канади**. Canora, Sask., Box 57. Місячник. Р. 4.

40. **Український М'сiонар у Бразилії**, релігійний місячник для Українців католиків. Видають: ОО. Василіяни в Прудентополі. Prudentopolis, Paraná. Brasil. Р. 8.

41. **Przegląd Powszechny**. Miesięcznik poświęcony sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. Wydawnictwo ks. Jezuitów. Warszawa, Rakowiecka 61.

42. **Mysterium Christi**. Czasopismo liturgiczne. Wydawnictwo Nacz. Instytutu Akcji Kat. Poznań, Al. Marcinkowskiego 22. Rocznie 9 zeszytów w okresach liturg. od Adwentu do W. W. Świętych. Rok adm. zaczyna się od Adwentu. Адвентом 1936 р. зачався 8 рік.

43. **Szkoła Chrystusowa**. Miesięcznik ascetyczny. Konwent ОО. Доминиканів. Львів, пл. Доминіанський. Р. 13.

44. **Rycerz Niepokalanej**. Wyd. ОО. Францішканів. Niepokalanów, p. Teresin k. Soch. (Stacja kol. Szymanów). Miesięcznik. Р. 15.

45. **Rycerzyk Niepokalanej**. Все як вище. Р. 4.

46. **Przegląd Katolicki**. Pismo tygodniowe poświęcone sprawom religijnym, kulturalnym i społecznym. Wyd. ks. Palotynie. Warszawa, Krak. Przedmieście 71. Р. 74.

47. **Katolički List**. Zagreb, Kaptol 29. Тиждень. Виходить що четверга. Р. 87.

48. **Chryścijanskaja Dumka**. Bielaruskij katolickij časapis. Wilnia, Zawalnaja 1. М місячник. Р. 9.

49. **Katolu Dzeive**. Religiosi sabidriskais ilustretais meņšroksis. Riga, L. Altonavas iela 7. Лотишський католич. місячник для дітей. Р. 11.

50. **KAP — Polska Katolicka Agencja Prasowa**. Wydawnictwo codzienne w języku polskim i periodyczne w językach: ang., franc., niem. i włoskim. Warszawa, Miodowa 17. Dyr. ks. Zygmunt Kaczyński. Rok założenia 1927.

Православні журнали й часописи:

51. **Церква і Нарід.** Двотижневик присвячений церковним і церковно-громадським справам. Видає: Волинська Духовна Консигорія, Крем'янець. Має характер офіц. часопису. Виходить 1 і 15 кожного місяця. Р. 2.

52. **Elpis.** Czasopismo Teologiczne wydawane przez ks. Metropolite Dionizego przy współdziale profesorów Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa, Zygmuntowska 13. Піврічно книжками по 240 стор. Р. 9.

53. **Вѣстникъ Братства Православныхъ Богослововъ въ Польшѣ.** Warszawa, Zygmuntowska 13. Журнал богословсько-душпастирського характеру. Появляється піврічно. Р. 3.

54. **Воскресное Чтеніе.** Еженедѣльный церковно народный иллюстрированный журналъ. Warszawa, Zygmuntowska 13. Править за офіціальний вістник Правосл. Церкви в Польщі. Р. 13.

55. **Слово.** Иллюстрированная церковная, общественная и литературная газета. Ред. Изд.: П. Земцовъ. Warszawa (4), Paryska 27 (Saska Kępa). Тижн. Р. 6. З додатками: 1) Polska Stronica, 2) Дѣтскій Листокъ, 3) Дитина. (Polska Stronica є в кожному числі, а Дитина і Дѣтскій Листокъ що другий тиждень, на переміну).

56. **P. I. P. Prawosławna Informacja Prasowa.** Biuletyn informacyjny o życiu Cerkwi Prawosławnej w Polsce. (Na prawach rękopisu). Warszawa, Zygmuntowska 13. На 6 ому році видавання з днем 1 липня 1936 р. цей бюлетень з технічних причин сам зліквідувався, про що повідомлено окремою сторінкою. (Останнє число, що появилось було як 72-е з датою 27. VI. 1936). Замість P. I. P.-у служить „Polska Stronica“ часопису „Слово“.

57. **Съветач Беларусі.** Неперыядычны царкоўна-нацыянальны орган Праваслаўных Беларус. ў. Вільня, Вясьняная 7. За 6 літ видавання (від 1931 р.) появилось досі 10 чисел (останнє з листопаду 1936 р.).

58. **Гласник.** Службени орган Српске Православне Патријаршије. Власник: Свети Архијерејски Синод. Сремски Карловци, Патријаршијска Штампарија. Річно около 35 чисел. Р. 17.

59. **Духовна Стража.** Часопис за духовну просвету, монашки и црквени живот. Власник, уредник и издивалац:

Архим. Стефан Илкич. Сомбор, Југославија. Тримісячник. Р. 9.

60. **Светославље.** Орган Удруженья студената православного богословского факультета у Београду. Београд, ул. Кр. Петра 2. Тримісячник. Р. 5.

61. **Український Вістник.** Орган Укр. Православної Церкви в Америці. Те Ukrainian Herald. Carteret, N. J. Roosevelt Ave. Виходить щомісяця. Р. 8.

62. **Вістник.** The Herald. Winnipeg, Manitoba. Box 3684. Виходить двічі у місяць (1 і 15-ого). Орган Української Греко-Православної Церкви в Канаді (автокефалістів-свиствівців). Р. 13.

Світські журнали й часописи.

63. **Вістник.** Місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Видає: Ольга Бачинська. Львів, Чарнецького 26. Р. 4.

64. **Наша Культура.** Науково-літературний місячник, присвячений вивченню укр. культури. Вид. і гол. ред.: проф. др. Іван Огієнко. Warszawa IV, Stalowa 25. Р. 2.

65. **Рідна Мова.** Науково-популярний місячник, присвячений вивченню укр. мови. Вид. і гол. ред.: проф. др. Іван Огієнко. Warszawa IV, Stalowa 25. Р. 4.

66. **Шлях Нації.** Місячник української національної політики і громадського життя. Видає: Видавн. „На Сторожі“. Львів, Підвалля 7. Задав виходити в травні 1935 р.; останнє число, що появилася, це за березень-квітень (3—4) 1936 р.

67. **Кооперативна Республіка.** Економічно-суспільний місячник. Видає: Ревіз. Союз Укр. Кооператив. Львів, Міцкевича 12. Р. 9.

68. **Вісти Укр. Наукового Інституту в Берліні.** Berlin C 2, Breite Strasse 36, Aufg. 5. Появляються літогр. щомісяця (з датою останнього дня місяця) крім липня-вересня. Р. 4.

69. **Ukrainische Kulturberichte** des ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes. Erscheinen 1 mal monatlich (але душе неправильно). Адреса, як вище. Зачали появлятися в 1923. Нумерація тягла. (Досі 2 чисел).

70. **Вісти Музею Визвольної Боротьби України.** Ukrainské Muzeum, Praha-Zižkov, Karlova 14. Виходить 4 до 6 разів річно. Останнє число 14-е. Нумерація тягла.

71. **Відродження.** Ілюстрований місячник укр. протияльогольного й протинікотинного руху. Видає: Укр. Протияльк. Т-во „Відродження“. Львів, Чарнецького 26. Р. 9.

72. **Нова Хата.** Двотижневий журнал для плекання домашньої культури. Видає: Кооп. „Українське Народне Мистецтво“. Львів, Ходкевича 9. Р. 12.

73. **Жіноча Доля.** Часопис для укр. жіноцтва. Видає і редагує: О. Кисілевська. Коломия. Замкова 37. Виходить двічі в місяць (1 і 15). Р. 12.

74. **Обрії.** Літературно-мистецький і науковий тижневик. Видає й редагує: Богдан Кравців. Львів, Земляковського ч. 2. Перше число появилось 6. II. 1936. Останнє за 1936 є 29 30-е з датою 17. XII. 1936. Виходить дуже неправильно.

75. **Голос Нації.** Тижневик. Видає: Видавн. „Голос Нації“. Львів, Міцкевича 11. Перше число появилось з датою 5. VII. 1936. Перестав виходити на 22 ч. з 29. XI. 1936. (На місце „Голосу Нації“ зачав виходити з днем 10. I. 1937. „Голос“).

76. **Дешева Книжка.** Двотижневик. Видає: Вид. „Дешева Книжка“. Львів, Скарбківська 35. Це видавництво 32 сторінкових книжечок in 16⁰, що появляються 1 і 15 кожного місяця. Р. 2.

77. **Неділя.** Ілюстрований національний тижневик. Видають: В. Гарух і Р. Голіян. Львів. Ринок 5. Р. 9.

78. **Господарсько Кооперативний Часопис.** Орган РСУК. Центр. Об'єднання Укр. Кооперації. Львів, Міцкевича 12. Тижневик. Р. 9.

79. **Український Бескид.** Видає: Ю. Костюк. Перемишль, Водна 10. Тижневик. Р. 9.

80. **Прорив.** Вид. і ред.: Степан Федачинський. Перемишль, Міцкевича 24. Двотижневик (1 і 15 кожного місяця). Виходить від 1. X. 1936.

81. **Голос знад Буга.** Безпартійно-суспільний двотижневик. Вид. і ред.: Петро Стефанишин, Сокаль, Костюшка ч. 91. Виходить (1 і 15 кожного місяця) від 15. V. 1936.

82. **Українська Нива.** Тижневик. Видавець: Петро Певний. Луцьк, Голубка 8. Р. 11. Перестала виходити на 18 ч. з 10. V. 1936. (З червоним титулом).

83. **Українська Нива.** Громадсько політична газета. Видає: Волинське Українське Об'єднання, Луцьк, Голубка 8.

Тижневик (що неділі). Перше число появилось 14. VI. 1936. В грудні 1936 перестала виходити. (На її місце появилось „Волинське Слово“ від січня 1937).

84. **До Перемоги.** Суспільно-господарський та літературно-критичний місячник. Видавець і ред.: Юліян Ревай. Ужгород, Доманинська 17. Виходить 10 кожного місяця. Перше число появилось за грудень 1935 і 3 числа за 1936 (січ.-бер.). Чи виходить дальше, не знаємо.

85. **Учительський Голос.** Орган Т-ва „Учительська Громада“ в Ужгороді. Мукачів, Гусова 19. Річно 10 чисел (що — місяця, крім липня і серпня). Р. 7.

86. **Наша Школа.** Педагогічний часопис. Видає: Т-во „Учительська Громада“ в Ужгороді. Мукачів, Больнична 2. Річно 10 чисел (що — місяця, крім лип.-серп.). Р. 2.

87. **Світло.** Освітньо-господарський часопис. Видає: Філія Т-ва „Просвіта“ в Мукачеві. Мукачів, Короля Олександра 26. Річник починається в травні. Травень 1936, рік четвертий.

88. **Свобода.** Орган християнської народної партії Підкарпатської Русі. Видавець: о. А. Волошин. Ужгород, Капітульна 11. Двотижневик (виходить що-другий четвер) Р. 37

89. **Земля і Воля.** Господарський і суспільно-політичний тижневик Українців, членів республіканської хліборобської (аграрної) партії на Підкарпатській Русі. Видавець; Петро Петричко. Мукачів, Раковця 12. Виходить що — четверга. Р. 3. (Останнє число, що ми дістали є 13-е з 13. VIII. 1936).

90. **Рідне Слово.** Часопис для Українців в Югославії. Вид. і ред.: о. Михайло Фірак. Руський Керестур. Виходить двічі в місяць 10 і 25-ого. Адр. ред. і адм.: Дервента. Р. 4.

91. **Руски Новини за Русином у Кральовини Югославії.** Вид.: о. Мих. Фірак. Руський Керестур. Тижневик. Р. 13.

92. **Наука.** Місячне виданє Народної Бібліотеки. Виданє Общества ім. М. Качковського. Львів, Валова 14. (Нпр. ч. 8—9 (547—548) за серпень-вересень 1936 є Календар на 1937 і літературна частина. Ч. 10—12 (549—551) за жовтень-грудень 1936. містить життєпис Григорія Мальця). Року видання не зазначено.

93. **Листокъ.** Безплатный квартальный додаток до місячника „Наука“ (Число 16 ст.). Р. 1.

94. **Наш Путь, Независимый журнал молодых.** Видавець і відп. ред. Александр Ів. Яськов. Львів, Хоружчини 23.

Перше число появилось у листопаді 1935; дальша тягла нумерація. Останнє 5 ч. за черв. вер. 1936 (II рік)

95. **Русскій Голос**. Еженедѣльный орган русской общественной мысли. Львів, Руська З. Р. 15.

96. **Nasza Przyszłość**. Trybuna polskiej myśli państwowej. Wydawca i red.: Dr. Jan Bobrzyński. Warszawa, Żórawia 11. Не появляється за сталою періодичністю. Нумерація тягла. Останнє число 49-е за серп. вер. 1936.

96. **Biuletyn Polsko-Ukraiński**. Tygodnik ilustrowany. Wyd. Stow. Polsko-Ukr. Warszawa. Nowy Swiat 66. Р. 5.

98. **Bunt Młodych**. Niezależny organ młodej inteligencji. Wyd. i red.: Tadeusz Zajaczkowski. Warszawa, Długa 25. Виходить двічі в місяць: 10 і 25-ого. Р. 7. Останнє число 2 (116) з 25. I. 1937 (VIII). з 1. III. число вийде під назвою „Polityka“.

99. **Przegląd Wileński**. Pismo poświęcone sprawom krajowym. Wyd. i red.: Ludwik Abramowicz. Wilno, Sierakowskiego 21. Двотижневик. Р. 19. Останнє число 4-е з 29. II. 1936. Припинився з причини недуги редактора.

100. **Słowo**. Wydawca: Stanisław Mackiewicz. Wilno. Zamkowa 2. Щоденник консервативного напрямку. Дає інформації й критичні статті про Правосл. Церкву та її відносини до польської держави. Р. 15.

101. **Kurjer Wileński**. Niezależny dziennik demokratyczny. Wilno. Bisk. Bandurskiego 4. Присилано до 26. V. 1936 (Nr. 144). Р. 13.

102. **WU — Wiadomości Ukraińskie**. Codzienny Biuletyn prasowy z różnych dziedzin życia ukraińskiego. Warszawa, Chmielna 26. Р. 7.

103. **Беларуская Крыніца**. Палітичная, грамадзкая і літаратурная газэта. Выдавец: А. Шутовіч. Вільня, Завальная 1. Тижн. 12 Р.

104. **Новы Шлях**. Орган Беларускіх Нацыянал-Соцыялістау. Вільня. Кальварійская 12. Що місяця. Р. 3.

105. **Беларускі Фронт**. Незалежны народна-радыкальны часопіс. Выд. і рэд.: В. Папуцэвіч. Вільня, Вострабрамская 2. Що місяця. Перше число вийшло 12. VI. 1936.

106. **25 Сакавіка**. Časapis Bielaruskich Studentau. Vyd. i red.: V. Papucevič. Vilnia, św. Jana 12. Перше число: listopad 1936.

Sarawy Narodowościowe. Dwumiesięcznik poświęcony badaniu spraw narodowościowych. Wydawnictwo Instytutu Badań Spraw Narodowościowych. Warszawa, Królewska 7. P. X.

Записки Чина св. Василя Великого. Том VI, Вип. 1—2. За роки 1933 — 1934 — 1935. Видавець і редактор: о. Йосафат Скрутень ЧСВВ. Форм. ін. 8°. Стор. 480. — Це наукове церковно-історичне видавництво помістили ми окремо, бо не є воно публікацією за 1936 рік, хоч появилось в останній чверті 1936 року.

б. л.

Всячина

Богослуження в річницю Понтифікату Св. Отця. З нагоди 15-літньої річниці вступлення Св. Отця Пія XI на Апостольський Престол, дня 12. лютого ц. р. (в свято Трьох Святителів) в архикатедральнім храмі св. Юра у Львові відправив Преосв. Кир Никита в сослуженню численного духовенства архиєрейську св. Літургію в наміренню Св. Отця. По євангелію відчитано „Слово“ Впреосв. Митрополита Кир Андрія, яке він виголосив того самого дня з тієї нагоди у львівським радіо, а по Сл. Божій виголосив ще відповідну проповідь Преосв. Кир Никита. Співав хор питомців Духовної Семинарії. Також по всіх церквах цілої нашої церковної провінції відправлено того дня торжественні богослуження в наміренню Св. Отця.

Святкування ювілею митр. Рутського у Відні. Товариство св. Йосафата у Відні (його повний титул такий: St. Josaphat-Verein, Glaubenswerk für die Wiedervereinigung der orientalischen Christen mit Rom), що розвиває у Відні і загалом в цілій Австрії живу діяльність, головно між високоосвітченими католицькими кругами, так духовними, як і світськими, інформуючи їх про нашу Церкву і про унійні змагання нашого народу, влаштувало в неділю 21. лютого ц. р. гарний ювілейний обхід з нагоди 300-ліття смерті митрополита Йосифа Велямина Рутського, з такою програмою: В год. 9. рано відправлено Сл. Божу в каплиці при гробі св. Йосафата; в год. 10.30 в церкві св. Варвари відправив перемиський Владика, Преосв. Кир Йосафат Коциловський торжественну архиєрейську Сл. Божу, а святочну проповідь в німецькій мові виголосив проф. Др. Леопольд Woskaup; в год. 17.30 по пол. Вечірня з українською проповідю Преосв. Кир Йосафата, а після того молебн при гробі св. Йосафата і благословення Нсв. Тайнами, що його уділив Преосв. Владика; в год. 19 вечором святочне зібрання в салі св. Томи в домініканським монастири при Postgasse 2, на

якому парох св. Варвари о. радн. Др. Мирон Горникевич виголосив у німецькій мові реферат н. т. „Geschichte der Union der ukrainischen Kirche mit Rom und ihre Vorkämpfer“.

Свято причинилося до ще більшого зросту зацікавлення українською католицькою Церквою серед німецьких католиків Австрії, а одночасно спопуляризувало діяльність одного з її найбільших пастирів, митр. Рутського.

Крім цього у віденській католицькій „Reichspost“ в ч. 36, з дня 5. лютого 1937 появилася стаття п. з. „Joseph Vela-min Rutskyj — Zum 300 jährigen Todestage des Mitbegründers der Union der ukrainischen Kirche mit Rom“, у якій автор Dr. Н. накреслив гарну силуетку Великого Митрополита, повідомляючи при кінці, що в 300 літню річницю його смерті кардинал Інніцер відправить при гробі св. Йосафата Службу Божу.

XXXIII Евхаристійний Конгрес відбувся цього року в Манілі, столиці Филиппинських островів, в першій половині лютого. Взяло в ньому участь понад $1\frac{1}{2}$ мільона католиків, що приїхали з цілого світу. М. ін. приїхало 120 єпископів і 4000 священиків, з самої тільки Європи 17 великих кораблів привезло понад 3000 учасників конгресу. В конгресі взяла участь і польська делегація, у склад якої входили м. ін. єпископи: краківський архієпископ Сапега, підляшський єп. Пшездзєцький і ченстоховський єп. Кубіна. Відпоручником папським на конгрес був кард. Dougherty. Конгрес, як і всі попередні, переіменився у величаву маніфестацію на честь Христа, укритого в Пресв. Евхаристії, що її зложили католики цілого світу, а передусім християни Азії, Австралії й островів Тихого океану. Головні Евхаристійні торжества й богослуження відбувалися в розлогім й екзотичнім парку Luneta, що міг помістити сотні тисяч учасників, які брали участь в богослуженнях, конгресових нарадах, та сотнями тисяч приступали до св. Тайн. Конгрес відбувався серед великих торжеств, великого зовнішнього блиску і глибокого релігійного настрою, та приніс, головню народам Далекого Сходу, багато духових користей і святої радості.

Дуже величаво відбулося закінчення конгресу. Від раннього ранку всі церкви Манілі були переповнені вірними, а другі сотні тисяч удалися до парку Лунета, де в 7 год. правив архієрейську Сл. Божу папський легат, кард. Dougherty. В 4 год. по пол. вирушила з манільської катедри величава евхаристійна процесія до парку Luneta, яка тревала до год. 7.30 ввечері і тоді кардинал-легат уділив від престолу в парку сотисятним масам вірних благословення Нсв. Тайнами. Точно в год. 8. веч. (після місцевого часу) з численних радієвих голосників, ум щених в парку, дався чути голос Св. Отця, який зложив сердечні побажання за

величавий тріумф, що його зібрані на конгресі вірні улади Ісусови Христови, Ціреви світа, укритому в Прсв. Евхаристії, єднаючи величавий зовнішній блиск з жаром внутрішньої побожності. „Цей тріумф — говорив Св. Отець — походить з душ, розпалених любовю до Спасителя, тому не хочемо його уважати слабим і скороминучим, але таким, що поведе життя кожного з нас до чесноти і станеться цінним чинником морального поступу. Серед обильних плодів, що їх від цього конгресу очікуємо і за які Бога благаємо, надіємось в першу чергу тих, до яких змагала головна ціль конгресу, а саме, щоби щораз більше зростала ревність для місій та щораз частіше родилась ініціатива на річ тих місій, як наслідок щораз глибшого набоженства для Прсв. Евхаристії... Коли в наших часах, на жаль, багато засліплених підступними блудами, спонукуваних розкошами і проступками, в боротьбі між собою, через взаємну ненависть і незгоду, віддаляються від Христа, який є Дорогою, Правдою і Життям, і йдуть нещасні до власної погибелі, ви, всечесні братя і дорогі сини, наближіться в найбільшій запалі до Спасителя, згуртуйтеся при Нм як найтісніше, зложіть Йому належний довг любови, і задоситьучинення та напружіть всі свої сили, щоби заблудші братя, і ті всі, що живуть в темряві і тіни смерті, дістали через Нього світло, правду і життя. Щоби всі пізнали, почитали і йшли за Тим, який одинокий має Слова Вічного Життя, щоби вкінці шез той загальний суспільний несупокій, а душі, збратані в справедливості і любови, дали вкортці втомленому людському родови Христовий Мир“. Свою промову закінчив Св. Отець уділенням учасникам Апостольського благословення.

Безпосередно по закінченню конгресу кардинал-легат попрощався з представниками церковних і світських властей, та з достойниками, які ще залишалися і в півночі відплив на японським кораблі з Манілі до Сан Франціско. Перед відїздом кард. Dougherty вислав ще телеграму до Св. Отця, в якій повідомив його, що його промова і благословення через радіо, як завершення тріумфу конгресу, пройшли серед таких пригожих обставин і при такій великанській участі побожного филипинського населення, духовенства і вірних усіх народів, головнo ж народів Далекого Сходу, що спасенні плоди конгресу вже скоро покажуться, доказом чого були вже ті сотні тисяч вірних, які в часі конгресу приступали до прийняття Прсв. Евхаристії. — В річницю коронації Св. Отця кард. Dougherty приймав безустанно численні депутації, що на його руки складали побажання Св. Отцєви. Головно зворушлива була депутація в національних строях триста, недавно навернених членів стародавнього племені Igorrotes, що живуть в горах острова Luzon, які йшли 400 км., щоби взяти участь в конгресі.

Літературна нагорода Укр. Католического Союзу. У.К. Союз у Львові — на підставі рішення журі, покликаного ним для відзначення найкращих творів за 1936 рік, у склад якого входили: о. др. Костельник, ред. др. Гнатишак М., ред. П. Ісаїв, ред. др. Е. Пеленський і проф. К. Чехович — призначив І. нагороду в сумі 600 зл. Наталені Королевій за її творчість двох останніх років, а саме за повість із середньовіччя „1313“, нариси з біблійного життя „Во дни они“, екзотичні оповідання „Інакший світ“, врешті за її автобіографічні спогади „Без коріння“. Всі ці твори, високої літературної вартості, видані Редакцією „Дзвонів“, повинні знайти в бібліотеці кожного священика. — ІІ. нагороду розділив УКСоюз поміж Богдана Ігоря Антонича за його збірку поезій п. з. „Книга Лева“ і Леоніда Мосендза за його автобіографічне оповідання п. з. „Засів“, нагородивши кожною сумою по 200 зол.

Авторський Вечір у Львівській Духовній Семинарії. Літературна Секція при Т-ві „Читальня Українських Богословів“ у Львові влаштувала в неділю дня 28. лютого 1937, в авлі Духовної Семинарії авторський літературно-музичний вечір при співучасті Музичної Секції того Тов-а та хору й оркестри Дух. Семинарії. Був то вже другий з черги такий авторський вечір. На вечорі явилися студенти Богосл. Академії, о. рект. Йос. Сліпий з оо. настоятелями і кількох представників преси.

Розпочала вечір мала оркестра, що в супроводі фортеп'яну, при якому сидів проф. др. Кудрик, відіграла рівно і складно „Тамничу печеру“, композицію талановитого музиканта й диригента семинарського хору й оркестри В. Якуб'яка. Вступне слово сказав пит. В. Матіяш. Відтак пішли рецитації творів питомців: „З настроїв“ П. Олійника (рецитував М. Жегаллович), „Смерть пророка“ П. Лошнія і „Елегія про самотню хату“ А. Шекерика-Доникова (рец. О. Іванюк), „Місто мовчазних левів“ і „Святоюрський храм“ М. Чернія та дві гуморески Ю. Юркова „Жертвенність“ і „Ловець“ (усе рецитували О. Іванюк), „Героям Крутів“ М. Максимовича (рец. М. Жегаллович) і „Щаслива рука“ — оповідання з гуцульського побуту з циклу „Кир Андрій благословить“ А. Шекерика-Доникова. Між рецитованими творами смичковий квартет відіграв композиції В. Якуб'яка „Козачок“ і „Marsia funebre“, а на закінчення відспівав семинарський хор композицію Якуб'яка до слів А. Шекерика-Доникова п. з. „Клеплють коси“.

Як бачимо, ціла програма була зложена виключно з творів молоденьких авторів і треба признати була виведена гарно і без заміту та витворила на салі незвичайно милу атмосферу. Львівська Духовна Семинарія не пориває із славною традицією та плекає у своїх мурах чимало та-

лантів, які, дай Боже, щоби колись стали окрасою Церкви і рідного Народу.

Новий єпископ византійсько слов'янського обряду. В неділю дня 6. XII. 1936, в свято св. Отця Николая відбулася в Римі, в церкві св. Антонія при колегії „Russicum“, консекрація о. Олександра Євреїнова на титулярного єпископа Піонії. Святителем був Преосв. Чарнецький, Апост. Візитатор, а співсвятителями Впреосв. Максим Saigh, мелхитський митрополит з Бейруту і Преосв. Іван Мелє, єпископ з Люнгро (єпархія Італіо-Альбанців в Калябрії). Сослужителями при архиєрейській літургії були численні священники визант.-слов. обряду, що перебувають в Римі. По консекрації еп. Євреїнов висвятив двох питомців колегії „Russicum“. На консекрації був приявний кардинал Tisserant, секретар Конгрегації для Східної Церкви і багато церковних та світських достойників. Новий владика це перший родовитий Росіянин, що став католицьким єпископом. Еп. Євреїнов уродився в 1877 році в Петербурзі і по скінченню царського ліцею посвячується дипломатичній службі, сповняючи обов'язок секретаря російської амбасад в Царгороді і в Римі. В Царгороді познайомлюється ближче з католицизмом і приймає його в 1905 році, а в Римі покидає дипломатичну службу, вступає до духовн. семинарії і в грецькій колегії приймає в 1913 році св. Тайну священства. Скоро після того дістається до Секретаріату Стану, а в р. 1921, по нав'язанню дипломатичних взаємин між Францією і Ватиканом, удається до Парижа як секретар Апост. Нунціатури в Парижі, звідки покликано його з кінцем жовтня 1936 до Риму, а в 6. XII. 1936 висвячено на єпископа. Його завданням буде — уділяти св. Тайни рукоположення кандидатам духовного стану византійського обряду, а крім цього буде працювати в Конгрегації для Східної Церкви.

Свіжий зразок „братньої любови“. „Діло“ в ч. 42, з 26. II. 1937 подає ось що: „До школи в селі Побіч пов. Золочів приїжджає на науку релігії лат. сотрудник зі Сасова кс. Конарський. І хоч має лише 8 лат. дітей і то з мішаних подруж (на 60 гр.-кат.), поводитьсь так, як би був що—найменше між самими поляками, та з ненавистю ставиться до всього, що гр.-кат. або українське.

І так нпр. дня 13. лютого ц. р. був він у школі в Побічі і коли діти заговорили між собою українською мовою, він накинувся з криком: „Kto to mówić po kabańsku?“ А коли одна учениця заявила, що це сказала Ванда (Оленюк), він на те: „Wanda Polka, a „szczo“ mówią kabanie“!...“

А „Мета“ в ч. 7, з 21. II. 1937 подає таке: „В Уневі, пов. Перемишляни, українські батьки внесли протест до староства і шкільного інспекторату за побиття їх дітей учителем Новаковським і польським священником Станошеком

за те, що українські діти не хотіли ходити на польську релігію“.

Ось цвіти, якими густо засіяне поле нашої душпастирської праці.

—о—

Конкурс на проповіді. Покликом „Провідника Апостольства молитви не спочинуть доти, доки є ще один у парохії, що не належить до Апостольства молитви“ сам Христос устами Свогого Намісника домагається духа і апостольства молитви, як найпершої і найширшої потреби часу.

Відпусти девятниці перед празником Н. Серця Чоловіколюбця, Господа нашого, зискується, коли священники при відправах рано і вечером голосять хоч по дві науки щоденно.

Щоби досягнути сердечного духа молитви і приєднати якнайбільше число живих членів до Апостольства молитви, треба відповідних і все свіжих наук та конференцій. В тій цілі оголошуємо

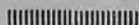
Конкурс

на девять конференцій і зі вступом десять наук, що пояснюючи приступно устав Апостольства молитви і узглядаючи наші церковні книги, з примірами — по можності — з нашого життя, повинні викликати духа і апостольство молитви. Конференції мають бути на рано при Службі Божій десятихвилинні, а науки на вечір при молебні 15—20 хвилин.

Речинець надсилання манускриптів (писаних виразно на одній сторінці по можності машиновим письмом) є до 15. мая. Праця, відповідаюча всім вимогам конкурсу, прийнята судіями контесту під проводом підписаного, буде нагороджена квотою 125 зл. Праці слати до підписаного.

Львів, 25. лютого. 1937.

† Никита Будка Еп. Патар.
пл. св. Юра 5.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

Артистично-різьбарсько-столярська-позолотнича робітня

виконує всякі церковні роботи, як: іконостаси,
престоли, кивоти і т. п. на час, стилево й дешево.
За солідне виконання ручить своїм майном.

Михайло Зварич.
Рогатин, вул. св. Юра 6.

ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА У ЛЬВОВІ вул. ДОМІНІКАНСЬКА 11. Тел. 283-95

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священничих одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крепи	80—125 зл.
2. " римська " " "	75—120 "
3. " " " " камгарну	70—115 "
4. Пальто зимове з сибирини на вовняній ваталіні	95—155 "
5. " літнє з бельської крепи	90—145 "
6. " " з камгарну	85—130 "
7. Мантоліна римська	35—70 "
8. Порохівник	40—80 "
9. Колпаки	5—15 "
10. Кольоратки	2—10 "
-

Купуйте до своєї церкви тільки

СВІЧКИ „КЕРОС“

Львів 15, Окружна 108 а.